

4 m w 4

1936 F. m w 4

Fruin C

2013

2001

~~21490~~

059

2013

~~21490~~

Վ Տ Ա Կ

ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ

Բ. ՏԱՐԻ

VDAG

ARMENIAN ALMANAC

VOL. II

1936

ԿԱԶՄԵՑ

ԵՂԻՇԷ ՔԶՆՅ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի, ՊՈՍԹԸՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎՏԱԿ Տարեցոյցին այս երկրորդ հրատարակութեան առիթով, հանելի ու միանգամայն աւագ պարտականութիւն կը նկատենք մեր խորին շնորհակալիքը յայտնել Արժ. հոգեւոր հովիւներու, Պատ. Հոգաբարձութեանց, ծանօթ եւ անծանօթ, հեռակայ ու մօտակայ այն բոլոր ազնիւ ազգայնոց, որոնք ընծայեցին նիւթական ու բարոյական ամէն աջակցութիւն:

«Վտակ» Տարեցոյցի Ա. տարին, որ արժանացաւ շատերու գնահատանքին, եղաւ մղում մը՝ աւելի մօտեցնելու մեզ մեր ընդգրկած յարատեւութեան ոգւոյն, որմէ կախեալ կայ ամէն յաջողութիւն:

«ՎՏԱԿ» Տարեցոյցը ամէն տարի պիտի ձգտի տալ աւելի հետաքրքրական, շահեկան ու հանոյալի բովանդակութիւն մը, իսկական պակաս մը լրացնելու համեստ ցանկութեամբ:

Հեղինակ՝

ԵՂԻՇԷ ՔԶՆՅ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Հովիւ Ուստրի

Վ Տ Ա Կ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՏԱՐԵՑՈՅՑ

Բ. ՏԱՐԻ

V D A G

ARMENIAN ALMANAC

VOL. II

1936

ԿԱԶՄԵՑ

ԵՂԻՇԷ ՔԶՆՅ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ԳԻՆ 1 ՏՈՒԱՐ ԱՄԷՆ ՏԵՂԻ ՀԱՄԱՐ

ՏՊԱՐԱՆ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի, ՊՈՍԹԸՆ

ՕՐԱՑՈՅՑ

1936 ԹՈՒԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

4428-4429 ԲՈՒՆ ԹՈՒԻՆ ՀԱՅՈՑ

1385-1386 ՏՈՄԱՐԱԿԱՆ ԹՈՒԻՆ ՀԱՅՈՑ

Ի Հայրապետութեան

Տ. Տ. ԽՈՐԷՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ — 31 ՕՐ

- 1 Դե. դկ. օր Պահոց Ծննդեան. ԿԱՂԱՆԻ
- 2 Եշ. աճ. Դ. օր Պահոց Ծննդեան
- 3 Ուր. ալ. Ե. օր Պահոց Ծննդեան
- 4 Շր. բճ. Զ. օր Պահոց Ծննդեան. Ս. Բարսեղի Հայրապետին
- 5 Կիր. բկ. Է. օր Պահոց Ծննդեան — Ճրագալոյց
- 6 Բշ. գճ. Ս. ԾՆՈՒՆԻ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱՆ ԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ՅՍ.Ի
- 7 Դե. գկ. Բ. օր Ծննդեան-Մեռելոց
- 8 Դշ. դճ. Գ. օր Ծննդեան-Մեռելոց
- 9 Եշ. դկ. Դ. օր Ծննդեան
- 10 Ուր. աճ. Ե. օր Ծննդեան
- 11 Շր. ալ. Զ. օր Ծննդեան
- 12 Կիր. բճ. Է. օր Ծննդեան
- 13 Բե. բկ. Տօն անուամակոյնութեան Յս.ի
- 14 Դշ. գճ. Տօն Ծննդեան Ս. Յովհաննու. Կարապետին
- 15 Դշ. գկ. օր պահոց
- 16 Եշ. դճ. Տօն սրբոց Պետրոսի Հայրապետին, Վլասայ Եպիսկոպոսին Եւ Արխանգելայ սարկաւազին
- 17 Ուր. դկ. օր պահոց
- 18 Շր. աճ. Տօն Անտոնիոսի ճգնաւորին
- 19 Կիր. ալ. Ա. Կիրակի յետ Ծննդեան. հարց. դճ. — Ծագումն Միածնի (հարսանիք)
- 20 Բշ. բճ. Տօն Սրբոց Թէոդոսի Բագաւորին Եւ Մանկանց Եփեսոսի
- 21 Դե. բկ. Տօն Ս. Կիրակոսի Եւ Մօրն Յուդիտայի

- 22 Դե. գճ. օր պահոց
- 23 Եշ. գկ. Տօն սրբոյն Վահանայ Գողթնացւոյն
- 24 Ուր. դճ. օր պահոց
- 25 Շր. դկ. Տօն Աբանաս Եւ Կիրեղ Հայրապետաց
- 26 Կիր. աճ. Բ. Կիրակի յետ Ծննդեան. հարց. գճ. (հարսանիք) Արարիչդ արարածոց
- 27 Բշ. ալ. Տօն սրբոցն Եւգինէի, Մակարիոսի, Եւայնի
- 28 Դշ. բճ. Տօն Ս. Անտրէ գորավարին
- 29 Դե. բկ. օր պահոց
- 30 Եշ. գճ. Տօն Ս. Աղբիանոսի
- 31 Ուր. գկ. օր պահոց

ՓԵՏՐՈՒԱՐ — 29 ՕՐ

- 1 Շր. դճ. Ս. Գր.ի Աստուածաբանին
- 2 Կիր. դկ. Բարեկեղան Առաջաւորաց, հարց. դճ. փառաւորելով Մեծ. դճ. Ուրախացի Աստուածածին
- 3 Բե. աճ. Ա. օր պահոց Առաջաւորաց
- 4 Դե. ալ. Բ. օր պահոց Առաջաւորաց
- 5 Դշ. բճ. Գ. օր պահոց Առաջ.
- 6 Եշ. բկ. Դ. օր պահոց Առաջ.
- 7 Ուր. գճ. Ե. օր պահոց Առաջաւորաց, Յովնան Մարգարէ
- 8 Շր. գկ. Տօն Ս. Սարգսի գորավարն. հարց. մարտ. գկ. Զինուորութիւն հրեշտակաց
- 9 Կիր. դճ. Դ. Կիրակի յետ Ծննդեան. հարց. դկ. Անսկիզբն բանդ. հարս.
- 10 Բշ. դկ. Ս. Ատովմանց գորավարաց



20849-64
189-2002

- 11 Գե. աճ. Ս. Սուբխասանց վկայից
- 12 Դե. ակ. օր պահոց
- 13 Եշ. բճ. Սրբոց Ոսկեանց քահանայից
- 14 Ուր. բկ. օր պահոց, ՏԵԱՌԸՆԴԱՌԱՋ
- 15 Շր. գճ. Ս. Սահակ Պարթեւ Հայր.
- 16 Կիր. գկ. Ե. կիր. յետ Ծննդեան, հարս. հարց դկ. Որ յաղեղակերպ
- 17 Բշ. դճ. Ս. Մարկոսի եպիսկոպոսին, Պիոնի քահանային
- 18 Գշ. դկ. Ս. ՂեկՈՆԴԵԱՆՅ ԲԱՀԱՆԱՅՅԻՑ. հարց դկ. Որ անդադար Մեծ. դկ. Նահապետացն Աբրահամու
- 19 Դե. աճ. Օր պահոց
- 20 Եշ. ակ. ՍՐԲՈՅ ՎԱՐԴԱՆԱՆՅ ԶՕՐԱՎԱՐԱՅ Եւ 1036 վկայիցն, որք նահատակեցան Աւարայրի դաշտը 451 թուին Յս.ի
- 21 Ուր. բճ. Օր պահոց
- 22 Շր. բկ. Կ. Պոլսոյ Ս. Ժողովոյն Եւ 150 հայրապետաց. հարց. Այսօր Սրբոց, Հայրապետաց
- 23 Կիր. գճ. ԲՈՒՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ. Առաջին պատկեր աղ ու հացից. փակեալ խորան, Օրինութիւն, Բանն որ ընդ հօր սարօքն. դկ.
- 24 Բե. գկ. Օր պահոց
- 25 Գշ. դճ. Օր պահոց
- 26 Դշ. դկ. Օր պահոց
- 27 Եշ. աճ. Օր պահոց
- 28 Ուր. ակ. Օր պահոց
- 29 Շր. բճ. Օր պահոց

ՄԱՐՏ — 31 ՕՐ

- 1 Կիր. բկ. Բ. կիրակի մեծ պահոց, ԱՐՏԱՔՍՄԱՆ, Օրին. դճ. Որ գորէնս, Սար.
- 2 Բշ. գճ. Օր պահոց
- 3 Դե. գկ. Օր պահոց
- 4 Դե. դճ. Օր պահոց
- 5 Եշ. դկ. Օր պահոց
- 6 Ուր. աճ. Օր պահոց
- 7 Շր. ակ. Օր պահոց, Ս. Կիրեղ Հայրապետ

- 8 Կիր. բճ. Գ. կիրակի մեծ պահոց. Անտակին Օրհ. գկ. Օրինմբ գեղ. Սարօք.
- 9 Բշ. բկ. Օր պահոց
- 10 Գշ. գճ. Օր պահոց
- 11 Դե. գկ. Օր պահոց
- 12 Եշ. դկ. Օր պահոց
- 13 Ուր. աճ. օր պահոց
- 14 Շր. ակ. օր պահոց. Յովհաննու Հայրապետին երուսաղէմի
- 15 Կիր. բճ. Գ. կիրակի մեծ պահոց. Տնտեսին օրհ. գճ. Որ արարեր սար.
- 16 Բե. բկ. Օր պահոց
- 17 Գշ. գճ. Օր պահոց
- 18 Դե. գկ. Օր պահոց
- 19 Եշ. դճ. Օր պահոց
- 20 Ուր. դկ. Օր պահոց
- 21 Շր. աճ. Օր պահոց, Սրբոց Բանասից մանկանցն, Օրհ. գկ. Այսօր ընդ անարմնոց, սարօքն
- 22 Կիր. ակ. Ե. կիր. մեծ պահոց. Դատարին Օրհ. Որ պատուիրան, սար.
- 23 Բշ. բճ. Օր պահոց
- 24 Գշ. բկ. Օր պահոց
- 25 Դե. գճ. Օր պահոց
- 26 Եե. գկ. Օր պահոց
- 27 Ուր. դճ. Օր պահոց
- 28 Շր. դկ. Օր պահոց, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչին մտիցն ի վիրապն. Օրհ. գկ. Այսօր գուարնացեալք. հարց. Որ ի հօրէ, Մեծ. դկ. Նահապետաց Աբրահամու
- 29 Կիր. աճ. Զ. կիրակի մեծ պահոց, Գալստեան, Օրհ. բճ. Որ գլխորհուրդ, սարօք
- 30 Բե. ակ. Օր պահոց
- 31 Գշ. բճ. Օր պահոց

ԱՊՐԻԼ — 30 ՕՐ

- 1 Դշ. բկ. Օր պահոց
- 2 Եե. գճ. Օր պահոց
- 3 Ուր. գկ. Օր պահոց

- 4 Շր. դճ. Օր պահոց. Յիշատակ յառաքեան Ղադարու. հարց. Աստուածային գոչմամբ. բճ. սարօքն
- 5 Կիր. դկ. Ծաղկազարդ. Օրհ. յատեանն. աճ. Որ վերօրհնես. հարց. դկ. Որ ի քերական, սարօքն
- 6 Բշ. աճ. Աւագ երկուսաբքի
- 7 Գշ. ակ. Աւագ երեքշաբթի, Տասնկուսանաց
- 8 Դշ. բճ. Աւագ չորեքշաբթի
- 9 Եե. բկ. Աւագ հինգշաբթի. Յիշատակ ընթրեաց, յերեկոյն կարգ Ոտնլուայի
- 10 Ուր. դճ. Աւագ ուրբաթ. յիշատակ ջարջարանաց եւ Թաղման
- 11 Շր. դկ. Աւագ շաբաթ, չորագաւոյց Զատիկի
- 12 Կիր. աճ. ԶԱՏԻԿ Ս. ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ ՅՍ.Ի ԲՍ.Ի. անդատան առու երեկոյ. Օրհ. աճ. Այսօր յարեաւ. հարց դկ. Այսօր մեծ աւետիք. սարօքն
- 13 Բշ. ակ. Բ. օր Զատիկի — ՄԵՆԵԼՈՅ
- 14 Դե. բճ. Գ. օր Զատիկի
- 15 Դշ. բկ. Դ. օր Զատիկի
- 16 Եշ. գճ. Ե. օր Զատիկի
- 17 Ուր. գկ. Զ. օր Զատիկի
- 18 Շր. դճ. Յիշատակ գլխատման Յովհաննու
- 19 Կիր. դկ. Նոր կիրակի. Օրհ. դկ. Նորոգեալ կղզիք. հարց Որ խոնարհեցար, սար. (անդատան), հարս.
- 20 Բշ. աճ, Թ. օր Զատիկի
- 21 Գշ. ակ. Ժ. օր Զատիկի
- 22 Դշ. բճ. ԺԱ. օր Զատիկի
- 23 Եե. բկ. ԺԲ. օր Զատիկի
- 24 Ուր. գճ. ԺԳ. օր Զատիկի
- 25 Շր. գկ. ԺԴ. օր Զատիկի
- 26 Կիր. դճ. Աշխարհամատրան կիրակի, որ է Կանաչ կիրակի, հարց գճ. երկրպագեմք, սարօք, անդատան, հարսանիք
- 27 Բշ. դկ. ԺԶ. օր Զատիկի

- 28 Գշ. աճ. ԺԷ. օր Զատիկի
- 29 Դե. ակ. ԺԸ. օր Զատիկի
- 30 Եշ. բճ. ԺԹ. օր Զատիկի

ՄԱՅԻՍ — 31 ՕՐ

- 1 Ուր. բկ. Ի. օր Զատիկի
- 2 Շր. գճ. ԻԱ. օր Զատիկի
- 3 Կիր. գկ. Կարմիր կիրակի, հարց բկ. Անսկիզբն Աստուած, սարօք, հարս.
- 4 Բե. դճ. ԻԳ. օր Զատիկի
- 5 Գշ. դկ. ԻԴ. օր Զատիկի
- 6 Դշ. աճ. ԻԵ. օր Զատիկի
- 7 Եշ. ակ. ԻԶ. օր Զատիկի
- 8 Ուր. բճ. ԻԷ. օր Զատիկի
- 9 Շր. բկ. ԻԸ. օր Զատիկի
- 10 Կիր. գճ. Տօն երեւման Ս. Խաչի. հարց. դճ. Այսօր ընդ ամպս. Մեծ. Մայր լուսոյ դճ. հարսանիք
- 11 Բշ. գկ. Լ. օր Զատիկի
- 12 Գշ. դճ. ԼԱ. օր Զատիկի
- 13 Դշ. դկ. ԼԲ. օր Զատիկի
- 14 Եե. աճ. ԼԳ. օր Զատիկի
- 15 Ուր. ակ. ԼԴ. օր Զատիկի
- 16 Շր. բճ. ԼԵ. օր Զատիկի
- 17 Կիր. բկ. Զ. կիրակի Զատիկի. հարց. գճ. Բարեբանեալք եւ. հարսանիք
- 18 Բե. գճ. ԼԶ. օր Զատիկի
- 19 Գշ. գկ. ԼԸ. օր Զատիկի
- 20 Դշ. դճ. ԼԹ. օր Զատիկի
- 21 Եշ. դկ. Խ. օր Զատիկի. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ
- 22 Ուր. աճ. ԽԱ. օր Զատիկի
- 23 Շր. ակ. ԽԲ. օր Զատիկի
- 24 Կիր. բճ. ԽԳ. օր Զատիկի, Բ. Ծաղկազարդ. Օրհ. Մեծախաւ այս խորհուրդն (յառեան). հարց. դկ. Արարիչք արարածոց, անդատան, հարս.
- 25 Բե. բկ. ԽԴ. օր Զատիկի
- 26 Գշ. գճ. ԽԵ. օր Զատիկի
- 27 Դշ. գկ. ԽԶ. օր Զատիկի
- 28 Եշ. դճ. ԽԷ. օր Զատիկի
- 29 Ուր. դկ. ԽԸ. օր Զատիկի
- 30 Շր. աճ. ԽԹ. օր Զատիկի

31 Կիր. ակ. Հոգեգալուստ, Օրհ. Առա-
ֆելոյ Աղաւնոյ. հարց հոգւոյն գա-
լուստն, սարօքն. անդաստան. բարե-
կեցեալն եղիական պահոց, հարս.

ՅՈՒՆԻՍ — 30 ՕՐ

- 1 Բշ. բճ. օր հոգեգալուստն, պարք
- 2 Գշ. բկ. Գ. օր հոգեգ. պահք
- 3 Դե. դճ. Դ. օր հոգեգ. պահք
- 4 Եե. գկ. Ե. օր հոգեգ. պահք
- 5 Ուր. դճ. Զ. օր հոգեգ. պահք
- 6 Շր. դկ. Է. հոգեգ. պահք
- 7 Կիր. աճ. Ա. կիրակի Յարութեան,
եղիա մարգարէ, հարց. աճ. Որ Ե-
կեր ի փրկութիւն. հարսանիք
- 8 Բե. ակ. ՀՈՒԲՈՒՄԵՆՆՅ ԿՈՒՍԱՆԱՅ
- 9 Գե. բճ. ԳԱՅԻԱՆՆԱՆՅ ԿՈՒՍԱՆԱՅ
- 10 Դշ. բկ. Օր պահոց
- 11 Եե. գճ. Յովհաննու Կարապետին եւ
Աթանազիոսի
- 12 Ուր. գկ. Օր պահոց
- 13 Շր. դճ. Գրիգոր Լուսաւորչին եւ ի
վիրապէն
- 14 Կիր. դկ. Տօն Կաթողիկէ եկեղեցւոյ,
Օրհ. Ուրախ լիւր Ս. եկեղեցի. հարց
գճ. Այսօր պայծառ, անդաստան
- 15 Բշ. աճ. Մանկանցն Բեթլէհէմի
- 16 Գե. ակ. Կուսանացն Նունեայ եւ
Մանեայ
- 17 Դշ. բճ. Օր պահոց
- 18 Եշ. բկ. Ս. Սահակ եւ Յովսէփայ
- 19 Ուր. գճ. օր պահոց
- 20 Շր. գկ. Ս. Ներսէսի Մեծի
- 21 Կիր. դճ. Գ. կիրակի հոգեգ. հարց
աճ. Պայծառացիր. Բարեկեցեալն
պահոց Ս. Լուսաւորչի
- 22 Բշ. դկ. Ս. Եպիփանի Կիպրացւոյն
- 23 Գշ. աճ. Կոստանդիանոս քաղաւորին
- 24 Դշ. ակ. Օր պահոց
- 25 Եշ. բճ. Ս. Թէոտիմոսի եւ Եօքս
Կուսանաց
- 26 Ուր. բկ. Օր պահոց
- 27 Շր. գճ. Գիւտ Նեխարաց Գրիգոր

- Լուսաւորչին
- 28 Կիր. գկ. Գ. կիրակի հոգեգ. հարց.
ակ. Որ եկեր ի փրկութիւն. Մեծ.
ակ. Որ զկեանքն անմահ արար
 - 29 Բե. դճ. Անտոնինոսի
 - 30 Դշ. դկ. Դանիէլ Մարգարէ եւ Սեդ-
րաֆ, Միսաֆ, Արէթնագով

ՅՈՒԼԻՍ — 31 ՕՐ

- 1 Դշ. աճ. Օր պահոց
- 2 Եշ. ակ. սրբոց Սահակայ եւ Մեսրո-
պայ
- 3 Ուր. բճ. Օր պահոց
- 4 Շր. բկ. Տրդատ քաղաւորին եւ Աշ-
խէն քաղաւորին
- 5 Կիր. գճ. Գիւտ Տփոյ Ս. Աստուա-
ծածնի. Օրհ. գկ. Երգեսցէք որդիք
Սիոնի. հարց. Որ զմայազրեալսն.
հարսանիք
- 6 Բշ. գկ. Դուռնիկանոսի Հայրապետին
- 7 Դշ. դճ. Զաքարիա մարգարէին
- 8 Դշ. դկ. Օր պահոց
- 9 Եշ. աճ. Եղիսի մարգարէին
- 10 Ուր. ակ. Օր պահոց
- 11 Շր. բճ. Երկոտասան Առաքելոց
- 12 Կիր. բկ. Բարեկեցեալն Վարդապա-
նի. հարց Որ վասն մերոյ փրկու-
թեան. Մեծ. Նոր խորանիդ
- 13 Բշ. գճ. Օր պահոց
- 14 Դշ. գկ. Օր պահոց
- 15 Դշ. դճ. Օր պահոց
- 16 Եե. դկ. Օր պահոց
- 17 Ուր. աճ. Օր պահոց
- 18 Շր. ակ. Օր պահոց. Յիշատակ տա-
պանակին
- 19 Կիր. բճ. Վարդապառ. Օրհ. Որ ի լե-
րինն. հարց. Զանառիկ խորհուրդ.
անդաստան
- 20 Բշ. բկ. Բ. օր վարդ. Մեռելոց
- 21 Գե. գճ. Գ. օր վարդ.
- 22 Դշ. գկ. Օր պահոց
- 23 Եե. դճ. Ե. օր վարդ. Եսայայ
մարգ.

- 24 Ուր. դկ. Զ. օր պահոց
- 25 Շր. աճ. Թադէոսի Առաքելոյն
- 26 Կիր. ակ. Բ. կիր. Վարդ. հարց Որ
ի յերկնից իջեր. բճ. Մեծ. աճ. Որ
զբանն Աստուած
- 27 Բշ. բճ. Կիպրիանոս փառանային
- 28 Գշ. բկ. Աթանազիոս Եպիսկոպոսին
- 29 Դշ. գճ. Օր պահոց
- 30 Եշ. գկ. Ս. Առամ եւ Գէորգի
- 31 Ուր. դճ. Օր պահոց

ՕԳՈՍՏՈՍ — 31 ՕՐ

- 1 Շր. դկ. Որդւոյն Ս. Լուսաւորչի
- 2 Կիր. աճ. Գ. կիր. Վարդ. հարց.
բկ. Որ յերկնային
- 3 Բե. ակ. Ս. Եղիսի մարգարէին փառանայի
- 4 Գշ. բճ. Երկոտասան Մարգարէից
- 5 Դե. բկ. Օր պահոց
- 6 Եշ. գճ. Սոփեայ Կուսից
- 7 Ուր. գկ. Օր պահոց
- 8 Շր. դճ. Եփեսոսի Ս. Ժողով
- 9 Կիր. դկ. Բարեկեցեալն Ս. Աստ-
ուածածնի
- 10 Բշ. աճ. Օր պահոց Աստուածածնի
- 11 Գշ. ակ. Օր պահոց Աստուածածնի
- 12 Դշ. բճ. Օր պահոց Աստուածածնի
- 13 Եե. բկ. Օր պահոց Աստուածածնի
- 14 Ուր. գճ. Օր պահոց Աստուածածնի
- 15 Շր. գկ. Ս. Շողակաքի
- 16 Կիր. դճ. Վերափոխումն Ս. Աստ-
ուածածնի. հարց. դճ. Որ զմայա-
ւօրն. անդաստան
- 17 Բե. դկ. Բ. օր Աստուածածնի Մե-
ռելոց
- 18 Դշ. աճ. Գ. օր Աստուածածնի
- 19 Դե. ակ. Դ. օր Աստուածածնի
- 20 Եե. բճ. Ե. օր Աստուածածնի
- 21 Ուր. բկ. Զ. օր Աստուածածնի
- 22 Շր. գճ. Է. օր Աստուածածնի
- 23 Կիր. գկ. Բ. կիրակի Աստուածածնի.
հարց դկ. Որ զՄիւսնի, սարօք.
- 24 Բշ. դճ. Թ. օր. Աստծ.
- 25 Դշ. դկ. Յովակիմայ եւ Աննայի
- 26 Դե. աճ. Օր պահոց

- 27 Եշ. ակ. Երեմիա մարգարէին
- 28 Ուր. բճ. Օր պահոց
- 29 Շր. բկ. Թովմայի Առաքելին
- 30 Կիր. գճ. Գիւտ գօւտոյ Ս. Աստուա-
ծածնի. հարց. դկ. Որ զմայազրե-
ալսն. հարսանիք
- 31 Բե. գկ. Ստեփաննոսի Ունեցւոյն

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — 30 ՕՐ

- 1 Գշ. դճ. Եգեղիէլի մարգարէին
- 2 Դշ. դկ. Օր պահոց
- 3 Եշ. աճ. Յովի. Մկրտիչ
- 4 Ուր. ակ. Օր պահոց
- 5 Շր. բճ. Նիկիոյ Ս. Ժողովոյն
- 6 Կիր. բկ. Բարեկեցեալն Ս. Խաչի.
հարց գկ. Աննաեղի բնութիւն, սար-
- 7 Բշ. գճ. Օր պահոց Խաչի
- 8 Դե. գկ. Օր պահոց Խաչի
- 9 Դշ. դճ. Օր պահոց Խաչի
- 10 Եշ. դկ. Օր պահոց Խաչի
- 11 Ուր. աճ. Օր պահոց Խաչի
- 12 Շր. ակ. Նաւակատիք Խաչի
- 13 Կիր. բճ. Խաչվերաց. Օրհ. աճ. Որ
զանաբաւ. յատ. հարց. գկ. Այսօր
պատուական խաչիւ քո
- 14 Բշ. բկ. Բ. օր Խաչի Մեռելոց
- 15 Գշ. գճ. Տօն Եկեղեցւոյ
- 16 Դշ. գկ. Տօն Եկեղեցւոյ
- 17 Եշ. դճ. Տօն Եկեղեցւոյ
- 18 Ուր. դկ. Տօն Խաչի
- 19 Շր. աճ. Տօն Խաչի
- 20 Կիր. ակ. Բ. կիր. Խաչի. հարց դճ.
Որ եկեր կամաւ Հօր. Մեծ. դճ. Ա-
թոռ փերովքեալան, Բարեկեցեալն
Վարագայ Խաչին
- 21 Բե. բճ. Ս. Մամասի եւ Սիմէոն Սիւ-
նակեացի
- 22 Գե. բկ. Ս. Կուսանաց Փեփրոնեայ
եւ Մարիանեայ
- 23 Դշ. գճ. Օր պահոց
- 24 Եշ. գկ. Բարադամու Հայրապետին
- 25 Ուր. դճ. Օր պահոց
- 26 Շր. դկ. Ս. Գէորգայ Զօրավարին

- 27 Կիր. աճ. վարագայ Խաչ. Օրհ. Եւա-
նաւ. Կարց. դձ. Որ գլոյս աննառելի.
Կարսանիք
- 28 Բշ. ակ. Դաւիթ Դըվնեցի
- 29 Գե. բձ. Ս. Եւտաբէրոսի
- 30 Դշ. բկ. Օր պահոց

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — 31 ՕՐ

- 1 Եշ. գկ. Սահակայ եւ Համագասպի
- 2 Ուր. գձ. Օր պահոց
- 3 Շր. դկ. 72 առակերտացն Քս.ի
- 4 Կիր. դձ. Դ. Կիրակի Խաչի. Կարց.
դձ. Որ բարեբանեալդ եւ. Մեծ. դձ.
Աստուածածին գերագոյն. Կարս.
- 5 Բշ. աճ. Երանոսի եւ Փոկասի Կայ-
րապետացն
- 6 Գշ. ակն. վառվառեայ կոյսին
- 7 Դշ. բձ. Օր պահոց
- 8 Եշ. բկ. Եպրաֆէ կոյսին
- 9 Ուր. գձ. Օր պահոց
- 10 Շր. գկ. ՏՕՆ ԹԱՐԳՄԱՆԶԱՅՆ ՎԱՐ-
ԴԱՊԵՏԱՅՆ
- 11 Կիր. դձ. Ե. Կիրակի Խաչի. Կարց.
գձ. Որ գառակերպեան Մեծ. դձ.
Խորանայարկ, Կարսանիք
- 12 Բե. դկ. Գրիգորի Կարդղիկոսին նը-
խարացը
- 13 Գշ. աճ. Ս. Անանիա, Մատաթիա եւ
Յովհաննէս Առաքելոցն
- 14 Դշ. ակ. Օր պահոց
- 15 Եե. բձ. Ս. Դիոնիսիոսի, Տիմոթէոսի
եւ Տիտոսի
- 16 Ուր. բկ. Օր պահոց
- 17 Շր. գձ. Սրբոց Աւետարանչաց
- 18 Կիր. գկ. Զ. Կիրակի Խաչի. Կարց.
դձ. Յորժամ ի խաչին. Կարսանիք
- 19 Բշ. դձ. Ղուկիանոսի Հայրապետին
- 20 Գե. դկ. Թէոդոտոն Բահանային
- 21 Դշ. աճ. Օր պահոց
- 22 Եշ. ակ. Արտեմի եւ Քրիստափորի
վկայիցն
- 23 Ուր. բձ. Օր պահոց
- 24 Շր. բկ. Երկուստսն վարդապետացն

- 25 Կիր. գձ. Է. Կիրակի Խաչի. Տօն
Գիւտ Խաչի. Կարց. բձ. Որ փափա-
քելի. Կարսանիք
- 26 Բշ. գկ. Անաստասի Բահանային
- 27 Գշ. դձ. Հիպերիֆեանց կուսանաց
- 28 Դշ. դկ. Օր պահոց
- 29 Եշ. աճ. Ս. Յովհաննէս Ոսկերեբա-
նին
- 30 Ուր. ակ. Օր պահոց
- 31 Շր. բձ. Ամենայն Սրբոց, Ենոց եւ
նորոց

ՆՈՅԵՄԲԵՐ — 30 ՕՐ

- 1 Կիր. բկ. Ը. Կիրակի Խաչի. Կարց. դկ.
Որ զամենագոր մեծ նահապետաց Ար-
քաւամու. Կարսանիք
- 2 Բշ. գձ. Ստեփաննոսի Հռովմայեցի
Հայրապետին
- 3 Գե. գկ. Ակիփսիմեայ Եպիսկոպոսին
- 4 Դշ. դձ. Օր պահոց
- 5 Եշ. դկ. Մետրոփանոսի Կայրապետին
- 6 Ուր. աճ. Օր պահոց
- 7 Շր. ակ. Գարրիէլի եւ Միքայէլի Եը-
րեւտակապետաց
- 8 Կիր. բձ. Թ. Կիրակի Խաչին. Կարց.
դկ. Այսօր ցնծան. Մեծ դկ. Աստծ.
պայծառ. Կարսանիք.
- 9 Բե. բկ. Մելիտոսի, Անտիոքայ Կայ-
րապետին
- 10 Գշ. գձ. Դեմետրեայ վկային
- 11 Դե. գկ. Օր պահոց
- 12 Եշ. դձ. Գուրիասայ եւ Սաղմինասայ
Հայրապետացն
- 13 Ուր. դկ. Օր պահոց
- 14 Շր. աճ. Անտրէի եւ Փիլիպպոսի Ա-
ռաքելոցն
- 15 Կիր. ակ. Ժ. Խաչի. Կարց. աճ. Ի
փրկութիւն. Բարկեմդան Յիսնակաց
- 16 Բշ. բձ. Պահիք յիսնակաց
- 17 Գշ. բկ. Պահիք յիսնակաց
- 18 Դշ. գձ. Պահիք յիսնակաց
- 19 Եշ. գկ. Պահիք յիսնակաց

- 20 Ուր. դձ. Պահիք յիսնակաց
- 21 Շր. դկ. Ընծայումն Ս. Աստուա-
ծածնի
- 22 Կիր. աճ. Ա. Կիր. յիսնակաց. Կարց.
ակ. Մարմնացար. Կարսանիք
- 23 Բշ. ակ. Յովիանէ եւ Վասիլիայ
կուսանացն
- 24 Գե. բձ. Ղուկիանոսի Բահանային
- 25 Դե. բկ. Օր պահոց
- 26 Եշ. գձ. Կղեմայ Կայրապետին
- 27 Ուր. գկ. Օր պահոց
- 28 Շր. դձ. Թադէոսի եւ Բարքողիմէո-
սի Առաջին Լուսաւորչացն
- 29 Կիր. դկ. Բ. Կիր. յիսնակաց. Կարց.
բձ. Անապական. Կարսանիք
- 30 Բշ. աճ. Մերկերի եւ Քեմարիոսի
զինուորաց

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — 31 ՕՐ

- 1 Գշ. ակ. Յակովբայ եւ Փառայ
- 2 Դշ. բձ. Օր պահոց
- 3 Եե. բկ. Պօղոսի, Պօղայ եւ Մակա-
րայ Ս. Կարց
- 4 Ուր. գձ. Օր պահոց
- 5 Շր. գկ. Գրիգորի եւ Նիկողայոսի
- 6 Կիր. դձ. Գ. Կիր. յիսն. Կարց. բկ.
Անսկիզբն Աստուած. Կարսանիք
- 7 Բշ. դկ. Միմասայ, Երմոգիենայ կա-
մաւոր աղաւաղացն

- 8 Գշ. աճ. Կուռնելիոսի Կայրապետին
- 9 Դե. ակ. Յղութիւն Ս. Աստուածածնի
- 10 Եշ. բձ. Եւտրատիոսի
- 11 Ուր. բկ. Օր պահոց
- 12 Շր. գձ. Ս. Յակոբայ Մծբնայ Հայ-
րապետին
- 13 Կիր. գկ. Դ. Կիր. յիսն. Կարց. բկ.
Անսկիզբ Աստուած
- 14 Բշ. դձ. Իֆնատիոսի Հայրապետին
- 15 Դշ. դկ. Թէոմայ Եպիսկոպոսին
- 16 Դե. աճ. Օր պահոց
- 17 Եշ. ակ. Դոմնա կոյսին
- 18 Ուր. բձ. Օր պահոց
- 19 Շր. բկ. Արգարու քաղաւորին
- 20 Կիր. գձ. Ե. Կիր. յիսն. Կարց. գկ.
Փառաւորեայ որդին
- 21 Բշ. Արքաւամայ եւ Խորեանայ
- 22 Գշ. Աստուածատուր վկային
- 23 Դե. Օր պահոց
- 24 Եշ. Դաւիթ մարգարէին
- 25 Ուր. Օր պահոց
- 26 Շր. Ս. Ստեփաննոսի
- 27 Կիր. Զ. Կիր. յիսն. Կարց. գկ. Նա-
խայարիտեան
- 28 Բե. Ս. Պօղոսի եւ Պետրոսի
- 29 Գշ. Յովհաննէս Յակոբայ Որդւոյ
Որոտման
- 30 Դշ. Օր պահոց Ծննդեան
- 31 Եշ. Օր պահոց Ծննդեան



Մ Ա Յ Ր Ի Կ Ի Մ

ԱՄԱՆՈՐԻ ԽՈԿՄՈՒՆԻՔ. ԼԷՅԼԱ՛

Վերյիշումի հովիկն անո՛ւշ այս գիշեր,
Քրնճուշ, պայծառ, պարիպարով թեւ ի թեւ,
Կը պարուրէ լի հըմայֆով գըրգաշունչ,
Կոհակուելով ոլոր ոլոր օրօրուն:

Տընակիս մէջ կը ճարճատի բոց ու կայծ,
Ու Մայրիկը՛ս բորբոք հուրին դէմ դիմաց,
Կը պատմէ լուրջ, հին հին հէֆեաքը Կաղանդին,
Մերթ կ'արտասուենք, մերթ կը հըրճուինք միասին:

Լէյլա՛ մը կար, նոնի հասակ, պարզ աղջիկ
Ու գեղեցիկ, նշանուած էր Արային:
Սա ա՛լ հովիւ՝ կայտառ, կարմիր, վառվրոճուն,
Պաշտելի քուրմ՝ աղջըկայ տէր մայրերուն:

Արօն, սըրտնեղ էր այն գիշեր եւ տըրտո՛ւմ.
Լայն ճակատը գամած հուժկու ափերուն.
Հոգւոյն խորքէն կ'ալեկոծին արցունքներ,
Ու աչերէն հատիկ հատիկ կաթկըթէր....:

Այդ տարին շատ վառ էր եղած Արային.
Համանարակ եւ կողոպուտ վիթխարի.
Լափեր էին գառ ու եզներ կուշտ ու կուռ,
Խոցելով սիրտն խեղճ հովիւին քախտագուրկ.

Վաղը Կաղանդ... կը սարսափէ՛ր... հէֆ հովիւ.
Ի՞նչ պիտ' տանէր կուսեղ կուսան Լէյլային.
Դուռ ու դըրկից պիտ' հարցընեն. «Փեսացուն
Ի՞նչ է դըրկեր»... կը մըլտուէր սըրտին դաշո՛յն:

Ու կը յիշէ, այն հըղերը սուրբ Գէորգ.
Պիտ' հարուածէ միշտ այս գիշեր լեռ ու ձոր.
Հողերու տակ թագուն ոսկին ու արծաթ,
Պիտի թափուին առուակին կուշտը լերան:

Եւ այն գիշե՛ր, ցըրտին գիշեր Կաղանդին,
Ո՛վ որ առանց խըփելու աչն թէ մօտի,
Երկըրպագէ կոյս հաւատֆով երկիւղած,
Առուակի ջուրն՝ վագէ ոսկի եւ արծաթ:

Կոյժը ուսին, սէրը սըրտին՝ յուսալիր,
Կը ծընրադրէ ջինջ առուակին լուսաւոր.
Երեք ափ, ջուր հեղու դողդոջ, մըրմընջէ...
Հայր սուրբ, Որդիդ սուրբ, Հոգիդ սուրբ, փա՛ռք եւ ա-
մէն:

Մի՛նչ կը խայտան աստղերն ոսկի կուծին մէջ,
Կը սարսըռայ լեռ ու առուակ հրաշատես:
Կոյս Լէյլայի բագուկներուն գիրկ, կաթնեղ,
Փա՛յլ փա՛յլ ընտի՛ր, ապրանջաններ եմ տեսեր...:

Զաւակդ՝ ԵՂԻՇԷ ՔՀՆՅ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՆԱՅ ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԸ

Ամերիկահայոց Ազգ. Երեսփ. Ժողովը գումարուեցաւ Նիւ Եորքի մէջ օգոստոս 31-ին եւ շարունակեց իր նիստերը մինչեւ սեպտեմբեր 2, կէս օրէ ետք ուշ ատեն:

Ժողովը տեղի ունեցաւ Նիւ Եորքի Մ. Լուսաւորիչ Մայր Եկեղեցւոյ վարի սրահը՝ ներկայութեամբ 61 երեսփոխաններու, որոնք եկած էին Ամերիկայի զանազան թեմերէն եւ ոմանք կը ներկայացնէին հեռաւոր դադուրներ ինչպէս Քուպա եւայլն:

Ներկայ էին գրեթէ բոլոր քահանայ հայրերը եւ Գեր. Ղեւոնդ վրդ. Մարգուկէսեան, որ գործօն մասնակցութիւն ունեցաւ ամբողջ ժողովի ընթացքին:

Առաջնորդական տեղապահ Արք. Տէր Նշան Ա. քհնյ. Փափաղեանի Տէրունական աղօթքով ժողովի բացումէն եւ այս առթիւ անոր պատշաճ ուղերձէն ետք, ժողովը կատարեց առժամեայ դիւանի ընտրութիւն եւ նշանակեց նոր երեսփոխաններու իրաւասութիւնները ճշդող յանձնախումբ մը:

Կիրակի օր, պատարագէն ետք, ժողովը վերսկսաւ իր աշխատանքներուն, աւելի ստուարացած նոր ժամանած երեսփոխաններով:

Գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ մնայուն դիւանը: Ատենապետներ՝ Տոքթ. Ա. Բարսեղեան եւ տիար Լեւոն Պահլաւ: Ատենադպիրներ՝ տիարը Մ. Վերածին եւ Գեղամ Գեղակ:

Երկրորդ նիստին ընտրուեցան հաշուեքննիչ, օրակարգի եւ բանաձեւի եւ յարաբերական թուղթերը քննող յանձնախումբերը:

Այնուհետեւ տիար Պոստոլ Պապայեան կարդաց Ազգային Կեդր. Վարչութեան միամեայ տեղեկագիրը, զոր կուտանք առանձինն:

Տեղեկագիրն ընթերցումէն ետք եղան հարցեր եւ տրուեցան լուսաբանութիւններ:

Օրակարգի եւ բանաձեւի յանձնախումբը ներկայացուցած ըլլալով իր աշխատանքի արդիւնքը, ճշդուեցաւ ժողովի վերջնական օրակարգը, որուն մաս կը կազմէին հետեւեալ հարցերը. — Կրթական, Ամերիկայի քեմին կազմակերպում, Լրացում Սահ. յօդուածներու քննութեան եւ վերջնական վաւերացում, Պիտմէ եւ քոթա, Ընտրութիւն Առաջնորդի, Ընտրութիւն Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան եւ չնախատեսուած հարցեր:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

Այս կարեւոր հարցի մասին անցաւ հետեւեալ բանաձեւը.

1. Նկատել ամերիկահայ նորահաս սերունդի կրթական գործը որպէս առաջնակարգ կարեւորութիւն ունեցող հարց ու իրբեւ աղբիւսին սահմանել մասնաւոր կըրթական ֆոնտ մը:

2. Այդ ֆոնտը կարենալ գոյացնելու համար օգտուիլ բոլոր հնարաւոր միջոցներէն (տեղական, Ուսումնասիրաց եւ Հայրենակցական Միութիւններու հասոյթներու որոշ տոկոսներու ապահովում, Հոգաբարձութեանց բացառիկ ձեռնարկները այս նպատակին եւ հայ ծնողներու մասնակցութիւնը):

3. Յանձնարարել նորընտիր Կեդր. Վարչութեան՝ անյապաղ կազմել Ուսումնական խորհուրդ մը, որպէսզի ան անմիջականօրէն կազմէ եւ գործադրութեան դնէ ուսումնական ծրագիր մը եւ կազմական կանոնադիր մը, կիրարկելի ամերիկահայ բոլոր դպրոցներու համար:

ԲԱՆԱԶԵՒԻ ԱԶԳ. ԿԵՂՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Երեսփոխանական ժողովը Ազգ. Կեդր. Վարչութեան տեղեկագիրը եւ յանձնախումբերու ղեկոյցները լսելէ յետոյ, անցուց հետեւեալ բանաձեւը.

1. Ազգային Կեդր. Վարչութեան դիւանական եւ

հաշուական գործառնությունները եղած են վանոնաւոր .

2. Յարաբերութիւնները ընդհ. թեմական մարմիններու հետ եղած են բաւարար եւ յարգալիւր ,

3. Տնտեսական ծանր տագնապը հարկադրած է Աղզ . Կեդր. Վարչութիւնը ըլլալ խնայող , չծանրաբեռնելու համար պիւտճէն ,

4. Կեդրոնական Վարչութիւնը կրթական գործին մէջ իր վրայ դրուած պարտականութիւնը մասամբ միայն կրցած է իրագործել :

Երեսփ. Ժողովը կ'եղբակացնէ .

Աղզ . Կեդր. Վարչութիւնը տուեալ պայմաններու մէջ կատարած է իր պարտականութիւնը բաւարար չափով , ուստի Ժողովը կը յայտնէ իր գոհունակութիւնը :

ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅ ԵԿԵՂԵՑ . ԹԵՄԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՀԱՐՑ

Երեսփ. Ժողովը լսելով այս հարցի մասին տրուած զեկոյցները եւ երեսփոխաններու ընդհանուր կարծիքները , որոշեց՝

1. Նոր թափով եւ սիւթեմաթիկ ջանքերով զարկ տալ մեր թեմերու կազմակերպման , զօրացնելով արդէն գոյութիւն ունեցող թեմերը եւ ստեղծելով նորերը :

2. Յանձնարարել Աղզ . Կեդր. Վարչութեան ամերիկահայ թեմերը բաժնել աշխարհագրական շրջաններու իր պատասխանատուութեան եւ իրաւասութեան տակ նշանակելով շրջանային յանձնախումբեր , կազմակերպչական աշխատանքները բաժնելու եւ արդիւնաւորելու համար :

3. Անմիջապէս սկսիլ ցուցակագրումը թեմին բոլոր ազգայիններուն :

4. Պարտականութիւն դնել բոլոր երեսփոխաններու վրայ , որ մօտէն հետաքրքրուին իրենց թեմերու եկեղեցական գործերով եւ չխնայեն այդ ուղղութեամբ իրենց ջանքերն ու աշխատանքները :

ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՏՆՏԵՍ . ՎԻՃԱԿԻ ՄԱՍԻՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լսելով այս մասին տրուած բացատրութիւնները եւ յայտնուած տեսակէտները , Երեսփ. Ժողովը որոշեց .

1. Յանձնարարել մեր բոլոր թեմերուն , որ ցոյց տան մասնաւոր հոգածութիւն մեր եկեղեցական հայրերու հանդէպ :

2. Նոյնպէս յանձնարարել հոգաբարձութիւններուն , որ ամէն ջանք թափեն ապահովելու մեր եկեղեցական հայրերու համար տնտեսական բաւարար եւ տանելի վիճակ մը : Այս նպատակին համար հոգաբարձութիւնները՝ համաձայն իրենց աշխարհագրական դիրքին եւ պայմաններուն , ունենալու են սերտ համագործակցութիւն իրարու միջեւ՝ առաջ բերելու նիւթական կարեւոր արդիւնք :

3. Մեր եկեղեցական հայրերու վրայ եւս պարտականութիւն կը դրուի իրենց կարգին կատարելու արդիւնաւոր աշխատանք , աւելի մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծելու համար Ժողովուրդին մէջ դէպի եկեղեցին : Այս ուղղութեամբ կը յանձնարարուի անոնց առանձնապէս զարկ տալ նոր սերունդին համար բացուած կիրակնօրեայ դպրոցներուն :

4. Կատարել եկեղեցական հայրերու պաշտօնավայրերու փոփոխութիւններ , վերջնական կարգադրութիւնը թողելով Աղզ . Կեդր. Վարչութեան :

ՊԻՏՃԷ ԵՒ ՔՕԹԱ

Պիւտճէի եւ քոթայի խնդրի քննութեան ժամանակ , որոշուեցաւ հետեւեալ յատկացումները ընել .

1. Քարտուղարի թոշակ	\$1,300.00
2. Առաջն. Տեղապահի բացառիկ ծախքերուն համար	300.00
3. Ծանապարհածախք	400.00
4. Դիւանական եւ զանազան	400.00

5. Կրթական գործին համար ճանապարհածախք, 500․00
Ծրագիր-Կանոնադրի եւայլն
6. Չնախատեսուած ծախքերու 500․00

Գումար՝ 3,400․00

Առաջնորդական խնդրի վերաբերմամբ, Երեսփ. Ժողովը որոշեց ըստ նախկինին գործերուն ընթացք տալ Տեղապահ հօր միջոցաւ:

Ժողովը վերջացաւ չա'տ խաղաղ մթնոլորտի մը մէջ:

ՔԱՆՈՒԱԾՔ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳՐԷՆ

Արժանաշնորհ Տեղապահ Հայր,
Տէրք Ատենապետ եւ Տեարք Երեսփոխանք,

Անցեալ հոկտեմբերին, երբ Կեդրոնական Վարչութիւնս իր համարատուութիւնը կը ներկայացնէր Ժողովիդ, այստեղ անցողակի յիշուած էին այն նիւթական եւ բարոյական ծանր պայմանները, որոնցմով նախանցեալ տարի չըջապատած էին մեզ եւ որոնք զրկած էին մեզ աւելի արդիւնաւոր գործունէութիւն մը ունենալու հնարաւորութենէն:

Մէկ տարի յետոյ, այսօր, երբ Կեդրոնական Վարչութիւնս եկած է կրկին ձեզ ներկայանալու իր տասնութէկ ամսուայ գործունէութեան հաշուետուութեամբ, դժբախտաբար հարկադրուած է ըսել որ մէկ տարի առաջ զինք չըջապատող աննպաստ պայմանները ոչ միայն չեն բարւոյացած, այլ եւ ընդհակառակն աստիճան մը եւս ծանրանալով, ֆիզիքապէս անկարելի դարձուցած են ունենալ աւելի արդիւնաւոր գործունէութիւն մը, քան այն, որով

եկած ենք այսօր ներկայանալու Երեսփոխանական Ժողովիդ:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԸ

Ինչպէս գիտէք, անցեալ հոկտեմբերին գումարուած Երեսփ. Ժողովը մասնակի ընտրութեամբ լրացուցած էր Կեդրոնական Վարչութեան կազմը ըստ հետեւեալին. — Գե. Տ. Ղեւոնդ Վրդ. Մարգուկէսեան, Տոքթ. Ս. Յ. Արզաբեան, Տոքթ. Մ. Գարակէօզեան, Մկրտիչ Սանտալ, Խոսրով Պապայեան, Ժիրայր Արիկեան, Արժ. Տէր Նշան քհնյ. Փափաղեան, Տէր Մատթէոս քհնյ. Մանիկեան, Տէր Պսակ քհնյ. Սարգիսեան:

Մինչեւ տարւոյն վերջերը Կեդրոնական Վարչութեան կազմը մնաց անփոփոխ եւ միայն կարճ ժամանակի մը համար, անդամներէն ոմանց երկարատեւ բացակայութեան պատճառաւ ստիպուեցանք մեր նիստերուն հրաւիրել Պ. Մարտիրոս Թաշճեանը, որպէս առաւելագոյն քուէ ստացող անձնափոխանորդ:

ԱՌԱՋԵՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Արժ. Տէր Նշան Հայրը, ի գնահատութիւն իր ձեռնհաս պաշտօնավարութեան վերահաստատեցինք իր Տեղապահական պաշտօնին վրայ:

ԳԱՐՏՈՒՂԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կեդրոնական Վարչութեան Ատենադպիրը վարեց նաեւ քարտուղարական գործը:

ԹԵՄԵՐՈՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Անցեալ տարուայ հոկտեմբերին, Առաջնորդական վիճակիս ենթակայ Հոգաբարձութիւններու թիւն էր 51: Վերջացող տարուան ընթացքին հինգ նոր թեմեր եւս



(էյքըըն, Կրէնիթ Սիթի, Հէյլըհիլ, Իսթ Սէնթ Լուիզ եւ Պեթենտորֆ) կազմուած ըլլալով, ներկայիս մեր Հոգաբարձութիւններու թիւը կը հասնի 56-ի: Իսկ ասոնց հետ կապուած տրատու եւ իրաւասու անդամներուն թիւն է մօտաւորապէս 7,500 հոգի: Իսկ մեր եկեղեցիներուն կապուած ժողովուրդի թիւն է աւելի քան 45,000:

Ակներեւ իրողութիւն է, որ նոր թեմերու կամ Հոգաբարձութեանց կազմութեան գործը անխուսափելիօրէն կապուած է նիւթականի հետ: Իսկ մեր նիւթական միջոցները դժբախտաբար բաւարար եւ ձեռնտու չէին ատոր համար անհրաժեշտ եղած ծախսերուն տոկալու, այլապէս մենք խորապէս համոզուած ենք, որ կարելի էր եւ այսօր ալ կարելի է, բաղմամբիւ թեմեր կազմել եւ Հոգաբարձութիւններ հաստատել բոլոր այն վայրերուն մէջ, ուր հայութիւն գոյութիւն ունի:

ՄԵՐ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Ներկայ տարուայ մարտի 17-ին, Գրէնսթընի մէջ, հայանուն յիմարի մը կողմէ մահափորձի ենթարկուեցաւ Կեդրոնական Վարչութեանս Գերաշնորհ Ատենապետը: Ուրախալի էր անտարակոյս, որ այս եպերելի ոճրափորձը, որ մութ ուժերու կողմէ սարքուած էր, անցաւ անյաջող եւ մենք այսօր մեր մէջ եւ մեզ հետ ունինք դարձեալ, մեր քաջարի եւ անձնազոհ Հովիւը, — Հայր Ղեւոնդ Վարդապետ Մարգուկէսեան:

Մեր մնացեալ հոգեւորականները, — Տ. Նշան, Տ. Մանիկեան, Տ. Պսակ, Տ. Մովսէս, Տ. Յուսիկ, Տ. Մեսրոպ, Տ. Եղիշէ եւ Տ. Պետրոս քահանայ Հայրերը, առաւել կամ նուազ համեմատութեամբ այլապէս զրկուած, սակայն ի պատիւ իրենց պէտք է որ յայտարարենք թէ մնացին մեր կողքին, առ ոչինչ համարելով նիւթական եւ բարոյական զրկանքները եւ ամէն կարգի նեղութիւնները: Կեդրոնական Վարչութիւնս մասնաւոր յիշատակութեամբ կ'արձանագրէ մեր Հոգեւորականութեան այս կորովի կեցուածքը:

ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Որպէս սեփական եւ օժուած եկեղեցի, ներկայիս մեր ձեռքը կը գտնուին — Մայր Եկեղեցին, ի Նիւ Եորք, ինչպէս նաեւ Նորթ Ծիլատելֆոյ եւ Ինտիրն Օրչըրտի եկեղեցիները: Վարձուած մնայուն եկեղեցիներ ունինք Պոսթընի, Փրովիտենսի, Տիթրոյթի, Մեսինայի մէջ եւ այլուր: Իսկ մնացեալ թեմերուն մէջ հարկ եղած ատեն կը վարձուին օտար յարանուանութեանց պատկանող եկեղեցական շէնքերը: Դժբախտաբար Պրուքլինի Հոգաբարձութիւնը չկրցաւ պահել իր եկեղեցին եւ հարկադրուեցաւ ծանր մորկէյճի պատճառաւ ձեռքէ հանել զայն:

Սեփական եկեղեցի ունենալու շարժումը, որ վերջին դէպքերու հետեւանքով կասած էր մեր գաղութին մէջ, այս վերջերը սկսաւ կրկին երեւան գալ: Այս երեւոյթին հետեւանք կարելի է համարել եկեղեցիի մը կառուցումը, սակաւաթիւ ժողովուրդ ունեցող եւ համեստ գաղութի մը մէջ, որպիսին է Ինտիրն Օրչըրտը: Վերջերս նման ցանկութիւն մը մեզ հասաւ ուրիշ փոքր գաղութէ մը, Սաութհ Միլուոքիէն, որուն Հոգաբարձութիւնը նամակաւ մը մեր հաւանութիւնը խնդրած էր եկեղեցւոյ մը գնման համար հանդանակութիւն կատարելու դիտաւորութեամբ: Աւելորդ է ըսել, որ Կեդրոնական Վարչութիւնս չէր կրնար քաջալերել այս շարժումը, մասնաւորապէս այնպիսի վայրերու մէջ, ուր տիրող տնտեսական աննպաստ պայմաններու բերումով, արդէն նիւթապէս քայքայուած է մեր ժողովուրդը:

Կ'արժէ սակայն, արձանագրել այս երեւոյթը, որպէս կարկառուն փաստ, այն իրողութեան, որ հայ ժողովուրդը, հաւատարիմ իր առհաւական սովորութեան, կ'ուզէ միշտ եւ անբաժանօրէն իր տան կից ունենալ նաեւ իր եկեղեցին, զանիկա համարելով — իրաւամբ — եւ ընդունելով որպէս իր ազգային աւանդութիւններուն պահպանման զլխաւոր աղբակ եւ որպէս իր ֆիզիքական գոյութեան խարխիւ:

Մեր եւ մեր Հոգաբարձութիւններուն միջեւ վարչական յարաբերութիւնները եղած են կանոնաւոր եւ ներդաշնակ, ի բաց առեալ մէկ քանի աննշան թիւրիմացութիւններէ, որոնք առաւելապէս արդիւնք են եղած Հովիւ հայթայթելու մասին մեր ունեցած ֆիզիքական դժուարութիւններուն:

ՄԵՆՔ ԵՒ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԸ

Այս տարուան ընթացքին Ազգային Կեդրոնական Վարչութիւնս ոչ մէկ հաղորդագրութիւն ստացած է Մայր Աթոռէն: Անցեալ տարի, Երեսփոխանական Ժողովէն անմիջապէս վերջ, Վեհափառ Հայրապետին ուղղուած հեռագրով մը, հաղորդեցինք Երեսփոխանական Ժողովի որոշումը Սահմանադրութեան վերաքննութեան եւ բարեփոխման մասին, յայտնելով միեւնոյն ժամանակ թէ Երեսփ. Ժողովը մերժած էր մեր եկեղեցականներուն մասին Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին կայացուցած վարչական անարդար վճիռը: Մեր այս հեռագիրը ցարդ մնացած է առանց պատասխանի: Իսկ ինչ կը վերաբերի Կաթողիկոսական Պատուիրակ Տ. Գարեգին Արքեպեպիսկոպոսի առաքելութեան կամ անոր Ամերիկայի թեմին տալիք այցելութեան, այս մասին մեր ունեցած տեղեկութիւնները դժբախտաբար լրագրական լուրերու եւ պատահական մարդոցմէ քաղուած ծանօթութիւններու սահմանէն անդին չեն անցնիր:

Ազգային Կեդրոնական Վարչութիւնս իր վերջին նիստերէն մէկուն մէջ մասնաւորապէս զբաղեցաւ այս խնդրով եւ, նկատելով որ էջմիածինը կը շարունակէ անտեսել մեր Ժողովուրդին արդար իրաւունքները, եւ միւս կողմէ, նկատելով որ ուրիշ պատուիրակ մը եւս զրկուած է Հարաւային Ամերիկա, իսկ Գարեգին Արք. աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր կը յամենայ այցելել մեր գաղութը, որոշուեցաւ, ըստ առաջնոյն եւ աւելի ուժով թափով աշխատանք կատարել, պաշտպանելու համար մեր իրա-

ւունքները եւ պահպանելու Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ դարեւոր անկախութիւնը ընդդէմ օտար, աղաքանդ ոտնձգութեանց:

ԱՅՅԵԼՈՒ ՀՈՎԻԻ

Նկատելով որ մեր թեմերէն շատեր, տեղի հեռաւորութեան եւ Հովիւի պակասութեան պատճառաւ զրկուած են հոգեւոր մխիթարութենէ, Կեդրոնական Վարչութիւնս այցելու Հովիւ նշանակեց Արթ. Տէր Մանիկեան Հայրը, որ պարբերաբար այցելեց Նիւ Եորքի, Նիւ Ճըրզիի, Քլենթիթթի, Միչիկէն Արեւմուտքի եւ Քանիատայի շրջանները: Այստեղ պարտք կը համարենք մեր զոհունակութիւնը արձանագրել ի պատիւ Հայր Մանիկեանի, որ զոհութեան հաւասար նուիրումով, լիովին կատարեց իր ստանձնած պարտականութիւնը:

ՄԵՐ ԳԻՐԳԸ

Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնս տարւոյն սկիզբէն իր սեղանին վրայ ունէր պատրաստութեան հարցը գերքի մը, որուն մէջ պատկերացուելու էին վերջին երկու տարուան ընթացքին մեր ազգային-եկեղեցական կեանքը յուղող դէպքերու էութիւնն ու դրդապատճառները, ինչպէս նաեւ բուլճարիկներու գործունէութիւնը, որ տարիներէ ի վեր կը մղուի, Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ հիմերը քանդելու եւ գաղութահայ Ժողովուրդը տեւական պառակտումի մէջ պահելու նպատակաւ:

Գիրքին հայերէն ձեռագիրը, մօտաւորապէս 1000 մեծագիր էջերէ բաղկացեալ, պատրաստ է արդէն: Այս գրքին վրայէն պիտի կազմուի անգլիերէն լեզուով ամփոփ հատոր մը, առաւելապէս օտար շրջանակներու մէջ տարածուելու համար:

ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ «ԿԱՆԹԵՂ»Ը

Այս տարուայ յունուարին, Կեդրոնական Վարչութիւնը իրեն պաշտօնաթերթ ընդունեց «Կանթեղ» ամսա-

գիրը, որ կը հրատարակուէր Պոսթընի մէջ, պ. Մարտիրոս Թաչճեանի ջանքերով եւ Պոսթընի Միջ-Հոգաբարձականի աջակցութեամբ: Կեդրոնական Վարչութիւնը թերթին խմբագրական եւ վարչական գործերու վերին հսկողութիւնը յանձնեց Գերաշնորհ Հայր Մարգարէտեանի: Թերթը կը հրատարակուի իր սեփական միջոցներով: Հետեւաբար Աղգային Կեդրոնական Վարչութիւնը ոչ մէկ նիւթական յանձնառութիւն ունի անոր վերաբերմամբ:

ՄԵՐ ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Առաջին.— Կեդրոնական Վարչութիւնս կը թելադրէ ժողովիդ, որպէս օրէնսդիր մարմնի, լրացնել Աղգային Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը: Առանձնապէս կը թելադրենք վերանկատել Յօդուած 13-ը եւ անոր Ծանօթութիւնը:

Երկրորդ.— Կը թելադրենք որ ժողովդ Թեմական Տուրքի բաշխման մեթոտ մը կամ ինքը հաստատէ եւ կամ Կեդրոնական Վարչութիւնը լիազօրէ նման դրութեան մը որդեգրումին համար:

Երրորդ.— Բարձրաստիճան եկեղեցականի մը, որպէս Առաջնորդի, ներկայութիւնը, մեր զաղութին մէջ, բացարձակ անհրաժեշտութիւն է: Ժողովդ պէտք է որ արտօնէ մեզ, յարմար առթիւ լրացնել այդ կարեւոր պահասը:

Չորրորդ.— Առաջնորդարանի պիւտճէն հաւասարակշիւելու եւ Կեդրոնական Վարչութեան նիւթական միջոցներ հայթայթելու համար անհրաժեշտ է կազմել Տնտեսական խորհուրդ մը:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

Թէ Ամերիկահայ զաղութի ստուարագոյն մասը, իր համոզմամբ եւ զգացումներով մեզ հետ է, ամէն կասկածէ վեր է: Սա բացարձակ զրաւական մըն է թէ մեր իրա-

ւունքներու արդարացիութեան եւ թէ մեր ապագայի յաղթանակի տեսակէտէն: Մենք կը սիրենք հաւատալ որ մեր ժողովուրդը կանգնած է մեր ղեկավար Մարմիններու կողքին եւ պատրաստ է միշտ զոհողութիւն ընելու, շարունակելու համար պայքար բոլոր այն տարրերուն դէմ, որոնց յետին նպատակն է, կործանել Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին եւ մշտական պառակտման մէջ պահել զաղութահայութիւնը:

Դառն է, սակայն, խոստովանիլ որ հակառակ մեր զանգուածներու զոհաբերող ոգիին եւ հակառակ անոնց բարի տրամադրութիւններուն, մեր եկեղեցական-թեմական Մարմինները, այլ խօսքով մեր Հոգաբարձութիւնները,— յարգելով անոնց մէջ բացառութիւնները— չեն կրցած իրենց նիւթական պարտականութիւնները լրիւ կատարել:

Ահա այս դժուարին պայմաններուն մէջ էր որ Կեդր. Վարչութիւնս մնաց իր պարտականութեան գլուխը, յօժարակամ, շինարար եւ արդիւնաւոր գործ կատարելու համար եւ սակայն, մեծաւ մասամբ զրկուեցաւ մեր հոգաբարձութիւններու դրական գործակցութենէն:

Երկու տարուան այս դառն փորձառութենէն յետոյ, Կեդրոնական Վարչութիւնս խղճի պարտք համարեց, հաւաքական հրաժարական ներկայացնելու այսօր, պատեհութիւն տալով ժողովիդ իր ազատ կամքը արտայայտելու:

Ի ԴԻՄՍՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Ատենադպիր Ատենապետ
ՏՈՔԹ. Մ. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ ԴԵԻՈՆԴ Ծ. ՎՐԴ.

Նախագահ ՆՇԱՆ Ա. ՔՀ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Օգոստոս 31, 1935

Նիւ Եորք

ՊԱՇՏՕՆԷՈՒԹԻՒՆ
ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅՈՑ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻՆ

ԴԱՍ ԲԱՀԱՆԱՅԻՑ

Տէր Նշան Աւագ քահանայ Փափաղեան, Հովիւ Ս. Լուսաւորիչ Մայր Եկեղեցւոյն ի Նիւ Եորք եւ Առաջնորդական Տեղապահ Ամերիկահայոց:

Գեր. Տէր Ղեւոնդ Վրդ. Մարգուկէսեան, ատենապետ Կեդրոնական Վարչութեան:

Տէր Մատթէոս քհնյ. Մանիկեան, այցելու Հովիւ

Տէր Մովսէս քհնյ. Տ. Ստեփանեան, Հովիւ Շիրքակոյի եւ իր թեմերուն

Տէր Պետրոս քհնյ. Մամբրէեան, Հովիւ Տիթրոյթի եւ իր թեմերուն

Տէր Մեսրոպ քհնյ. Տ. Յովհաննէսեան, Հովիւ Պոսթընի եւ իր թեմերուն

Տէր Պսակ քհնյ. Սարգիսեան, Հովիւ Ֆիլատելֆիոյ եւ իր թեմերուն

Տէր Յուսիկ քհնյ. Նախնիքեան, Հովիւ Փրովիտենսի եւ իր թեմերուն

Տէր Եղիշէ քհնյ. Գասպարեան, Հովիւ Ուստրի եւ իր թեմերուն.

ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Գեր. Տէր Ղեւոնդ Վրդ. Մարգուկէսեան, Տէր Նշան Աւագ քհնյ. Փափաղեան, Տէր Մատթէոս քհնյ. Մանիկեան, Տէր Պսակ քհնյ. Սարգիսեան, Տոքթ. Ս. Յ. Աբգարեան, Տոքթ. Մ. Գարակէօղեան, տիարք Խ. Պապայեան, Մ. Սանտալ, Ժ. Աբիկեան:

Աղգ. Կեդրոնական Վարչութեան մնայուն Հասցէն է՝

ARMENIAN PRELACY
221 East 27th Street, New York, N. Y.
Tel. AShland 4-3778

ԱՄԵՐԻԿԱՆԱՅ ԹԵՄԸ

Ե Ի

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ՔՈՒՊԱՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

Գրեց՝ Ս. Գ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

ՆԵՐԳԱՂԹ. — Քուպան իբր զաղթավայր անծանօթ երկիր մըն էր հայերուն համար մինչեւ 1921, այնպէս որ նախ քան այս թուականը՝ հոս հաստատուած հայեր չը կան։ Ներգաղթը դէպի Քուպա սկսած է 1921-ին սկիզբները եւ եղած է ցանցառ թիւերով, բայց հետզհետէ բազմացած եւ զանգուածային բնոյթ ստացած է հետագային, մասնաւորապէս 1925-էն 1927։ Դէպի Քուպա կը վազէին Սիւրիայէն, Լիբանանէն, Ֆրանսայէն, Յունաստանէն, Թուրքիայէն եւ այլ վայրերէ առաւելապէս թրքահայեր, որպէսզի ժամանակ մը Քուպա ապրելէ վերջ, անարգել մտնէին Միացեալ Նահանգները, ուր ոչ միայն կեանքի կատարեալ ապահովութիւն կայ, այլ բաւարար գործ, գոհացուցիչ օրական, անսահման ազատութիւն ու անգործութիւն, եւ մանաւանդ վստահութիւն։ Անշուշտ Ամերիկայի վերագրուած այս բոլոր առաւելութիւնները չիտակ են եւ տեղին, սակայն, կարծուածին չափ հեշտօրէն Ամերիկա մտնել ո'չ միայն հնարաւոր չէր, այլ նաեւ անկարելի, չատերու համար։ Կարելիութեան սահմանին մէջ էին միայն անոնք, որ անչափահաս ըլլալով քաղաքացիացած ծնողներ ունէին եւ կամ կիներն էին անոնց։ Դիւրութիւն կար այն աղջիկներուն, որոնք կ'ամուսնանային քաղաքացիներու հետ։ Ասկէ զատ, արտասահմանի հայ գործակալներու կողմէ չափազանցուած «գիւրու-թիւն»ները պէտք է դասել հասարակ խաբեբայութեանց կարգին, որոնք հանրութեան կը հրամցուէին չարաչառ դիտաւորութիւններով։ Աստուած գիտէ թէ քա'նի քա'նի անձեր ու ընտանիքներ այսպիսի անխիղճ գործակալներու

ճանկերուն մէջ սպառեցին իրենց վերջին սէնթերն եւ ճամբայ ինկան, թշուառացան գրաւիչ հեռանկարներ երազելով։ Դիւրին չէր ի հարկէ դիմաւորել անծանօթ միջավայրի մը բոլոր անյարմարութիւնները։ Արդէն այս էր պատճառը, որ անոնք դեռ Քուպա չհասած զղջացած կ'ըլլային եւ կ'անիծէին խաբեբաները։

Առանց նկատի ունենալու եկող անցնողներու համարանքը, 1925-ին այս դաղութը ունէր 1800-էն աւելի մը նայուց թիւ մը։ Եկաւ ատեն մը երբ ամէն մարդ դժգոհ իր վիճակէն, եւ յուսահատ, իրեն համար փնտոեց ուրիշ եւ աւելի բարեյոյս հորիզոններ։ Եւ մեկնեցան ամէն ուղղութեամբ, դաղութին թիւը իջեցնելով 500-ի, որ այսօրուան մօտաւոր թիւն է ու կը մնայ բաժնուած Հավանայ մայրաքաղաքին Առօյո-Նարանխօ աւանի, Թունաս, Բալմասոգերանօ, եւ Պանէս գիւղաքաղաքներու մէջ։

Գաղթի առաջին տարիներուն բազմաթիւ հայ աղջիկներ եւ Միացեալ Նահանգները ապրող հայ երիտասարդներ հոս է որ հասան իրենց ամուսնական մուրազին։ Երբ թէ մէկը եւ թէ միւսը ամէն բան կորսնցնելէ, ամէն ինչ վրայ տալէ յետոյ, միայն մէկ ազնիւ մտահոգութիւն ունեցան — ցեղակից կողակիցներու հետ կապել իրենց կեանքը, տուն ու տեղ կազմել ցեղային սկզբունքներու վէմին վրայ, հայ ապրիլ եւ հայ ծնունդներ ունենալ։ Անհամար է թիւը անոնց, որոնք հոս ամուսնացան. թե-րեւ 3500-4000։

14 տարիներու ընթացքին տնտեսական աչքառու ո'չ մի վերելք կարող եղած է ապահովել իրեն այս դաղութը. գրեթէ ինչ որ էր 1921-1922-ին, նոյնն է եւ այսօր. ճիշդ է, չկան բացարձակ անգործներ, քիչ ու շատով գրեթէ ամէնքն ալ ներկայիս ունին իրենց սեփական անկախ գործը — կօշիկ նորոգելու, շինելու եւ ներկելու գործ։ Գործ մը, որ ժողովրդական առակի ըսածին նման «իշու պոչ է, ոչ կ'երկնայ եւ ո'չ ալ կը կարծի»։ Մէկ խօսքով այսպիսի գործ մը ունենալը գրեթէ համազօր է անգործութեան։ Իրաւ թէ անօթի կամ մերկութենէ մեղնողներ չու-

նեցանք չնորհիւ հայու իրենց անմրցելի խնայասիրութեան եւ ժուժկայութեան: Սկիզբները Մ. Նահանգները ազգական ունեցողներ ամսական որոշ օգնութիւն կը ստանային, բայց հիմա ո՛չ: Կայ միայն մէկ հատիկ հայ գործարանատէր Հաւանայի մէջ, եւ մէկ երկու հատ ալ նոր կօշիկ հանելու արհեստանոց. մնացեալը այնպէս, ինչպէս վերն ըսինք:

ՔՈՒՊԱՅԻ ՀԱՅԱՐԱԿ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ

Թունասի հայ գաղութը համեմատաբար տնտեսապէս աւելի նորմալ պայմաններու մէջ է քան Հաւանան. այստեղ ունինք հանդերձեղէնի չորս եւ նպարեղէնի հայ գաղութներ:

Պանէս ըստած տեղին վրայ ունինք երկու հայ նըպարավաճառ, իսկ Բալմասօրիանոյի մէջ մէկ հանդերձի խանութ եւ մէկ շրջուն վաճառորդ: Մաս մը հայեր Առոյո Նարանխոյի մէջ կիսովին եւ կամ ամբողջապէս տիրացած են մէկ մէկ շերտ հողի կամ փայտաշէն բնակարանի: Հաւանայի գիւղերէն է այս վերջինը, ուրկէ ամէն առաւօտ Հաւանա կ'իջնեն դործի եւ գնումներու համար:

Քուպահայ գաղութի ազգային կեանքը ունի իր հաճելի եւ տհաճ կողմերը: Թուե՛նք:

Գաղութի գիտակից տարրը տեսնելով որ գաղութը հետզհետէ կը ստուարանայ նորանոր խումբերու ժամանումով, կեանքի կը կոչէ Հայ Գաղթային Միութիւն մը, որպէսզի հիմը դնէ ազգային կեանքի եւ դիւրութիւններ ընծայէ եկուորներուն: Անմիջապէս հայ օրիորդի մը հետ կը պայմանաւորուի սրահին մէջ բանալ գիշերային դասընթացք: Դժբախտաբար շատ երկար չտեւեց թէ՛ առաջնոյն եւ թէ երկրորդին կեանքը, ընդունակութեան եւ նուիրումովեան պակասէն: Ժամանակ մը յետոյ վերականգնանացուեցաւ Միութիւնը չնորհիւ նորեկներու կորովին, վաւերացուեցաւ պետութենէն, ամրապնդուեցաւ եւ աւելի կատարեալ ծրագրով եւ ընդհանրացած գաղա-

փարներով իջաւ ասպարէզ՝ լրացնելու իր առաքելութիւնը: Հետզհետէ մարմին առին հետագայ կազմակերպութիւնները. — Հ. Կ. Խաչ, Թեմական Կոմիտէ, Հօկ եւ Ռամկավար ակումբներ, Տիգրանակերտի (պառակտւած) եւ Պաղն-ի Ուսումն. Հայրենակցականներու ճիւղեր եւ «Ճակատական» դպրոց մը հայ եւ տեղացի խառնուրդով:

Թեմականի վարչութիւնն է որ կը հովանաւորէ բուն հայ դպրոցը, ուր կը պաշտօնավարեն երկու հայ եւ մէկ բնիկ օրիորդներ: Ելեւմուտքը 900-1000 տոլարի մէջ է: Հասոյթը կ'ապահովուի աշակերտական վճարումներով, անդամակցական տուրքով, հանգանակութեամբ, աճուրդներով եւ թատերական ներկայացումներով: Դըպրոցի հոգատար մարմինը եթէ մեծ դժուարութիւններու չբախէր իր ելեւմուտքը հաւասարակշիւելու համար, դըպրոցը շատ աւելի բարձր դիրքի մը վրայ դրուած կ'ըլլար անկասկած: Ազգային կալուած չունինք այստեղ:

Ինչպէս կը տեսնուի թէ՛ Հաւանայի մէջ, թէ՛ Թունասի մէջ ունինք թեմական մարմին, բայց ոչ եկեղեցի եւ ոչ ալ եկեղեցական. այս խնդրով յաճախ զբաղած է գաղութը, բայց իր տկար ու տժգոյն վիճակը ամէն անգամ եկած է հանդիսանալու արգելք, վախնալով որ կարելի չէ պահել ու սատարել: Բայց կը յուսայ թէ ժամանակը պիտի դայ յաղթահարելու դժուարութիւնները եւ տէր դարձնելու աղօթարանի եւ աղօթահօր:

Կուսակցութիւններէն Դաշնակցութիւնը ունի երկու կոմիտէ. մին՝ հոս Թունասի մէջ 8 անդամներով եւ միւսը Հաւանայի մէջ վերի վերոյ 20 անդամներով: Պէտք է ըսել իբր ճշմարտութիւն որ գաղութի առողջ զարկերակն են ասոնք եւ նեցուկը ազգային կեանքի:

Համայնավար-Հօկը թիւով քիչ է եւ չընդապատ չունի: Նոյնը կարելի է ըսել Ռամկավար ակումբին: Այս երկուքը շուտ-շուտ կը համերաշխին եւ շուտ շուտ ալ կը լքեն զիրար ու կ'ատեն: Ժողովուրդը սակայն երկուքը մէկէն կ'ատէ:

Հ. Կ. խաչը, անդամներու թիւով ամենէն ստուարն է, եւ ունի 42 անդամ Հաւանայի մէջ եւ 20 անդամ ալ ալստեղ: Իր բարի, անաղմուկ եւ գթառատ դործին համար ամէնքը կը սիրեն զինքը եւ իրմէն կը պատկառին: Կ'օգնէ թշուառներուն եւ դպրոցին:

Թեմականը ունի 8 անդամ հոս եւ 30-է աւելի անդամներ Հաւանայի մէջ, որոնց երկուքն ալ 2-3 տարիէ ի վեր իրենց երեսփոխաններով կը մասնակցին Ազգային երեսփոխանական Ժողովին, եւ իրենց տուրքը ատենին կը ղրկեն Ազգ. Կեդր. Վարչութեան:

Իբր ընդհանուր բնոյթ եւ առաւելութիւն յիշենք որ Քուպայի հայերը անձնական եւ ընտանեկան դժբախտութեանց ատեն չատ ջերմութեամբ իրարու կը կարեկցին եւ ամէն ճիգ կը փորձեն մեղմելու համար զիպուածները:

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՂԹԱՆՔ ՄԸ

1768 ԹՈՒԱԿԱՆԷՆ

Այս մաղթանքը յօրինած է Սիմէոն Կաթողիկոս՝ Ռուսաց Կատարինէ թաղուհին համար, իբր աղօթանուէր խորին շնորհակալութիւն:

Հայրապետը 1866-ին դիմեց Ձարուհիին, որպէսզի ռուսահայտակ հայերը իրենց հոգեւոր գործերուն համար ենթարկուին էջմիածնայ. իրաւասութեան: Կատարինէ թաղուհին, որ 1763 Յունիս 9, թուակիր հրովարտակով տուած էր արդէն կրօնի ազատութիւն, այս անգամ եւս, Յունուար 30, 1768 թուին հաճոյքով կը կատարէ Հայրապետին խնդրանքը:

«Ամենազօր Աստուած եւ թաղաւոր յաւիտենից, որ ի պատկեր քո երկնաւոր աներեւոյթ թաղաւորութեանդ, հաստատեցեր յերկրի թաղաւոր (այս անուն) ի կառավարել եւ ի պահպանել զքո Ժողովուրդ, պահեա՛ զսա՛ անսասան եւ անպարտելի:

«Աղբիւր կենաց եւ պարգեւիչ խաղաղութեան եւ զօրացուցիչ քոյոց ծառայից, յաւել զկեանս խաղաղականս ի քէն պսակեցեալ Արքայիս մերոյ (այս անուն) եւ զօրացո՛ ի թշնամեաց պատերազմի ի փառս անուանդ եւ ի պայծառութիւն եկեղեցւոյ քում սրբոյ, յորում փառաւորի անդադար տէրութիւնդ քո:

«Բարձրացո՛ Տէր՝ եւ փայլեցո՛ զգաւազան իշխանութեան սորա ընդ ամենայն ծագս երկրի, ընդարձակեա՛ շառաւիղօք եւ հարազատ ժառանգակցօք մինչեւ ի կատարած աշխարհի: այլ եւ օրհնեա՛ եւ պահպանեա՛ զամենեւեան, որք ընդ իշխանութեամբ սորին ենթադրին, յորոց փառաւորի անդադար տէրութիւնդ քո»:

... «Եւ արդ՝ մեք ամենեքեան խոնարհեալ անկանեմք առաջի քո եւ մեծաւ պաղատանօք հայցեմք յամե-

նառատութենէդ քումմէ, զի շնորհեսցես զսա մեղ (այս անուն) ամենողորմած կայսրն ամենայն Ռուսաց ընդ երկայն աւուրս արդարադատ եւ իրաւախոհ թագաւորութեամբ. յատկապէս շնորհ, ողորմութիւն եւ օգնականութիւն քո անսպկաս արասցես ի սմանէ... Զթագաւորութիւն սորա յաղթողս եւ զօրաւորս եւ անսպարտելիս արասցես ի վերայ ամենայն թագաւորութեանց. ձեռն քո ընկալցի եւ բազուկ քո զօրացուցէ զսա. զթշնամիս սորա հալածականս արասցես եւ զյարուցեալսն ի վերայ սորա ի ներքոյ ոտից սորա արկցես: Քո ամենայաղթ զօրութեամբդ եւ սրբոյ խաչիդ նշանաւն ամրացուցես զսա եւ զթագաւորութիւն սորա յամենից՝ յերեւելեաց եւ յաներեւոյթից թշնամեաց. աճեցուցես եւ պտղաբերս արասցես զսա արքայազնօք եւ քոյսպարզեւ զաւակօք անպակասելի եւ անթառամելի արասցես զթագաւորութիւն սորա յաղբէ յաղբ եւ յորդւոց յորդիս մինչեւ ի կառարած աշխարհի... Նոյնպէս եւ զսիրտ քոյսպսակ թագաւորիս մերոյ (այս անուն) քաղցր եւ զթած պահեսցես առ ամենայն ստորադրեցեալսն իւր եւ մանաւանդ առ ազգս հայոց, ընդ որոյ հովանաւորութեամբն մնալով ի խաղաղութեան, փառաւորեսցուք զհայր եւ զորդի եւ զսուրբ հոգիդ՝ այժմ...»:

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՎԵՀԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ

ՀՈԳԵԿԱՆ ԲԱՐՁՐՈՒԹԻՒՆ

Հեթում հայոց թագաւորի օրով, 1289-ին, Կոստանդին Կաթողիկոս, Պապական հանդանակին դէմ բողոքներ բարձրացնելուն համար, գահընկէց կ'ըլլայ: Այս որոշումը տրուած էր Սիսի մէջ տեղի ունեցած ժողովին, ուր Կաթողիկոսը ներկայ չէր:

Երբ պատգամաւորները կը ներկայանան Ս. Հայրա-

պետին եւ կը հաղորդեն վճիռը, կ'ըսեն. «Ի բաց համ ի քէն զկաթողիկոսութիւն եւ տուր ի մեզ»:

Այն ատեն Կաթողիկոսը կը զգեստաւորուի հայրապետական բոլոր զարդերով, Ս. Լուսաւորչի Աջով կ'օրհնէ թագաւորութիւնը Հայաստանեայց աշխարհին եւ հետագայ դոհաբանական աղօթքը կ'ուղղէ ա'ռ Բարձրեալն:

«Գոհանամ զքէն, Տէր իմ Յիսուս, որ մատնեցիր զիս մարմնաւոր դատաստանաց եւ անցաւոր պատժաց եւ ամօթոց, եւ ոչ պահեցիր յօրն մեծ յորում դատաստանքն ահեղ եւ պատիժն անվճար եւ ամօթն յաւիտենական: Տուր սոցա առաջնորդ բարի եւ հովիւ ընտիր, զի ըստ կամաց քոց հովուեսցէ զբանաւոր հօտս քո: Այլ արանցս այսոց իկ'որ առին զդատաստանս քո եւ նախ քան զօրն իմ աստուածաբար դատեցին զիս, դու արասցես իրաւունս ընդ իս եւ ընդ նոսա»:

Այս խորհրդաւոր աղօթքէն վերջ, Կաթողիկոսը մէկիկ մէկիկ կը հանէ հայրապետական զարդերը, մատանին ու գաւազանը կուտայ պատգամաւորներուն ու կ'ըսէ. «Առէք՝ ինչ որ փափաքեցաք ունենալ»:

ԱՆՏԻՈՔԻ ՍԿԻՆԸ

1933-ի Շիբակոյի Համաշխարհային Յուլյանոսիանի մէջ առանձին տաղաւար մը յատկացուած էր կրօնքի եւ դաւանութիւններու: Անոր մուտքի պերճաւիայլ դուռին վրայ մակագրուած էր «Ազգ մը կը բարձրանայ արդարութիւնով» (Righteousness Exalteth a Nation): Առաջին մասը ութանկիւն բոլորաձեւ սրահ մըն էր, որուն որմերուն լուսադարձերը կը ներկայացնէին աշխարհի հին եւ նոր ծանօթ կրօնքները. — քրիստոնէութիւն, պուտտայականութիւն, կոմիիւկեանութիւն, մահմետականութիւն, մովսիսականութիւն, ամերիկեան Մեծ Ողին, զրադաշտականութիւն եւ յունական դիցաբանութիւն:

Այդ սրահին եւ անկէ անդին տարածուող մասերուն մէջ ցուցադրուած էին եպիսկոպոսական, մեթոտական, երիցական, մկրտչական, մորմոն եւ այլ բողոքական յարանուանութիւններու, Ամերիկեան Ս. Գրական Ընկերութեան, Փրկութեան Բանակի, Մերձաւոր Արեւելքի Հիմնարկութեան ու հրեաներու կրօնական պատմութենէն եւ գործունէութենէն մանրանկարներ, ցուցակներ եւ վիճակագրութիւններ: Այնտեղ կային աղօթավայր մը եւ Քրիստոսի նոր ըմբռնուած նկար մը, որոնք ուշադրութիւն կը գրաւէին, բայց ամենէն աւելի ժողովուրդը իրեն կը քաշէր իր բազմակողմանի հանդամանքովը Անտիոքի մեծ սկիւնը՝ զետեղուած շէնքին ճիշդ կեդրոնը, պատուանդանի մը վրան:

Կը թուի թէ սրահին կազմակերպիչները Անտիոքի սկիւնին համար կեդրոնական այդ գիրքը ընտրած էին ոչ միայն անոր հնութեանն ու թանկութեանը պատճառով, այլ զգացնելու համար թէ սկիւնն է որ կը ներկայացնէ քրիստոնէական վեհ կրօնքին խորհուրդն ու յիշատակը: Այս իմաստով է դարձեալ որ դեռ վերջերը, 13 սեպտեմ-

բեր 1935-ին, Պիոս Պապը Կլիվլենդի կաթողիկէին նուէր զրկեց ոսկեղէն սկիւն մը:

Հին ատեն սկիւն անունը տրուած է սովորական ոտքով գաւաթին կամ սրուակին, ինչպէս դեռ այդ իմաստով մեր մէջ գործածական սկաի ձեւը կը վկայէ ասոր: Այս վերջինին ըսկաի արտաբերումն ալ կը ճշդէ սկիւնին հռոմէոյ, որ պէտք է լինի ըսկիւն եւ ոչ սքիւն, ինչպէս շառերէ լսած եմ: Արդէն հայերէնի մէջ սկ-ով սկսող բառերը, բացի սկիւն-էն կը հնչուն ըսկ, ինչպէս սկիւն, սկաւառակ, սկուտեղ, սկստըր եւ սկիւտ: Սկիւն բառը վերջէն յատկացուած է հաղորդութեան գինիի բաժակին, որ նախապէս կը շինուէր միայտէ, եղջիւրէ կամ բիւրեղէ, սակայն ետքէն այս նիւթերը իրենց դիւրաբեկութեան պատճառով յարգէ ինկան տեղի տալով թանկագին մետաղներու — ոսկի եւ արծաթ, որոնք յաճախ զարդարուեցան կիտուածով կամ գոհարներով: Սկիւնը կը բաղկանար երեք մասէ. — թասէ մը, երկար պարանոցէ մը եւ խարխուխէ մը: Դ. — Էն Ը. դար թասը եղած է խոր, երկար ու բարակ: Թ. — Էն մինչեւ ԺԲ. դարու վերջը լայնցած ու կիսաբոլորակ դարձած է, իսկ գոթականին մէջ աւելի տափակցած է լայն պատուանդանի մը վրայ: Աւելի ետք բաժակը կոնածեւ ու ձաղարածեւ կերպարուած է եւ պարանոցն ալ երկարած ու մերթ կոճղէղներով բեկուած: Բաժակը, որ նախապէս ամենէն զարդարուն մասը կը կազմէր, հետզհետէ դարձաւ պարզ ու ողորկ մակերեսով:

Ոսկերիչները մեծ խնամով կը պատրաստէին ասոնք, որոնց ընտիր նմոյշները կարելի է գտնել ամէն քրիստոնեայ աղբերու եկեղեցական գանձատուններուն մէջ: Մեր անհամար տաճարներն ու վանքերն ալ տէր էին հայ ձարտար մասներու բազմաթիւ նրբարուեստ գործերուն, որոնցմէ էր օրինակի համար «Պրուսայի Ս. Աստուածածին եկեղեցիին մէջ մօտ հինգ հարիւր տարուան հնութիւն ներկայացնող եւ Պրուսայի Ս. Գեորգ անուն հին ե-

կեղեցիին արձանագրութիւնը կրող սկիհ մը»^{*)} , զոր սահաճին բախտը չունեցայ տեսնելու, երբ Զինադադարէն ետք Պրուսա այցելեցի: Յայտնի էր թէ ան ալ անթիւ նմաններուն պէս ինկած էր թուրք եւ գերման կողոպտիչներուն ճանկը:

* * *

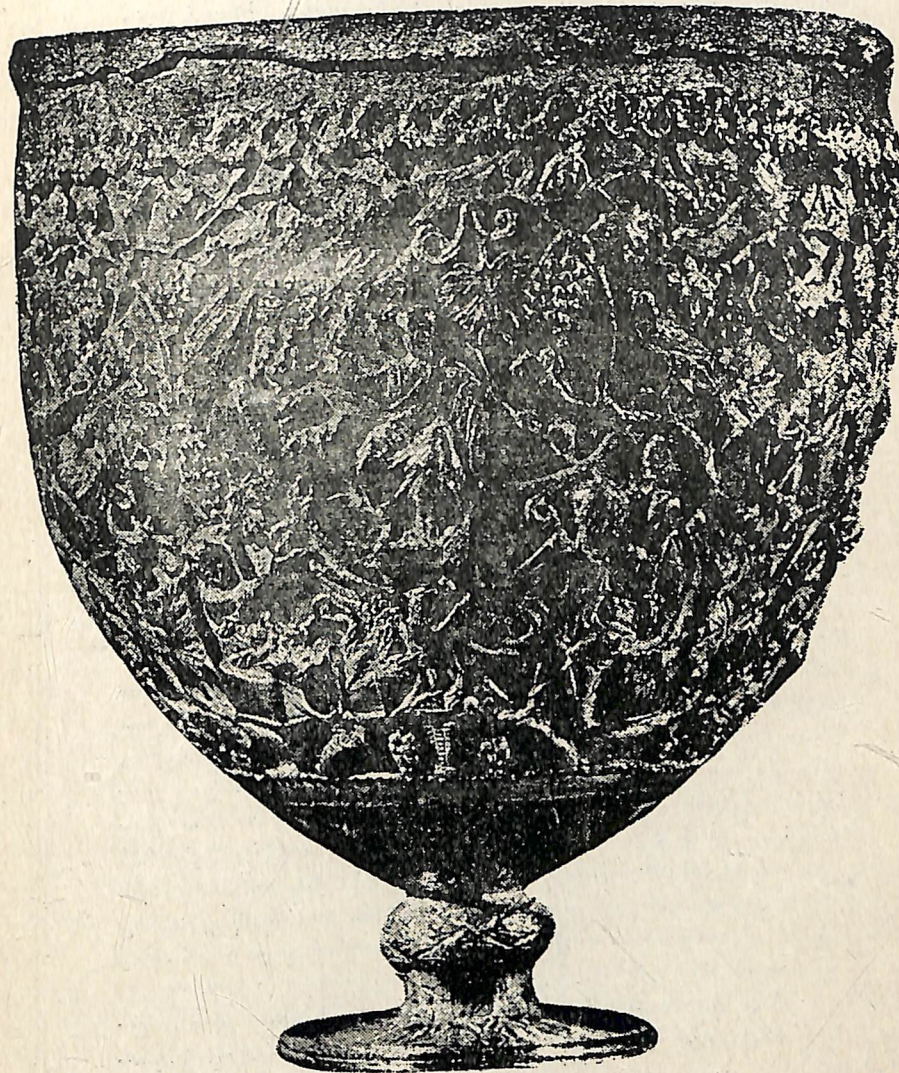
Անտիոքի սկիհը արծաթէ է եւ հաղուադիւտ նշխարներէն մէկը քրիստոնէական կրօնքի ու արուեստի: Անոր բարձրութիւնն է 7.56 ինչ, եւ ներքին անօթին, որ նոյնպէս արծաթէ է՝ անպատուանդան ու սկիհին մէջ պատշաճապէս ամփոփ, պարունակութիւնը կրնայ լինիլ երկու քորթ հեղուկ:

Երկու պատկերախումբերու, որ սկիհը կը զարդարեն, կեդրոնական դէմքն է Յիսուս՝ իւրաքանչիւրին մէջ շրջապատուած հինգ հինգ աշակերտներէ, որոնք ձեռամբարձ ու ակնապիշ իրեն կը նային: Բայց սկիհին այն կողմը, որ մեր նկարը կը ներկայացնէ, աւելի գեղադարձ է եւ կը նկատուի ճակատը:

Վերնամասը, որ ներքին բաժակին դարձուած եղբրքը կը բռնէ, դրասանդուած է 57 վարդաձեւ ժապաւէնով մը եւ Յիսուսի գլխուն վերեւ վեցանկիւն աստղով մը: Բովանդակ տեսարանը բաղկացած է 12 որթատունկերէ, որոնք կը ձարմանդեն մարդկային դէմքերը: Անոնք շնորհալի, բնական ու համասփիւռ են կրելով խաղողի ողկոյղներ եւ տերեւներ, Ս. Հոգին խորհրդանշող աղանձներ, թիթեռն մը, երկու խղունջներ, ճագար մը, երկու զամբիւղ, պնակ մը լեցուն հաց, ձուկեր, արծիւ մը եւ Յիսուսի քով գառնուկ մը համաձայն «Դառն Աստուծոյ, որ բառնայ զմեզս աշխարհի» բացատրութեան:

Դիմախումբերէն մէկուն մէջ Յիսուս կը ներկայանայ, պատմուճան հագած, անմօրուս պատանի մը, հոգեբորբ ու պաշտելի՝ պատուանդանին մօտ ունենալով

*) Գիմպէ, «Շիրակ» առետրական շաքաթաքերք, Կ. Պոլիս, 1921, էջ 61:



ԱՆՏԻՈՔԻ ՍԿԻՀԸ

Պետրոսն ու Պողոսը, որոնց մէջտեղ նկանակներու կողովին վրայ թառած է արծիւ մը: Քրիստոսի վերին ձախն ու աջը կեցող դէմքերը կը զանազանուին որպէս Տեառնեղբայր Յակոբոսն ու Յուդայ մականուանեալ Թադէոսը, իսկ Պողոսին ետեւ թորչոմած դիմագիծով ծերունի Անդրէասը, եղբայր Յովհաննէսի:

Պետրոսի աթոռին վրայ խաչաձեւ բանալիներու տըրցակ մը դժուած է անշուշտ անօթին հին մէկ պահապանին կողմէ այն միտքով որ հետագային դիմատիրոջ ինքնութիւնը չչփոթուի: Այսպիսի նշաններ՝ բազմաթիւ հին դիմանկարներու վրայ՝ ծաօթ են հնաբաններու:

Երկրորդ տեսարանին մէջ նստած է Յիսուս մանուկը՝ ձեռքին մէջ երկու ցպիկներու վրայ բռնած օրէնքի փաթոյթը: Անոր բոլորտիքը բազմած են չորս աւետարանիչները. — Մատթէոս, Մարկոս, Ղուկաս եւ Յովհաննէս: Մատթէոսին ետեւի հինգերորդ անձնաւորութիւնն է Յովհաննէսի եղբայր Յակոբոսը:

* * *

Այս սկիզբը 1910-ին Անտիոք քաղաքին մէջ աւերակ մը պեղելու առէն դառնաւ է արաբներու կողմէ, որոնք սակայն սքողած են անոր ճիշդ վայրը, եւ շատ մը ձեռքերէ անցնելէ ետք Գուշաքճը եղբայրներու սեփականութիւնը կազմած է եւ մասը՝ անոնց արծաթեղէնի հաւաքածոներուն, որոնք կեդրոնացած են Փարիզ ու Նիւ Եորք: Առաջին ոստանի մէջ Louvre եւ ուրիշ թանգարաններու հնագէտ Leon Andre'-ն քննած եւ մաքրած է: 1914-ին, Մառնի ռազմէն քիչ առաջ, երբ Փարիզ գերմանական ըսպառնալիքին տակն էր, սկիզբ միւս նիւթերուն հետ փոխադրուած է Նիւ Եորք, ուր պահուած է Ֆիֆթ Էյլնիւի դրամատուներէն մէկուն նկուղին մէջ: Յուցահանդէսին մէջն ալ մասնաւոր հսկողութեան ենթակայ էր: Անոր արժէքը անգնահատելի է եւ ապահովագրուած հսկայ գումարի մը:

Dr. Gustavus A. Eisen, ականաւոր դիտունն ու հրնախօսը, սկիզբին Նիւ Եորք հասնելուն պէս անոր նորո-

դութեանն ու ուսումնասիրութեանը ձեռնարկելով ընդունեցաւ թէ առնուազն Դ. դարէն է. իրեն համաձայնեցան ուրիշ հնագէտներ ալ, բայց Dr. Eisen քանի գործեց առօթին վրան, այնքան աւելի կորզեց անոր դադանիքը: Թէ՛ բաժակը եւ թէ՛ սկիզբը այնպէս թանձր կերպով ժանդատած էին որ կարելի չէր սովորական ձեւով մաքրագործել, բայց ա՛ն անսահման համբերութիւնով եւ խնամքով նորոգեց եւ երեւան բերաւ անոր զարդարանքին չքեղութիւնը:

Անխոնջ հնաբանը իննամեայ աշխատութենէ եւ խոր ուսումնասիրութենէ մը ետք աւելի առաջ երթալով յայտարարեց թէ սկիզբը կը պատկանէր քրիստոնէութեան առաջին դարուն, հաւանաբար 50-70 թուականներուն: Անոր այս կարծիքին հաւանեցան երկոտասնեակ մը ուրիշ անուանի գիտնականներ, ինչպէս Ամերիկայի Արեւելեան Ընկերութեան նախագահը՝ A. T. Almstead եւ Քէմպլրիճի Quins գոլէճէն Dr. Arthur Cook: Զարդարանքի ճոխութենէն պարզուեցաւ թէ ան կերտուած էր պատեան ծառայելու առաջին դարու եկեղեցիի եպիսկոպոսութեան յարգած մէկ առարկային համար:

Ընդունելով որ սկիզբին վերագրուած թուականը ճիշդ է, բնական կը գտնենք հնագէտներուն եզրակացնելը թէ անծանօթ արուեստագէտը, որ զայն պնծած է խառն տերեւներով ու արական կերպարանքներով, գործած է իրեն ընտանի տիպարներու համաձայն: Այդպէս, ան իր կենդանադիրներուն մէջ մարդերը ներկայացուցած կը լինի ճիշդ այնպէս, ինչպէս անոնք իրապէս էին, եւ ոչ թէ այնպէս, ինչպէս հետագայ արուեստագէտները ըմբռնեցին ու դրոշմեցին տախտակի, կտաւի եւ գունաւոր ապացիւի վրայ: Բոլոր հմուտ գիտնականներ կ'ընդունին թէ վարպետներէն մէկը, որովհետեւ ոչ միայն անոր ոճն ու զարդարանքը կը համաձայնի Ոսկեդարու չափանիշին,

այլ նաեւ դիմանկարները այնքան ակնառու են որ անոնցմէ իւրաքանչիւրը կ'անձնաւորէ որոշ դէմք մը եւ ոչ պարզ տիպ մը: Պոմպէյի աւերակներէն ալ երեւան ելած են նոյն արուեստը մարմնացնող անօթներ, որոնք կը ներկայացնեն նոյն Ա. դարու ժամանակաշրջանը:

Անտիոքի եկեղեցիին սկզբնաւորութիւնն է Քրիստոսի 41-րդ թուականը: Հոն է որ առաջին անգամ քրիստոնեայ ճանչցուեցան Յիսուսի երկրպագուները եւ այնտեղէն է որ աւետարանը քարոզելու առաքելութիւններ ղրկուեցան երկար տարիներ: Իսկ այդ առաջին եկեղեցիին եւ սկիզին ներքին բաժակին, որ Քրիստոսի ժամանակ գործածուած հրէական պատեքի դաւաթներուն յար եւ նմանն է, հաւանական առնչութեանը մասին՝ մէջ կը բերեմ մեծ հեղինակութեան մը, վերոյիշեալ Dr. Cook-ի կարծիքը. — «Երուսաղէմի անկումով Անտիոք եղաւ քրիստոնէութեան գլխաւոր կեդրոնը Արեւելքի մէջ: Հետեւաբար չի կրնար սկիզին ներքին բաժակը հոն բերուած չըլլալ երուսաղէմէն, ուր կրնայ գործածուած իսկական անօթը լինիլ առաքելական շրջանի մանուկ եկեղեցիին: Իրաւացի է ուրեմն սա դադափարը թէ ան ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ նոյն ինքն Վերջին Ընթրիքի բաժակը»:

ԱՌՆԱԿ

ԵՌԱԳՈՅՆԻՆ

Դարերու խոր անդունդէն՝ երիզի մը պէս կարմիր, Ո՛վ դըրօշակ սըրբագան խորհրդանիշ քու ցեղին. Ագատուքեան խտլալը ծալքերուդ մէջն ես գամեր. Յիշատակըդ կը հասնի՝ մինչեւ Հայկի աղեղին:

Քաջ վարդանին հարագատ, Աւարայրի հերոսին, Ու Ղեւոնդին սուրբ երէց, բազուկներով քաջարի, Ուսերէն վեր քարճաւացած խաչ ու սուրով միասին, Ծածանեցար յաղթապանծ, նըշան ուխտի տաճարին:

Ինչպէս տապան Մովսէսի, քափառական ա՛տ ու ա՛նդ, Որ ազգ մը կապեց գիրար՝ սէր նարօտով ամրակոտ, Ո՛վ Եռագոյն, դու դարձար հայու տապան խորիմաստ, Որ խորքիդ մէջ պիտ սուզի՝... ցեղակրօնն, հայն մա-
ֆո՛ւր...

Դարերըն են ծըներ քեզ. անճագոհներ անհամար
Քու ուխտովդ՝ մահ են կանչեր, մոռցած փառքը անհա-
տին.

Մեր սպրուովն անառիկ՝ դարձեր ես ալ հուրն անմար.
Ի՞նչ ոյժ կըրնայ յանդըգնել խրելու քեզ մեր սըրտէն:

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԴԱՐՔԻՆԵԱՆ

Ինտիան Օրչըրտ, Մէս.

ԴՐՕՇԱԿՆԵՐԸ

Վիքթոր Հիլիօ ըսած է. — «Կան երկու սրբութիւններ — դրօշը՝ որ կը ներկայացնէ զինուորական պատիւը, եւ օրէնքը՝ որ կը ներկայացնէ ազգային իրաւունքը»:

Դրօշակ, իրապէս սրբութիւն մը, որուն ներշնչութիւնով մարդիկ գործած են հոյակապ հրաշքներ, որուն զօրութիւնով մարդիկ կատարած են սքանչելի արարքներ եւ որուն պահպանումին համար մարդիկ նահատակուած են վահանձնօրէն:

Դրօշակ, իսկապէս պատկերացումը մարդկային ցեղի վսեմ տենչանքներուն, անմեռ երազներուն եւ պանծալի յաղթականներուն, հրաշալի արշալոյսը ժողովուրդի մը ազատութեան եւ հրեշտակ պահապանը իր գոյութեան:

Սկսեալ հին ժամանակներէն, երբ դեռ գոյութիւն չունէր կառավարութիւն, եւ ոչ ալ դրօշակ, մարդիկ ունեցած են նշան մը ճանաչման համար եւ հաւանական է որ երբ անոնք սկսան խմբուիլ մէկ նպատակով պաշտպանութեան համար, անհրաժեշտ դառն ընտրել ակնառու առարկաներ իրեւ իրենց խորհուրդի ազդարարը, գործածուելու իրենց ապահովութեան եւ պաշտպանութեան համար: Ամէն ցեղ ունէր իր պետը եւ յատուկ նշանը, ինչպէս այսօր ամէն ազգ ունի իր կառավարութիւնը ու իր դրօշը:

Քաղաքակրթութեան նախկին թատերաբեմին՝ ժողովուրդը մը կ'ընտրէր իրեւ դրօշակ այնպիսի առարկաներ, որոնք առնչութիւն ունէին մտքին ու զգացումին հետ եւ որոնք կ'ազդէին պատկառանք: Նշանակիրն պաշտօնը մեծ պատիւ կը համարուէր:

Վաղեմի եգիպտացիք, ինչպէս նաեւ Ասորեստանցիները եւ հրեաները, որդեգրած էին օծեալ կենդանիներ, նաւեր, նկարներ եւ հովահարածեւ տիպեր եւ ասոնք կը

բարձրացնէին ձօղերու վրայ: Երբեմն կը պատահէր որ ցուպին քիչ աւելի վարը ծորադրօշերով զարդարուած կ'ըլլար:

Պարսիկները, որոնք արեւապաշտ ժողովուրդ մըն էին, կը կրէին հիւսուածքէ կազմուած արեւը, նաեւ արծիւը՝ հաստատուած նիզակի ծայրին վրայ. ասոնց կը հսկէին պարսիկ բանակի ամենէն խիզախ զինուորները:

Հին յոյները կը կրէին տէգերու վրայ վահանի կտորներ. յետոյ զանազան քաղաքները ընտրեցին իրենց կազմակերպութիւններուն համար յատուկ սուրբ խորհրդանշաններ կամ դրեր, ինչպէս Աթենացիք ընտրեցին ձիթենին ու բուն, Կորնթացիք՝ փիկէոլոս մը, Թէբեցիք՝ սֆինքսը, ի յիշատակ Եդիպոսին եւ Մեսինիացիք՝ իրենց սկզբնատառը M, իսկ Լակեդիմոնացիք՝ A:

Գալով հռովմէացիներուն, անկախութեան հին շըրջանին անոնք կը կրէին սիւնի վրայ բարձրացուած ափ մը չոր խոտ, երբեմն խաչածեւ փայտ մը, որուն աւելի վերը զետեղուած էր արծաթեայ ձեռքի տիպար մը, քիչ աւելի վարը բոլորակ կամ ձուածեւ սկաւառակներ (discs), Մարսի կամ Միներվայի պատկերով: Անոնք կը գործածէին նաեւ իրենց կայսրերուն ու աւագ պետերուն նկարները: Ասոնց յաջորդեց արծիւը՝ որ եղաւ լեգէոններուն մասնաւոր նշանադրօշը եւ որուն քով հռովմէական զինուորը իր երդումը կ'ընէր:

Ամէն հռովմէական խորհրդանիշ կը պահպանուէր կրօնասիրական մեծարանքով՝ հռովմէական տաճարներուն մէջ: Եւ այնքա՛ն հզօր էր ժողովուրդին յարգանքը այս նշաններուն հանդէպ, յաճախ կը պատահէր որ երբ պետ մը նշան մը ձգէր թշնամի զօրքերուն միջեւ, զինուորները յարձակման ընթացքին կը խանդավառուէին գրաւելու համար այդ նշանը որ իրենց համար աշխարհի միակ սրբութիւնն էր:

Ատենօք թէեւ քիչ անգամ կը գործածուէր լաթազարդը, բայց միջին դարերուն էր, որ եղաւ զինուորութեան մասնաւոր զարդանիւթը: Դրօշակներու ասեղնա-

գործութիւնը զբաղուած ու զբօսանք մըն էր կիներուն համար: Եւ այսպէս, անոնք ստացան մեծ արժէք: Ամօթալի էր ասպետի մը համար իր կեանքով չպաշտպանել իր տիրուհիին կերտածը:

Այս ժամանակին գլխաւոր այլատեսակ դրօշակներն էին փէննընը, Պէննըրը եւ Սքէնտըրտը:

Փէննընը փոքր անձնական դրօշ մ'էր սրածայր կամ ծիծեռնատուտ: Պէննըրը ընդհանրապէս քառակուսածեւ՝ խումբի դրօշ էր, իսկ Սքէնտըրտ՝ մեծ եւ երկայն դրօշ մը, աստիճանաբար բարակնալով դէպի ծայրը եւ յաճախ բաժնուած կեդրոնի մէջտեղէն հորիզոնական երկղով, իր մեծութեամբ կը փոփոխուէր համաձայն տիրոջ աստիճանին:

Բացառիկ էր պարսիկներու որդեգրած դրօշը Քր. Առաջ 800-ին: Այս դրօշը ժողովուրդին ծանօթ էր իբրեւ Քօայի դրօշը, որ սկզբնականօրէն երկաթադործ Քօայի կաշիէ դոգնոցն էր: Քօան ինքը պարզած էր զայն երբ զարթեցուց ժողովուրդը եւ ազատեց Պարսկաստանը Սօհէքի բռնապետութենէն: Այս դրօշը ասեղնադործուած էր ոսկիով եւ զարդարուած անդին գոհարներով եւ հետըզհետէ ընդարձակուած մեծաշուք մետաքսով, մինչեւ որ եղած էր 22 ոտք երկայն եւ 15 ոտք լայն: Պարսիկները կը հաւատային թէ այս սրբազան դրօշը փրկած էր իրենց թագաւորութիւնը:

Սկզբնական դրօշակները գրեթէ կրօնական հանգամանք ունէին եւ ըսուած է թէ կրօնքը միշտ որոնուած է տալու համար սրբութիւն ու նուիրականութիւն աղբային դրօշակներուն: Բազմաթիւ դրօշակներու ծագումը կրնայ վերագրուիլ կրօնական առարկայի մը, օրինակ Յրանսայի ոսկեդրօշ Օրիֆլէմը, Տանիմարքայի հին մարտական Տանիպրակը:

Այս առթիւ կ'արժէ յիշել Սէնթ Մարթինի կապոյտ վեղարը, զոր 600 տարի կրեցին Յրանսայի բազմադարեան թագաւորները: Այս դրօշը որ փարթամօրէն կը գերազանցէր բոլոր ուրիշ կրուած արքայական դրօշները,

կերտուած էր թափիթայէ եւ գունաւորուած սուրբին նըկարով: Ան երբեք չէր թերացած յաղթանակ ապահովել եւ կը նկատուէր իբրեւ Յրանսայի ամենէն նուիրական ու արժէքաւոր նշխարը:

Սէնթ Մարթինը հրեայ ծնողաց զաւակ էր, ծնած Հունդարիոյ մէջ Յ. Ք. 316-ին, եպիսկոպոս ընտրուեցաւ 374-ին եւ մեռաւ 397-ին: Առաջին սուրբը՝ որուն հոովմէական եկեղեցին մատուցանեց հանրային պատկանանք: Սէնթ Մարթինի աւանդավէպը այն է թէ երբ սուրբը տեսած էր անցքին քով կանգնած բոպիկ ու ցնցոտի մուրացկան մը որ պաղէն կը դողդղար, հանած էր իր կրկնոցը եւ զայն բաժնած էր խեղճին հետ:

Յրանսայի գլխաւոր հաղարապետներուն, Անթուի կոմսերուն, առաջին դրօշակիրը եղաւ Քլօվիս անունով մէկը, որ կրեց զայն 507-ին Ալարիքին դէմ, ըսելով թէ՝ իրեն յաղթանակ խոստացած էին Սաղմոսները, զոր դպրաց դասը կ'երգէր, երբ իր պատուիրակը մտաւ Սէնթ Մարթինի եկեղեցին:

Երբ Յրանսայի թագաւորները կառավարութեան աթոռը փոխադրեցին Փարիզ, ուր Սէնթ Տենըսը մեծ տեղ կը գրաւէր ժողովուրդի սրտին մէջ, Սէնթ Մարթինի դրօշին յաջորդեց հռչակաւոր Օրիֆլէմը: Օրիֆլէմը պարզապէս Սէնթ Տենըս վանքի նախկին դրօշն էր եւ կախուած յիշեալ սուրբի շիրիմին վրայ վանքին մէջ:

Ինչպէս ամէն եկեղեցական դրօշ որ ձօն մ'է նահատակներուն, կարմիր եղած է, նոյնպէս ալ Օրիֆլէմը շինուած էր կարմիր մետաքսէ, մետաքսին վրայ դրօշմուած ոսկեդոյն թելերով բոցեր եւ կտրուած հինգ ծայրերու. իւրաքանչիւր ծայրը զարդարուած կանաչ բեհեզէ ծոպով, հաստատուած դրօշակի ձեւով ոսկի նիզակի մը վրայ: Մէկ գոյնը կը նշանակէր տառապանք, իսկ միւսը՝ յոյս:

Սէնթ Տինըսի հասարակութիւնը Օրիֆլէմը յանձնած էր իր թագաւորներուն, որոնք վանքին վասալներն էին, Վիքսընի կոմսերը: Երբ թագաւորներուն պատերազմ կը սպառնար եւ պարտաւորուած կ'ըլլային վերադարձ մը ու-

նենալ Օրիֆլէմին, անոնք իրենց առաջի պաշտամունքը կը մատուցանէին փարիզի Նօթր Տէյմ եկեղեցիին մէջ, յետոյ վերադառնալով Սէնթ Տինըս, ուր հանդիսաւորապէս կ'ընդունուէին, անգօտի ու անվեղար՝ Օրիֆլէմով կ'իջնէին պահեստարանը, ուր կը հանգչէր սուրբին անկենդան մարմինը, խորանին վրայ դնելով սրբազան դրօշը: Աբբան, պատարադը կատարելէն ետք, գերազանցելու համար թագաւորին եւ իր դրօշակիր կոմս Տի Վիքսընի պաշտամունքը, կը յորդորէ Սուրբ Տինըսի խնդրանքը: Մինչ ֆառնիթը կամ կոմսը գլխաբաց ու անգօտի ծնրադրած է թագաւորին եւ Աբբային միջեւ, թագաւորը կը ստանայ Աբբային աղօթքներով օրհնուած Օրիֆլէմը եւ կը յանձնէ ֆառնիթ Տը Վիքսընի խնամապահութեան: Պատերազմը դադար առնելէն ետք, թագաւորը անձամբ կը վերադարձնէ դրօշը վանքին:

Տիւ Վիքսընի կոմսութիւնը թագին միանալէն ետք, Լուիզ Լը Կրօս թագաւորը առաջին անգամ պատերազմի տարած էր Օրիֆլէմը Քր. ետք 1124-ին: Ուելս ազնուական որուն թագաւորը կը փախաքէր պատուել զինք, կ'ընտրուէր դրօշակիր, բայց նախ քան զայն ստանալը, պէտք էր խոստովանիլ, հաղորդութիւն առնել եւ լրջօրէն ուխտել՝ դրօշը հաւատարմօրէն պահպանելու, նոյնիսկ իր կեանքին գնով:

Հին վանականներուն սոյլորութիւնն էր ժողովուրդին հաւատացնել թէ հրեշտակ մը վանքին բերած էր այդ սրբազան դրօշը: Կ'ըսուի թէ Փրանսական առաջին յեղափոխութեան ընթացքին, երբ վանքին մէջ գտնուած թագաւորներու գերեզմանները կողոպտուեցան ու սրբապղծուեցան, ջնջուեցաւ նաեւ Օրիֆլէմը, իսկ ոմանք կ'ըսեն թէ դեռ կախուած կը մնայ բարձր խորանին ետեւ մեծալարդ Սէնթ Տինըս վանքին մէջ: Աւանդութիւնը 1380 տարի կը նշանակէ այս մետաքսէ բեկորին:

Եւրոպայի եւ թերեւս աշխարհի ամենէն հին աղգալին դրօշակն է Տանիմարքայինը, որ կարմիր ծիծեռնակ-

եայ դրօշ մըն է սպիտակ խաչով, Սաւոայի (Savoy) դոյները:

Պաշին ծագումը կը վերադրուի Քր. ետք 1119-ին, երբ Ուալտիմար Բ. բռնուած էր պատերազմի՝ Լեյոնեան հեթանոսներուն հետ: Ուալտիմար ըսած է թէ ինք խաչ մը տեսած էր երկինքին մէջ եւ այդ խաչը իրեն տուած էր զօրութիւնը որով ան փրկեց իր ազգը:

Կ'ըսուի նաեւ թէ մարտնչումներու ընթացքին, օժեռալ դրօշ մը երկնքէն ինկաւ բանակին մէջտեղ, վերակենդանացնելով զօրագունդին քաջութիւնը եւ այսպէս անոնք յաղթանակը տարին:

Ստուգութիւնն այն է թէ թագաւոր Ուալտիմար նըկատելով իր գուպարին նկունութիւնը եւ տեսնելով ոտնակոխումը իր դրօշին՝ որ կը կրէր արծիւ մը, կը բարձրացընէ օժեռալ դրօշ մը կամ արծաթեայ խաչ մը, որ Պապէն նուիրուած էր իրեն, եւ այս նոր ոյժը կ'արիացնէ իր զինուորները, որոնք կը տանին յաղթանակը: Այս դրօշը ճանչցուած էր իբրեւ Տանիպրակը (Տանիմարքայի զօրութիւնը):

Հելիկոլանտ կղզիին վրայ գտնուած միջնադարեան եկեղեցւոյ խարխուլ պատերուն վրայ այժմ կը գտնուի նկարուած Տանիպրակ մը:

Հնութիւն մըն է նաեւ Զուիցերիոյ պարզ դրօշը, ըլլալով այդ ազգին խորհրդանշանը 1339-էն սկսեալ: Երբ Զուիցերիացիք դրօշի մը կարիքը զգացին, ընտրեցին ինչպիսիքներու ճերմակ խաչը: Այս մասին սա պատմութիւնը կայ. 1339-ին ընդդիմանալով ազնուականներու միութեան, անոնք պատերազմելու դացին, իրենց կարմիր վահաններու վրայ կրելով սպիտակ Սուրբ Պաշը, որ աղգարարութիւն էր թէ՛ իրենց համար սրբութիւն մըն է ազգին ազատութեան դատը:

Ահա՛ թէ ինչպէս արտայայտուեցաւ Ամերիկացի ասպետական փոլ ձոնսը, երբ տարօրինակ զուգադիպութիւնով կարգուեցաւ Ամերիկայի ծովային զօրավար 14 յու-

նիս 1777-ին, միեւնոյն օրը՝ երբ Քոնկրէսը որդեգրեց աստղ եւ երիզաւոր դրօշակը:

«Այդ դրօշակը եւ ես երկրաւոր ենք, ծնած նոյն ժամին, նոյն օրուան ճակատագրական արգանդէն: Մենք չենք կրնար բաժնուիլ ո՛չ կեանքի եւ ոչ ալ մահուան մէջ: Որչափ որ մենք կարենանք ծփալ, պիտի ծփանք միասին: Եթէ մենք ստիպուած ըլլանք ընկղմիլ, մենք պէտք է իջնենք իբրեւ մէկ անձ»:

Դարեր անցած են այն ժամանակէն երբ անտաշ առարկաներ կը դործածէին նախնական ժողովուրդները եւ այս երկար ժամանակամիջոցին բնական է հետզհետէ զարգացան դրօշակները եւ այսօր կը պարզուին դանաղան դրօշներ, իբրեւ ազգային ուրոյն արժէք, արժանիք, պատիւ ու փառք ներկայացնող:

Կենդանիներու եւ օձերու արձանները, հեթանոս ցեղերու խորհրդապատկերները, դրեթէ աներեւութացած են ինչպէս նաեւ ձուկերով ու թռչուններով դրօշներ, որոնք կը դործածուէին միջին դարերու դրօշակներուն վերայ: Ներկայիս շատ նուազ են սուրբ կենդանիով դետեղուած դրօշակները. օրինակ, Սիամի կարմիր դրօշը, որ կը կրէ սպիտակ փիղ մը. եւ Չինաստանի կայսերական դեղին անդուսէ եւ կարմիր երիզով դրօշը, որ կը կրէ կապոյտ վիշապը, Չինացւոց նշանը դարերէ ի վեր:

Այո՛, ամէն մի նշան, ամէն դրօշ որ ժողովուրդ մը կ'ընտրէ իբրեւ իր պաշտամունքի կուռքը, ունի խոր ու վեհ նշանակութիւն եւ որքան որ սուրբ է խաչը, նոյնքան ալ սուրբ է դրօշը:

Ո՞վ դիտէ ի՞նչ փառքեր, ի՞նչ աւանդութիւններ, անտիպ ու անյայտ, կը նիրհեն քանի՛ քանի՛ դրօշներուն ծալքերուն ներքեւ:

Դրօշ մը կրնայ ներկայացնել ազդ մը, խորհուրդ մը եւ նոյնիսկ գաղափար մը եւ այս առթիւ մտաբերենք մեր օձեալ Եռագոյնը, որ ծնաւ հայ ժողովուրդի ազատութեան արշալոյսին եւ որ է այսօր, իր յոյսը, հաւատքը, եւ իր խորհրդապատկերը՝ «Մահ կամ Ազատութիւն»:

գաղափար մը՝ որուն իրականացման համար հայ ռազմիկը, հայ դիւցազնը տուաւ իր շունչը, արիւնը եւ ոսկորը, անմոռնչ ու անտրտունջ: Կա՞յ այդ մարտիրոսներուն համար աւելի պատշաճ յուշարձան մը քան Եռագոյնը:

Ո՛հ, պէտք է ըմբռնել խորհուրդը, որ ծնունդ տւած են սրբազան դրօշակներուն եւ պէտք է յարգել, պաշտել ու պաշտպանել զանոնք ի գին ամէն զոհողութեան:

ԶԱՊԷԼ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՎՕՔԵՐՎԵԼԻՔ, Ն. Ե.

ՀԱՅ-ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԿԱՍԱՐԴԵԱՆ

Գրեց՝ ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Արեւափառ՝

Հաննա՛րդ Հայկեան, Նաւասարդեան սա տօներուն
Ա՛լ վերածնէ փլատակներէն, եւ փառագոչ
Քընարըդ ա՛ն:

Յանո՛ւն Ոյծին, յանո՛ւն Գեղին, մըտիք մեհեանն
Աստուածներուն.
Ջահը ձեռքիդ՝ բազնէ բազին համասըփոէ՛/
Հուր ու արին:

Եւ բարձրացուր Անահիտի ծիծերն ի վեր
Բաժակըդ նուռ,
Յետոյ գոհուող քերթողներուն սիրտին վըրայ
Լեցո՛ւր, լեցո՛ւր:

Զի մենք, յանուն Սէրին, Սերմին, քու հին ցեղիդ
Մարմարէն կոյս,
Մե՛նք, Զաւակներդ օգոստափառ, պիտի կերտենք
Նո՛ր Արշալոյս:

ՊԵԼՃԻՔԵԱՆ ՔԵՐԹՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Պելնիքա՛ն եմ ես,

Օ՛, ինծի նայեցէ՛ք, բարի մարդեր:

Զիւնասպիտակ պատմութեան հագեր եմ ես, որովհե-
տեւ ես անմեղ եմ խաղաղութեան եւ սիրոյ Աստծուն առ-
ջեւ. կռիւի ջահը ես չէի, որ նետեցի աշխարհի առջեւ.
Ոչ ալ ես էի վառողը հրկիզումի զարհուրելի ջահը. մայ-
րերու, այրիներու աչքերէն հեղեղօրէն հոսող հուր ար-
ցունքներու պատմառն ալ ես չէի:

Օ՛, ինծի նայեցէ՛ք, բարի մարդեր:

Նայեցէ՛ք իմ կուրծքիս այս ծիրանի բիծին, որ կ'այ-
րի իմ ձիւնասպիտակ պատմութեան վրայ. ատ իմ վի-
րաւոր սիրտս է, ուրկէ կարմի՛ր արիւնը դուրս կը ցայ-
տէ:

Դաւանանը սիրտէս զարկաւ. սուրը կուրծքիս խորը
մխեց: Ա՛, ի՛նչ անգութ հարուած:

Խաղաղօրէն կ'առաջանայի այս դաշտին մէջէն, ծա-
ղիկներ բռնած ձեռքիս մէջ, ունկնդիր՝ բարձրութեան
վրայ երգեցիկ քոչուններու խմբերգին, եւ փառաբանե-
լով Աստուածը, որ այդ գեղեցիկ ծաղիկները ստեղծեց:

Ո՞վ նախանձեցաւ իմ շաւիղիս, որ ծաղիկներու եւ
երգերու մէջէն կ'ուրուէր: Դաւանանը սիրտս պատ-
ռեց. եւ հիմա սպիտակ շափրակները անկեմդան կը կախ-
ուին, կարմիր արիւնով ցօղուած:

Սպիտա՛կ վարդ, իմ ազնիւ, սիրական, սպիտակ
վարդս:

Օ՛, ինծի նայեցէ՛ք, բարի մարդեր:

Ինչ որ կը տեսնէ՛ք գլխուս վրայ, պսակ մը չէ՛, այլ ջրատունկեր, կանաչորակ խոտը՝ ովկէանի դաշտերու, որով ծովը զիս հագուեցունցած էր: Եւ ի՞նչ կրնայի ընել: Ու այսպէս անգամ մըն ալ փնտռեցի իմ հին օրերու սիրական ծովս, եւ իր ամեհի ալիքներուն առջեւ ծնրադիր՝ աղօթեցի:

«Ո՛հ, իմ հինաւորց սիրական ծովս, որովհետեւ ուրիշ ո՛չ մէկ տեղ կրնամ ապաստան գտնել: Անողորմ օտարականը կ'իշխէ իմ տանս. իմ ազնիւ զաւակներս կը պառկին անկեղան: Եւ կը տեսնե՞ս դու այդ ահաւոր բոցերը, որ կը բարձրանան հոն, ուր երբեմն իմ տանքներս կը կանգնէին: Ո՛հ, ծածկէ զիս, պաշտպանէ՛ զիս, իմ սիրելի՛, իմ սիրելի հին օրերու ծովս, որովհետեւ ուրիշ ո՛չ մէկ ցեղէ կրնամ օգնութիւն հայցել»:

Այսպէս խօսեցայ եւ սուգիս մէջ լացի ես: Եւ բարերար ծովը պաշտպանութիւն ըրաւ ինծի:

Եւ ծովէն դուրս եկայ դարձեալ. եկայ ձեզի ըսելու թէ ես կ'ապրիմ տակաւին:

Ո՛հ, ինծի նայեցէ՛ք, բարի մարդեր:

Ես Պելնիքան եմ եւ կ'ապրիմ. իմ թագաւորս, իմ Ալպէրդս կենդանի է. իմ պելն ժողովուրդս կ'ապրի: Ո՛չ, ասոնք արցունքներ չեն, որ կը շողան աչքերուս մէջ. ես շատ լացի: Սո՛ւրբ ցասումը սիրտս կը բոցավառէ:

Պէտք չէ կուրծքիս վրայինը. կարմիր, կարմիր վարդն է ան, պատերազմի անմարելի բոցն է, իմ նուիրական ուխտս է ան: Կարմիր վարդ: Իմ ահաւոր կարմիր վարդս:

Ո՛չ, իմ գլխուս պսակը ջրատունկերէ շինուած չէ. ո՛չ. Պելնիքայի թագն է ան, ազատ ազգի մը թագն է ան: Ո՛ւր է իմ սուրս: Ո՛ւր է իմ սուրս:

Արդարութեան եւ ազատութեան անունով, իմ թագաւորիս անունով կը քարձրացնեմ զայն:

ԼԷՈՒՆՑ ԱՆՏՐԵՒԷՎ

Շ Ե Փ Ո Ր Ը

Գրեց՝ ԲԱՊԻՆՏՐԱՆԱԹ ԹԱԿՕՐ

Քու շեփորդ փռչիլին մէջ կ'երկարի:

Հովն յոգնած է, լոյսը շիջած, ա՛հ, չար օր.

Եկէ՛ք քաջեր, ձեր դրօշներով եւ երգիչներ ձեր եր-

գերով,

Եկէ՛ք ուխտաւորներ հապըշտապ,

Փռչիլին մէջ պառկող շեփորն մեզ կ'սպասէ:

Ես ֆանապարհիս վրայ էի, դէպի տանար, իմ երէկ-

ւան ընծաներով.

Փնտռելու երկնից հանգիստը, օրան փռնոտ տաժան-

քէն վերջ.

Յուսալով թէ՛ խոցերս պիտ' բուժիլն եւ ներմակ ներ-

կեն արատներն իմ հանդերձիս.

Երբ ես գտայ փռչիլին մէջ փողդ ինկած:

Դեռ չէ՞ հասած ժամը իմ լամբարս վառելու,

Դեռ չէ՞ եկած իրիկունը ինձ ֆուն բերելու.

Օ՛, դու բոսոր վարդ, ո՞ւր եմ իմ քօշնած խաշխաշ-

ներս,

Ես վստահ էի, որ թափառումներս վերջացած եւ

պարտքերս հատուցած էին,

Երբ յանկարծ գտայ քու շեփորդ փռչիին մէջ նետ-
ւած :

Շարժէ՛ իմ քմբած սիրտս պարմանիի հմայքով,
Թող իմ կեանքիս համար ցնծութիւնս բոցավառի,
Թող զարթօնքի նետերը սուրան ծակելով սիրտը գի-
շերի եւ սարսափի սարսուռը ցնցէր կուրուքիւնը,
Ես եկած եմ քու շեփորդ փռչիէն վեր առնելու:
Այ քուն չիկայ ինձ համար — իմ քայլս պիտ' ընթա-
նայ նետերու տեղատարափին մէջէն.

Ոմանք պիտի վագեն իրենց տուններէն եւ պիտ' գան
իմ կողքիս. ոմանք պիտ' լան,

Ոմանք իրենց անկողնին տակ պիտ' ցնցուին եւ պիտ'
հեծեն ահաւոր երազներու մէջ,

Եւ այս գիշեր է որ քու շեփորդ պիտ' հնչեցնի:

Քեզմէ խաղաղութիւն խնդրեցի բայց միայն ամօք
գտայ:

Արդ ես կկանգնիմ քու առջեւ — օգնէ՛ ինձի որ զգե-
նում գրահն իմ,

Թող տառապանքի խիստ քամիները կրակ ձգեն կեան-
քիս մէջ:

Թող իմ սիրտս ցաւին մէջ բաբախէ, զարնելով քըմ-
բուկը յաղթանակին:

Իմ ձեռքերս վեր պիտ' առնեն շեփորդ:

Թարգմ. ԼՈՒԹՖԻ ՄԻՆԱՍ

ՄԱՅՐԱ Կ'ԱՂՈՅԷ...

Լո՛ւտ կը ծիրի քրքում լոյսը լամբարիս...
Թախծի խոհանք մ'իբ աչքերուն մէջ հետուն,
Մայրս հունա՛, հէֆ, ծնկաչոք կ'աղօթէ,
Աշնանային դալուկ վիշտով մ'ակաղճուն,
Լո՛ւտ կը ծիրի քրքում լոյսը լամբարիս:

Ու կ'աղօթէ, դեռ կ'աղօթէ՛ դալկաղէմ,
Երբ մարած է քրքում լոյսը լամբարիս,
Մեռնող լոյսին, յոյսի՛ն համար — իղձս անհուն,
Հին հաւատքի կայծ մ'աչքերուն մէջ հետուն,
Մայրս հունա՛ դեռ կ'աղօթէ՛ քախծաղէմ...
Ե. ՔԱՄԱՌ

ԱԶՔԵՐՈՒՆ...

Ահա՛ գիշերն աստղածին,
Խունկ ու ստաշ ու վարդէ,
Սա պարտէզին մեծ նոնին,
Լուսնի լոյսով կ'աղօթէ՛:

Գիշերին մէջ մութ յուշեր,
Աստղերու պէս կը ցաքին,
Սիրտս է մոայլ այս գիշեր
Մինչ կարօտներ կը կաքին:

Ու ես հարբած մեղկօրօր,
Աստղերուն տակ մոլորուն,
Կ'երթամ սուգիլ լո՛ւտ Անոր
Տրամուրեան խորն աչքերուն...
Ե. ՔԱՄԱՌ

ՈՒՐՈՒԱԿԱՆՔ*)

Բ.

Քանիներու տեսայ մահն: Էր մին ներմակ ու փափուկ,
Միւսը գոգցես կ'ունկնդրէր նուագներու երկնայած.
Միւս մ'ալ անգօր՝ վայրահակ նակատն էր դրած ի բա-
գուկ,

Ու գերք՝ քոչուն՝ որ քոչիչով կը կըֆէ ո'ստը նապուկ՝
Հոգին՝ մարմինն էր բեկած:

Մին տըժգոյն էր, մտազբաղ, գառանցանքի անձնատուր.
Կը մըրմընջէր անուն մը՝ որ ալ չունի յիշատակ.
Կը նուաղէր մին ինչպէս քնարին վրայ երգ մ'ընդոյր.
Միւսն ալ անուշ կը ժըպտէր օրհասին մէջ՝ համաբոյր՝
Իբրեւ սքափող մի հրեշտակ:

Ամէնքն ալ գո'ղտը ծաղիկ, այն ինչ ծնած կը մեռնի,
Աղկիռնեն՝ ընկելուգուած իրենց բոյնովն ի խոր ծով,
Աղաւթնեն՝ գոր երկինք էր ընծայած աշխարհին.
Մանկութիւն՝ սէր ու շնորհ զարդն էր իրենց, տարիքին
Կը հաշուէին գարունով:

*) Սոյն քերթուածին առաջին մասը տես «Վտակ», Ա. Տարի,
էջ 85:

Ի՛նչ, մեռա՛ծ են արդէն. ի՛նչ, քարին ներքե՛ւ են ան-
ձայն.

Այդ սըխրալի էակներն երգ ու նայուածք ա՛լ չունի՞րն.
Մարեցա՞ն այնքան ջահեր, այնքան ծաղիկներ խըլուե-
ցա՞ն...

Թողէ՛ք ուրեմն որ կոխեմ չոր տերեւներն ցիրուցան.
Մոլոր ե՛մ խորն անտառին:

Հե՛շտ ուրուակամք. հո՛ն ուր ես՝ կը խոկամ շուքը նըս-
տած՝

Կարգաւ կուգան ինձ լըսել, ինձ հետ ըլլալ խօսակից,
Աղօտ լոյս մը կը ծածկէ կամ կը յայտնէ՝ քեւն աղջկանց,
Մութ՝ սաղարթուն ռստերու մէջէն կը տեսնեմ ես քա-
փանց

Իրենց աչքի ցոլքն անբիծ:

Բոյր մ'է հոգիս այդ բոլոր ըստուերներուն գեղամոյն,
Կեանք ու շիրիմ մեզ համար չունին օրէնք կամ սահման,
Մերք իրենց հետ կ'առնեն քոչիչք, կ'օգնեմ իրենց քայ-
լերուն,

Աննա՛ր տեսիլք՝ ուր մեռա՛ծ եմ ես անո՛նց իսկ հանգոյն,
Անոնք ալ ո՛ղջ՝ ինձ նըման:

Անոնք իրենց կուտան ձեւն իմ մտածմանցս համօրէն,
Ու կը տեսնեմ ես գանոնք, կ'ըսեն՝ «Եկո՛ւր մօտ մեզի».
Յետոյ շիրմի մը եզերքը գիրկընդխառն կը պարեն,
Յետոյ տակաւ հեռացած կը ծածկուին խաւարէն,
Ու կը յիշե՛մ յերազի...:

Վ. ՀԻԿՈ

Թարգմ. ԵՂԻՇԷ ԱՐԲԵՊ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ՊԱՐՍԻԿ ՔՆԱՐ

Քանի որ այս անիծեալ աշխարհին վրայ մարդուն հակառակորդն է վիշտով սնանիլ եւ իր հոգին տանջել, երջանիկ պէտք է համարուի այն՝ որ շուտով կը մեկնի այս աշխարհէն, բայց ամենէն երջանիկ է ան՝ որ երբեք աշխարհ չի գար:

* * *

Մարդը կը նմանի սրուակի մը, եւ իր հոգին՝ սրուակին մէջ գտնուող գինիին. անոր կազմուածքը կը նմանի սրինգի մը եւ հոգին՝ սրինգին մէջ գտնուող ձայնին: Ի՞նչ է հոգեղէն մարդը, ո՞ր հայեամ, եթէ ոչ քղթեայ ունայնոտ լապտեր մը եւ անոր մէջ գտնուող նրագ մը:

* * *

Քանի որ կեանքը քիչ անգամ կը պատասխանէ մեր սրտի ցանկութիւններուն, ի՞նչ կ'արժեն մեր բոլոր յոյսերն ու ձգտումները: Մեր հոգիները միշտ կը տանջուին, եւ միշտ հառաչելով կ'ըսենք. «Շատ ուշ եկանք, շատ կանուխ պէտք է երթանք»:

* * *

Ո՛վ որ սիրոյ վարդէն մի թերթիկ իր սրտին հպեց, իր կեանքին մէջ նոյնիսկ ի գուր չվատնեց:

ՕՄԱՐ ԽԱՅԵԱՍ

* * *

Ամէն կարգի երդումով խոստացեր էր անդադար, Յուերթօրէն անբաժան կենակից մը ըլլալ ինձ. Սայրաֆեցաւ երբ սակայն, սեւ մագ իջաւ այտերուն. Չարմաճ. ինչո՞ւ սեւ կ'ըլլայ ստախոսին երեսը...

ՀՆԴԻԿ ԱՂԶԱՆ ԵՐԳԸ

«Հնդիկ աղջիկ մը նստած էր հոն, ուր ռազմադաշտին վրայ մեռած իր սիրականը կը ննջէր եւ մինչ սեւ մագերը իբր կուսական ֆող իր աչքերը կը ծածկէին, վայրենօրէն անտառի լեզուով՝ նա երգեց պարզ ու տըլտուր սա երգը»:

Ես քաշեցի հանեցի այն թուփերը, որոնք բուսած են քնացող գլուխի վերեւ եւ գայն ծածկել կը յանդգնէին. ես կոտրեցի այն ճիւղերը, որոնք կը հովանաւորէին քու անկողինդ: Այսուհետեւ փայլուն արեւին անուշիկ հառաքայքները քու հանգիստը կը նման հանելի ընել:

Շա՛տ, շա՛տ դժուարին նամբայէ մը առաջնորդուեցար այն եզերքը, ուր իր պայծառ բնականողիին մէջ հանդիպեցար քու հորդ ուրուականին: Հո՛ն, դէգքը տեւեւներու եւ արիւնոտ հորիզոններու վրայ յարամնաց աշուն մը կը քազաւորէ:

Քու անշարժ ձեռքերուդ մօտ դրած եմ նետերդ ու աղեղդ, որ պարապ տեղը չարձակեցիր երբեք, եւ որ բազմաթիւ պատերազմներու մէջ պսակուեցաւ. առանց երբեք աղարտուելու:

Ուլունքէ գօտի կապեցի քու մէջքիդ. մարմինդ եզան մորթով փաթեցի: Քու սիրած կերակուրներդ եւ եփեցի, ու տուի առատօրէն: Ես պահեցի քեզ, որով դուն եղար քաջ մարտիկ մը:

Հիմա երջանիկ ես դուն, քանզի անցար գերեզմանի երկար ու մթին արահետէն եւ լոյսի երկրին մէջ միացար բարիներուն ու քաջերուն, եւ այդ վնիտ ու գնուսային մթնոլորտին մէջ եղար ամենէն անվեհեր ու ամենէն սիրելի:

Բայց այդ տեղէն քու նայուածքներդ պիտի երթան յաճախ երկիր, քափառիլ հնդիկ սիրուհիիդ վերեւ, որ

անցած ժամերը կուլայ: Սակայն Նէ կը մոռնայ իր վիշտերը, այն խորհրդով թէ դու կը սիրես զինքն տակաւին:

Հո՛ղ խաղաղ լիներ կան, որոնց մէջ երկնքի պատկերը կը ցուլայ եւ որոնց վրայ լոյսի շեղջեր կան փռուած: Դո՛ւն, այդ լինելուն մէկուն մօտ, բազմագոյն հովանիի մը տակ ինծի եւ քեզի համար խրոխտ կը շինես:

Եւ հո՛ւն կը սպասես հսկումով, տարփալի նշանածիդ միանալու բաղձանքով տոգորուն՝ իմ հոգիիս հանդիպելու: Ամէն շշուկ, ամէն ձայն իմ փայլերուն ձայնը կը կարծես ու կը զարմանաս թէ ի՛նչ բան կ'արգիլէ ռոտերս հանգստի այդ երկիրը մտնելէ:

ՈՒ. ՔԻԻԼԸՆ ՊՐԱՅԹԸՆ

ՃՏՏՏՏՏՏՏՏՏՏՏ

ՀՍԿՈՂ ԿԱՆԹԵՂԸ

Վ. ՄԱԼԷՋԵԱՆ

Կը պըլպըլայ լամբարն հսկող գիշերուան.

Եւ կ'արիւնէ լըռութիւնը սենեակին.

Պատկերները կ'ոգեւորին պատին վրան,

Եւ ժանեակներ կուլան անուրջ ամէն դին:

Գեղօն-կանթեղն ամէն գիշերն գրքութեան.

Բոյրի մը պէս կը հըսկէ հոն փողոցագին,

Եւ կը նայի աչքերուն որ կը մընան

Անճուն՝ փամուած ըստուերաշարժ ձեղունին:

Կը հառաչէ ձանձրոյթն աննահ իմ սիրտին,

Մինչ անկողնին շուրջ կը հեւայ ցոլքն յետին.

Դեռ այդ յեղած պատրոյզն երկար կը հիւծի:

Եւ կարեկից շողով մ'անուշ գրգռանքի,

Կանթեղն յուշիկ՝ տխուր թալուկն իմ տըքնութեան

Կ'օծէ, որպէս թէ մօրս հոգին ըլլար ան....:

ԻՐԱՆԵԱՆ ՔԵՐԹՈՂՈՒԹԻՒՆ

Իրանըդ թէ կոր է, հասակըդ՝ խոնարհ,
Արբի՛ր/ եւ հասի՛ր դու մինչ աստղ ու կամար:
Երկշողորդ դառնում է գինուց ֆա՛ջ, արի՛,
Ազուէսը առնի համն — առիւծ կը կըտրի:
Տըխուրը արբի երբ — ուրախ է, գուարթ,
Այտերը դառնում են՝ նըռան հատ ու վարդ:
Եւ ով որ այդ խըմիչը ձեռքում իր պահի —
Լոկ պէտք է նըռան երգ, չոնգուր ու մէյի:

ՖԻՐՏՈՒՍԻ

ՅՏՏՏՏՏՏՏՏՏՏ

Ս Է Ր

Նայէ՛ սիրոյ երեսին՝ որ տիրապէ՛ս ըլլաս մարդ.

Մի՛ նստիր մէն ցուրտին հետ՝ որ չը պաղիս շունչէն բարդ,

Սիրոյ դէմքէն խնդրէ դուն՝ բան մը գեղէն վեհ տարբեր,

Ժա՛ւմ է այդ որ միանաս, գտնես սիրուն մէկ ընկեր:

Ցորչափ չոր գուղձ մըն ես դուն՝ չպիտ' ելնես դէպի օդ,

Այլ պիտ' ելնես երբ փշրիս ու՛րլլաս փռշի ցիր անգօդ.

Թէ չփշրիս, քեզ Զանգուղն ենք կը փշրէ արդարակ,

Ու երբ մահը փշրէ քեզ՝ ի՛նչպէս կ'ըլլաս գառ գոյակ.

Երբ տերեւը կը դեղնի՝ արմատն կանաչ կ'ընէ գայն,

Մի՛ դըժգոհիր դու սէրէն, որ դեղնեց քեզ առ ժամայն:

Ով բարեկամ, կատարեալ թէ ակումբիս մէջ ըլլաս,

Մեծ գահին վրայ բազմած դու՝ ամէն իդձերդ կը ստանաս.

Բայց թէ մընաս երկրիս վրայ շատ տարիներ աւելի,

Տեղէ ի տեղ պտուտիկիս՝ պէս փրէկն տապալի.

Եթէ Շէմսի Թէպրիզն ալ վերաճըգէ քեզ իր փով,

Գերութենէդ գերծ՝ դառնաս արփային գունդն ապահով:

ՄԵՎԼԷՎԻ

ԳԵՂՋՈՒԿ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

(ԵՐԿՈՒ ԽՕՄՔ)

Գրեց՝ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Հայ գեղջուկը բնաղբարար բաժնած է իր երգական երաժշտութիւնը երեք տեսակի՝

Ա. Բառ ասել.

Բ. Խաղ ասել եւ

Գ. Խաղ կանչել:

Ա. Բառ ասել կը նշանակէ բառ առ բառ ասել՝ հատիկ հատիկ հնչել՝ եղանակաւոր պատմել. համազօր հընոց վէպ ասել իմաստին: Յիրաւի այս կարգի երաժշտական զբաղանդութեան նիւթն է, բացառապէս, հին եւ նոր ժողովրդական անգիւր վիպասանութիւնը: Որովհետեւ վէպերը կը պատմուին գեղջուկի հանգստեան օրերուն՝ ձմեռուան երկար գիշերներուն եւ խրճիթներու մէջ նըստած, ուստի նստամանց եւս կ'ասեն: Նստամանց վէպերը բառ ասելու պահուն ունկնդիրները, առհասարակ, բոլորովին խորհրդաւոր լռութիւն կը պահեն, ջերմեռանդ հաւատացեալի տեսքը կ'առնեն եւ ակնապիշ կ'ունկնդրեն գեղջուկ գուսանի հնչուն բերանով խօսող անցեալն ու ներկան:

Այս ձեւը կը պարունակէ հայ գեղջուկ երաժշտութեան տարերքը՝ բառերի հնչական ելեւէջը՝ հիմնաձայն, շեշտ եւ բուծ, եւ տաղաչափութեան հիմունքները՝ վանկերի ժամանակը՝ սուղ եւ երկար: Բառ ասելու ելեւէջն անկայուն է, իսկ ամանակը՝ հաստատուն:

Բ. Խաղ ասել կը նշանակէ՝ խաղաւոր, ոճաւոր, ճոխ ասել՝ երգել. բառ ասելու եղանակաւորումն է: Այս ոճով կ'երգուին գրեթէ բոլոր տեսակ գեղջուկ երգերը եւ մեներգի բնոյթ չունեցող վիպերգերը: Խաղ ասելու ձայնաչարն ու տաղաչափութիւնը հարուստ են:

Գ. Խաղ կանչել կը նշանակէ՝ խաղաւոր, ոճաւոր, ճոխ կանչել՝ բարձրաձայն ու զարդարուն գեղգեղելով երգել: Խաղ կանչելը խաղ ասելուն ընդարձակ ձեւն է: Այս ոճով կ'երգուին, ըստ մեծի մասին, մեներգերը, որոց ձայնեւէջներն առաւել ընդարձակ սահման ու պըտոյտներ ունին, որպէս զիւցաղներգութիւնները, վիպերգութիւնները, անտունները, ողբերը եւ այլն:

Հայ եղանակներ ունին ճոխ, ինքնատիպ տրոհումներ եւ շեշտաւորումներ, որոնք չափածոյ լինելով հանդերձ, ազատ ու անկախ են, հակառակ արեւմտեան երաժշտութեան, ուր յանգն ու շեշտը փոխադարձաբար կաշկանդւած են: Հայկական երաժշտական յանգն ու շեշտը միասին կը կենդանացնեն մի այնպիսի ձայնական տեսարան, ուր առաջինը կը գծադրէ հոգու եւ սրտի յուզումներու տեսողութիւնները՝ համաչափ ու յանգաւոր տրոհումներով, իսկ երկրորդը կը նկարէ թափն ու եռանդը՝ բազմատեսակ ու պերճ ձայներանգներով:

Հայ գեղջուկ երգերն ունին այսպիսի շէնք.

ա. Բուն երգ, որ կրկնակ չունի.

բ. Բուն երգ եւ կրկնակ՝ փոխ առ փոխ երգելի.

գ. Բուն երգ եւ կրկնակ՝ տող առ տող ու փոխ առ փոխ երգելի եւ

դ. Երկու զանազան երգեր, որոնք հարց ու պատասխան են, կամ ուրիշ ներքին հանդամանքով են կապուած, առաջին, երկրորդ եւ երրորդ ձեւերով փոխադարձաբար հիւսուելով երգելի:

Բուն երգը կ'ընդգրկէ եղանակի վիպականը, իսկ կրկնակը՝ քնարականը, որ գեղջուկ երաժշտութեան ոգին է, ուստի բուն երգի եղանակն անոճ է, անպաճոյճ ու պարզ է նման խօսելուն. իսկ կրկնակին՝ ոճաւոր, զարդարուն եւ շարժուն:

Բուն երգի բանաստեղծութիւնը համեմուած է պատ-

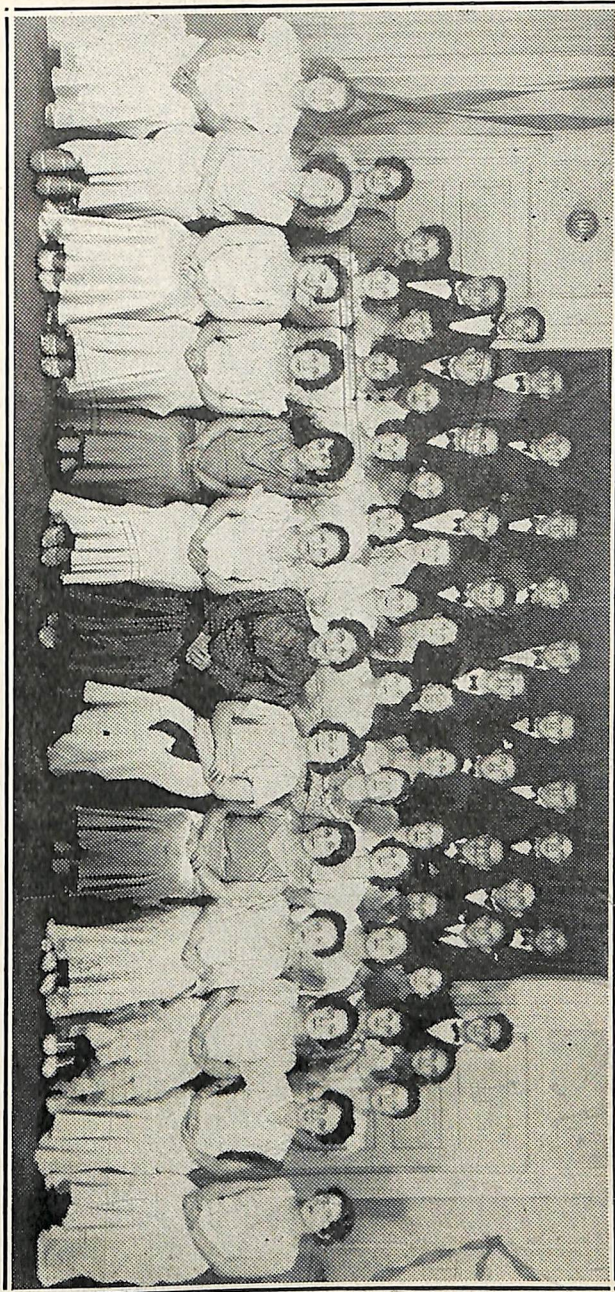
կերաւոր համեմատութիւններով. իսկ կրկնակինը՝ գոյ-
նըզգոյն բացազանչութիւններով կամ կարճ ու կտրուկ
նկարագրութիւններով: Առաջինը կը բացատրէ միտքը,
երկրորդը կը թարգմանէ զգացումները:

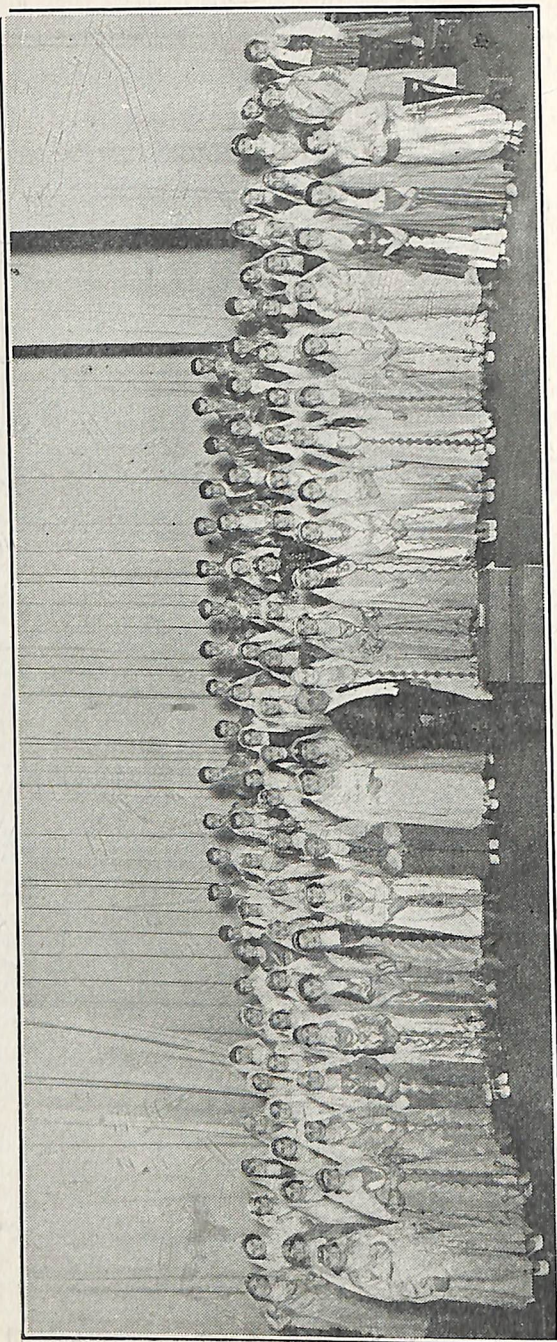
Գեղջուկը բնութեան հարադատ զաւակն է. ուստի
ճաշակել է բնութիւնը բովանդակ հոգւով ու սրտով: Իր
երգերու մէջ բնութիւնը կը խօսի. որովհետեւ բնութիւնն
է նախ իր մէջ խօսած: Իր սրտի մէջ բնութեան ծովը կը
յուզուի, վասնզի ինքն իսկ բնութեան ալիքներու վերայ
կը դեգերէ: Իր երգերն իր կեանքն են, զի իր ամբողջ
կեանքը իր երգերու մէջն է ներշնչած: Վերջապէս, գեղ-
ջուկ երգերը տեսակ տեսակ ասուն հայելիներ են, որոնք
զատ զատ, իրենց ծնունդն առած վայրերուն դիրքը, կլի-
ման, բնութիւնը եւ կեանքը կ'անդրադարձնեն:

1911, մարտ 20/2 ապրիլ,

Կ. Պոլիս

Նիւս Երգի Հայ Ազգային Երգչախումբը, որուն ղեկավարն է օր. Յարմու Տէր Մաթէոսեան:





Տիբրույի Հայ Ազգային երգչախումբը, որ ղեկավարութեամբ երաժշտագետ Յ. Մեհրապի, 1934-ին շահեցաւ Տիբրույի «Միւզիք Ֆեսթիվալի» Առաջին Մրցամակը :

ԱԶԱՏ ՈՐՄՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Ազատ Որմնադրութեան սկզբունքի մասին շատ մը ականաւոր հեղինակութիւններու կարծիքը այն եղած է թէ՛ Տաճարականները Արեւելք փոխադրած են եզրկապտական հին հորհրդագրութիւնը, ինչպէս նաեւ Մաժկագրութիւնը :

Ճշմարիտ է որ Ազատ Որմնադրութեան արարողութիւնները շատ նմանութիւն եւ մօտիկութիւն ունին Արեւելեան խորհրդապաշտ աւանդութեանց եւ անոնց կարգ ու սարքին :

Ազատ Որմնադրութեան կազմակերպման առաջին ժողովը եղած է 1717-ին Անգլիոյ մէջ, ուր ընտրուած է առաջին Մեծաւորը : Այս թուականէն ետք հետզհետէ կազմուող Օթեակներու ընդարձակման հետ, Մաժկագրութեան եւ խորհրդապաշտութեան ազդեցիկ անհատներ տուին Ազատ Որմնադրութեան ազդեցիկ ու ցանկալի դերք մը, որով միտում ցոյց տրուեցաւ նաեւ խորհրդապաշտ արուեստներու լեզուն պահելու պահել եւ զուրգուրալ նաեւ՝ խորհրդապաշտ աստիճանաւորմանց եւ աւանդութեանց :

Սկզբնական թուականէն 4 տարի ետք ծրագրին մէջ կ'աւելցուին՝ ա) հաւասարութիւն եղբայրներու միջեւ, բ) կատարեալ հնազանդութիւն, գ) դադոնապահութիւն, դ) պարտադիր օգնութիւն թշուառացեալ եղբայրներուն :

Բնական է որ ազգային հպարտութեան ակներեւ ազդակը պարտինք համարել թէ մինչ 1800 թուականներուն Ֆրանսայի մէջ տեղ կը դրաւ Որմնադրութեան զապտիւրը եւ ազդեցութիւնը եւ շքեղ հացկերոյթներու, երեկոյթներու եւ այլ փարթամ հաւաքոյթներու մէջ, պատուի եւ ազդեցութեան աստիճանաւորում մը կը համարուէր Որմնադրութեան պատկանումը : Հոն կը հիմնուէր

Քարոզչական ակումբ մը: Նոյն ատենները հայը, առաջին հայկական Օթեակը կը հիմնէ Իզմիր — Օթեակ Տիգրան, հայկական կոչումով: 1864 Ապրիլ 29-ին, այս Տիգրան Օթեակը կը գտնուէր Անգլիոյ Մեծ Օթեակի հովանաւորութեան տակ եւ օթեակի ընթացիկ լեզուն կ'ըլլար հայերէնը:

Առաջին Հայկական Օթեակին հիմնադիրները եղած են՝

Սիմոն Սթապ, Ֆրէտէրիք Շփրիկէլթալ, Ալեքսանդր Սուպոտա, Հայտ Քլարք, Չարլս Կրին, Ֆրէտէրիք Փէրթվէր, Կէմլըլ Րիչըրտ Շէֆըրտ:

Հայկական երկրորդ Օթեակը հիմնուեցաւ Կ. Պոլիս 1866-ին, Ֆրանսայի մեծ արեւելքի հովանիին տակ: Այս Օթեակը կոչուեցաւ Սէր ՕթեԱԿ:

ՍԵՐ ՕԹԵԱԿԻ ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ ՄԸ

Հայկական Սէր Օթեակ

Արեւ, Կ. Պոլիս, 31 դեկտ., 1874

Գուլէ Գաբուսի Եազըճի փողոց, 19

Ազնիւ տէր եւ եղբայր,

Սիրով կ'իմացնենք որ Յ-օթեակնիս արտաքոյ կարգի նիստ մը պիտի ընէ 1875 Յունուար 3-ին, ըստ նոր տոմարի, կիրակի ցերեկ, ժամը ճիշդ 7-ին: Ուստի բարեգործութեան համար մեզ օգնելու, ձեր լուսաւորութեամբը մեզ գործակցելու եւ եղբայրութեան քաղցրութիւնները միատեղ վայելելու համար ձեր Յարգութեան ներկայութիւնը կը խնդրուի:

Մնամք ազնուութեան ձերում

Եղբայրական կապանօք:

Ս. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Յ. ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

Քարտուղար

Մեծ. Գահ.

Հայկական երրորդ Օթեակը կազմուած է Խարբերդ քաղաքին մէջ, 1909-ին, Եփրատ Օթեակ, թիւ 1078, բնորոշ անուան տակ:

Հայկական չորրորդ Օթեակը կազմուած է Պոլսոյ մէջ, 1918-ին եւ կոչուեցաւ Հայաստան Օթեակ, թիւ 1185, բնորոշ անուան տակ. բայց հայկական տարադրութեան տարիներուն քարուքանդ եղած է ամէն ինչ:

Ամերիկահայոց մէջ եւս մարմին առաւ Վարդանանց Ասպետ-ներու անունով եղբայրութիւն մը (եթէ կարելի է այսպէս կոչել): Այս Ասպետաց Արարողական բաժինը նմանցուած է Որմնադիրներու արարողութեանց եւ կարգու սարքին, Մամիկոնեան նկարադրին վերլուծութեամբը խնայալցած:

Վարդանանց Ասպետներու Օթեակներու թիւը եթէ քիչ էր քանակով, սակայն արդար խոստովանութիւն մ'էր թէ որակը պատուարեր, յուսալի եւ ակնկալութեամբ յղի կարելի էր համարել, բայց այն ալ այժմ կորսուած է իր սկզբունքային պատուական խնայլը — եղբայրութիւնը:

ԳԵՂԱՄ

ԾԱՆՕԹ. «Վ.»-ի. — Օթեակներու ճշդումները եւ թւականները քաղուած են «Նոր Կեանք» Ֆրանսահայ 1935-ի Տարեցոյցէն:

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգերի կրօնա – բարոյական դաստիարակութեան մէջ՝ շատ մեծ դեր է խաղացել նաեւ եկեղեցական երաժշտութիւնը: Եկեղեցական երաժշտութիւնը նոյնքան հին է, որքան ինքը եկեղեցին: Եւրոպական քաղաքակիրթ ազգերը խոշոր նշանակութիւն տալով երաժշտութեան բարերար ազդեցութեան իրենց ժողովուրդների վրայ, ներկայումս ոչ մի ջանք եւ միջոց չեն խնայում բարելաւելու իրենց եկեղեցական երաժշտութիւնը եւ երգեցողութիւնը:

Այսօր կաթոլիկ, բողոքական եւ օրթոտոքս եկեղեցիները, իրենց եկեղեցական երգեցողութիւնը հասցրել են ամենաբարձր կրօնա-դեղարուեստական աստիճանին. այսօր անոնք ոչ մի զոհողութիւնների առաջ կանգ չեն առնում կազմակերպելու իրենց եկեղեցիների մէջ՝ կանոնաւոր եւ ներդաշնակ երգչախումբեր, որոնք կարողանում են դրաւել հասարակութեան լայն խաւերին եւ կապել իրենց եկեղեցու հետ:

Այսօր կաթոլիկ եւ բողոքական եկեղեցիները՝ ժամանակի հոգու համեմատ՝ չեն խորշում մտցնելու իրենց եկեղեցիների մէջ նաեւ բազմաշունչ արանային երաժշտութիւն, ինչպէս օրգ եւ սիմֆօնիկ նուագախումբ, որ երգչախումբի հետ միանալով, եկեղեցական երաժշտութեան տալիս է առանձին վեհութիւն:

Այսօր անոնց եկեղեցական երաժշտութեան մէջ մուտք են գործել իրենց մեծ երաժիշտներու կողմէ գրուած դանազան հոգեւոր նոր եղանակներ, որոնց թուով բազմաթիւ նորագոյն ձեւով ձայնադրուած պատարագներ, մեսսաներ, օրատորիոմներ, որոնք կ'երգուին թէ՛

եկեղեցիների մէջ, եւ թէ՛ մասնաւոր հոգեւոր համերգների ժամանակ:

Հայ եկեղեցական երաժշտութիւնն ալ ատեն ատեն ենթարկուել է դանազան տիրացու «երաժիշտներու» կողմէ տեսակ տեսակ փոփոխութիւնների եւ «բարեփոխութիւններ»ի, ի վնաս հայ եկեղեցու եւ անոր երաժշտութեան: Շնորհիւ մի շարք շաբֆինի երաժիշտների, մեր եկեղեցական երաժշտութեան մէջ մուտք են գործել՝ մեր եկեղեցու հոգու անհարաշատ շարգիական եղանակներ եւ անոնց հետ միասին՝ նաեւ շարգիական ձեւով երգեցողութիւն, որոնք ոչ մի առնչութիւն չունին հոգեւոր երաժշտութեան հետ, եւ կը մնան մեր եկեղեցական երաժշտութեան մէջ իբրեւ այլանդակութիւններ:

Մեր կրթուած եւ կարողագոյն երաժիշտներէն Մ. Եկմալեան, Կոմիտաս Վարդապետ եւ Չորեքեան սարկաւազ (այժմ եպիսկոպոս եւ առաջնորդ Թիֆլիսի թեմի) իրենց ժամանակին աշխատեցին սրբադրել եւ կարգի բերել հայ եկեղեցական եղանակները, եւ միեւնոյն ժամանակ բազմաձայնի վերածեցին մեր պատարագը: Ասոնցմէ առ այժմ տպուած է Մ. Եկմալեանինը (երեք պատարագ): Սակայն, այդ փորձերը չընդհանրացան եւ չլիբրարկուեցին մեր բոլոր եկեղեցիների մէջ: Եւ այսօր տակաւին կը շարունակուի մեր եկեղեցիների մէջ, շարգիական խառնիճադանձ երգեցողութիւնը:

Ժամանակն է, որ հայ եկեղեցական երաժշտութիւնը բարեկարգուի եւ բարեփոխուի. պէտք է դրել նորանոր եղանակ հայկական ոճով եւ հայ եկեղեցու հոգուն համապատասխան: Այդ առթիւ շատ մեծ ծառայութիւն կարող է մատուցանել Հայաստանի կոնսերուաթուարը, ուր կան բաւականին թուով կրթուած եւ կարող երաժիշտներ:

Մասնաւորելով մեր խօսքը Ամերիկահայ եկեղեցիների երաժշտութեան, ցաւ ի սիրտ պէտք է ասել, որ անոնք կը դտնուին չափազանց անմիաբար, խառնիճա-

ղանձ եւ եկեղեցու կրօնական ոգին վիրաւորող վիճակի մէջ: Ամերիկահայ եկեղեցիները՝ առաւել եւս ունենալով, նաեւ ազգային նշանակութիւն, եւ ապրելով օտար քաղաքակիրթ ժողովուրդների հետ, մեր ազգային պրոպագանտի եւ ազգային մշակոյթի բարձրացման տեսակէտէն, խոշոր դեր կարող են խաղալ, իրենց կանոնաւոր եւ ներդաշնակ երգեցողութեամբ:

Մեր եկեղեցիների աններդաշնակ երգեցողութեան պատճառով է, որ հասարակութիւնը հետզհետէ կը պաղի իր եկեղեցիէն: Ռուսահայ գաղութային կեանքի մէջ, շնորհիւ Մոսկուայի, Պետերսբուրգի, Եկատերինոտարի եւ Նոր Շախիջեւանի եկեղեցական կանոնաւոր երգչախումբերի եւ անոնց բաղմաձայն խիստ ներդաշնակ երգեցողութեան, ահագին հետաքրքրութիւն էր առաջ եկել հայ եւ օտար շրջանակների մէջ՝ հանդէպ մեր եկեղեցական երգեցողութեան:

Օտարներէն ահագին բաղմութիւն, որուն մէջ շատ մը բարձրաստիճան պետական անձնաւորութիւններ, ամէն կիրակի ներկայ կը դառնուէին մեր եկեղեցական երաժշտութիւնը լսելու համար:

Պէտք է բարեկարգել Ամերիկահայ եկեղեցիների երաժշտութիւնը. պէտք է ստեղծուին եկեղեցական երաժշտութեան համար յատուկ մարմիններ, կազմակերպելու գէթ Ամերիկահայ հայաշատ քաղաքների մէջ՝ կանոնաւոր, ներդաշնակ, բաղմաձայն երգչախումբեր, որոնք կարողանան գրաւել հայ հասարակութեան՝ դէպի իրենց եկեղեցին: Այդպիսով պատեհութիւն պիտի տրուէր միաժամանակ, որ օտարները մեր եկեղեցին մտնելով, կարողանան եւ այդ միջոցով դնահատել մեր արժանապատուութիւնը եւ ազգային բարոյական արժէքը:

Յ. ՄԵՀՐԱՊԵԱՆ

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԱՐԴԱՅԻՆ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Մարդոց անհատականութիւնը, որ կը տիրապետէ սրտին, մտքին եւ հանրութեան, ցոյց տուած չէ մարմնային հսկայ զանգուածով: Եւ կամ մեծ մարդիկ ունեցած չեն խոշոր, հսկայ մարմին: Նկատելի է թէ անհատականութիւն ունեցողները մեծամասնութեամբ եղած են փոքրամարմիններ:

Բնութիւնը եթէ փոքր անձնաւորութիւններուն ղլացած է շնորհալի, ակնառու հասակ, պարզեւած է զանազան հիասքանչ առաքինութիւններ, որոնք խաւարած ու անյայտ ըրած են դժբախտութիւն կամ թշուառութիւն համարուած դաժան մարմինը: Բնածին այս առաւելութիւնները, որոնք բարձրացուցած են դաժան մարդիկը թիւները, կը հասցնեն մեզ այն եզրակայութեան փառքի կատարը, կը հասցնեն մեզ այն եզրակայութեան թէ դաժան մարմինը, երբեք նուաստութիւն մը չէ համարուած, քանի իր մէջ կը պարունակէ տաղանդը:

Թերթենը աշխարհի պատմութեան էջերը եւ ահա՛ կը տեսնենք Նաբոլէոն Պոնափարթ, այն հուշակաւոր Փրլանսացին, որուն անունը ոյժ կը նշանակէր եւ որուն հնչումը սարսուռ կ'ազդէր:

Նաբոլէոն մարմնով ոչինչ կը ներկայացնէր, վառնդի տենդոտ նիհարութիւնով, կարճահասակ անձ մ'էր, բայց իր սքանչելի ռազմական հմտութիւնը, կռուելու ու տիրանալու հզոր տենչանքը՝ յատկութիւններ էին, որոնց ուժին առջեւ աշխարհը դողահար կը մնար:

Ահա՛ Արքա Կալիանի, իտալական ծնունդէ, որ հազիւ ունէր չորս ոտք ու վեց մատնաչափ հասակ, բայց այդ փոքր մարմինը կը կրէր սոսկ Հիանալի գլուխ մը, որ կը զիւթէր ու կը հմայէր համայնքը զարմանալիօրէն:

Աբբան այսպէս ըսած է. «Կը տեսնէ՞ք որ ես թէեւ նոյնիսկ մէկ հոգիի մը ծաւալը չունիմ, բայց մէկի շաղուած երկու անձերէ կը բաղկանամ»:

Կը տեսնենք նաեւ Արիստոտէլ, Յոյն փիլիսոփան, որ երկու հազար տարի տիրապետեց մտաւորական աշխարհին. Անասթասիոս, որ կէս դար ուղղափառութեան համար մաքառեցաւ, Ալեքսանդր Փօփ, հիւանալի բանաստեղծը, Վօլթէն, անդուգական դրագէտը, Ռոպէսիիէն ու Մառա, երկու Ֆրանսացի իմաստունները, Սքէրտո, Թիէն, Գամփէլ, Ալեքսանդր Համիլթըն, բոլորն ալ վտիտ կազմով փոքր անձեր էին:

Այս հանճարներու, իմաստուններու, բանաստեղծներու ու արուեստագէտներու բնատուճիկ տաղանդին միացած էր, ոմանց հազուադիւր իմացականութիւն, ոմանց կարող պերճախօսութիւն եւ ոմանց մազնիւսական անձնականութիւնը. դրեթէ ամէնքն ունէին հեզ, այլ աննկուն բնաւորութիւն ու անուշ այլ հպարտ վարք ու բարք:

Նրբ կը մտաբերենք հզօր տաղանդը որ կը պարուրէ փոքր մարմին մը, զարմանալի չի թուիր մեզ մարմնի նուրբ ու բարակ կազմուածքը, ու երբ կը յիշենք հանճարի անդուլ խոյանքը, զարմանալի չի թուիր մեզ անոր դէմքի հիւանդոտ ու գունաթափ երեւոյթը...: Քանի հուրը կը վառի հանճարին, թէեւ կը մաշի ու կը հալի նաեւ իր հոգին, բայց իր լուսագէտ աստղը կը տիրէ սըրտին ու մտքին եւ կ'ապրի անմահութիւնը: Անիկա դաճած մարմնով ու փափուկ կազմով նման է նրբաքանդակ թանկարժէք ստեղծագործութեան մը, դիւթեզ եւ առինքնուող:

Բայց եթէ, ըստ աչերու քմայքին, հանճար մը, խոր ազդեցութիւն ունի փոքր անձով, որքա՞ն աւելի ազդեցութիւն կ'ունենայ երբ ան օժտուած կ'ըլլայ, թէ՛ մտային կարողութիւնով եւ թէ՛ մարմնական հսկայութիւնով, եւ ահա՛, այս շարքին մէջ կը դառնուն ճորճ Ուոշլինկթըն, մեծ հրամանատարը ու առաջին նախադահլ Ամերիկայի,

Դանիէլ Ուէպսթըր, սքանչելի բեմախօսը ու հոյակապ քաղաքագէտը, Մեծն Պետրոս, Ռուսիոյ քաղաքակրթութեան հիմնադիրը:

Այս անձերը իրենց ազդեցիկ կերպարանքով կը հիացնէին ականատեսները, ունենալով մարմնական հսկայութիւն եւ մտային լեցնութիւն:

Մտային ու մարմնական մեծութիւնները հազուադէպօրէն զուգորդուած են ցարդ:

Աշխարհի ամենէն կարճահասակ մարդը կը դառնուի Անատոլիա, Հիւսէին անունով 36 տարեկան մէկը, որուն հասակը ունի 35 սանթիմէթը կամ 3 ոտքէն պակաս:

Նոյն հասակը ունէր նաեւ Բօլինա իշխանուհին:

ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Ո՞րն է մարդու բարոյական մեծագոյն արժէքը:

— Նրա նկարագիրը, — պատասխանում է ամերիկեան թերթի խմբագիրը, աւելցնելով, որ «առանց նկարագրի մարդը ոչինչ է»:

Եւ արդարեւ, ո՞վ է աննկարագիր մարդը եւ ի՞նչ է ներկայացնում նա իրեն:

Աննկարագիր է նա, որ չունի որոշ կայուն աշխարհայեացք, չունի բարոյական ամուր սկզբունքներ:

Մանրացնենք այս ընդհանուր բնորոշումը:

Աննկարագիր է եւ ուրեմն կատարեալ ոչնչութիւն է նա, որ խօսում է ու գործում վերջին կարգացած դրքի ազդեցութեան տակ, որ չգիտէ խորանալ երեւոյթների ըմբռնման մէջ, թափանցել նրանց ներքին իմաստն ու խորհուրդը եւ խօսում է ու թեթեւամտօրէն դատում այնպիսի նիւթերի մասին, որոնցից ոչինչ հասկացողութիւն ունի...

Աննկարագիր է նա, որ միշտ վարանոտ է եւ տատանուող իր համոզումների մէջ, որ այսօր պաշտպանում

է մի տեսակէտ, իսկ վաղը՝ տրամագծօրէն հակառակը...

Նկարագրեց զուրկ է նա, որ ղեկավարուում է իր անձնական մասնաւոր շահերով եւ ոտնակոխ անում հանրային կամ որոշ հաւաքականութեան շահերը, որ անընդունակ է զոհաբերութեան հանրային բարիքի, հաւաքականութեան յառաջդիմութեան ու բարօրութեան համար:

Աննկարագիր է նա, որ գերազնահատում է իր մասնաւոր արժանիքները եւ չգիտէ գնահատել ուրիշների մեծ արժանաւորութիւնները. նա, որ իրեն բարձր է դասում չրջապատից եւ ամբարտաւանօրէն ամէն ինչ եւ ամէն մարդու բծախնդիր քննադատութեան է ենթարկում, միշտ փնտռելով ուրիշների մէջ պակասաւոր կողմեր. նա, որ ընդունակ չէ ամփոփուել ինքն իր մէջ եւ առարկայօրէն քննութեան առնել իր պակասները, իր սխալները, իր թերութիւնները եւ պայքարել նրանց դէմ. ընդհակառակըն, մեծամիտ է եւ անհամեստ, այսինքն զուրկ է այն մեծագոյն առաքնութիւնից, որ նկարագիր է տալիս մարդուն:

Աննկարագիր է նա, որ ուղղամիտ չէ, երկդիմի է ու երկերեսանի եւ սովոր է նենգօրէն հարուածել թէ իր հակառակորդին եւ թէ իր բարեկամին, իր ընկերոջ, իր ծանօթին թիկունքից, միշտ խուրդային աշխատանքներ կատարելով...

Նա, որ քծնում է ուժի առջեւ եւ ամբարտաւանանում թոյլի հանդէպ, նա, որ իր ծայրայեղ ինքնահաւանութեան մէջ աններողամիտ է ու փոքրոգի:

Այս աննկարագիր մարդիկ են, որ սովորաբար աղմուկում են հրապարակի վրայ, ձգտում մեծ պաշտօնների, ամէն տեսակ սադրանքներ նիւթում՝ գրաւելու հանրային կեանքին մէջ առաջին շարքերը, եւ պղտորելով հանրային միջոցները, քողարկում են իրենց կոպիտ բնազդներն ու փառասէր ձգտումները...

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՐԶԱԽԱՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԱԽԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

«Խ. Հայաստան» կը գրէ թէ վերջին ութ ամսուան ընթացքին լայն ծաւալ ստացան մարդախաղերը Ստեփանաւանի շրջանին մէջ:

Այս շրջանին մէջ կը կատարուին հետեւեալ խաղերը. — Փուլթալ, պասքէթպոլ, վալէյպոլ, ծանր եւ թեթեւ աթլէթիզմ:

Մարդական կեանքը լաւ հիմերու վրայ դրուած է մասնաւորաբար Ուսուս, Կուրթան եւ Կարգ մը ուրիշ գիւղերու մէջ, ինչպէս նաեւ Ստեփանաւանի տպարանին ու դպրոցներուն մէջ:

Վերջերս մրցումներ կատարուեցան ուրիշ շրջաններու մարդական խումբերուն հետ եւ Ստեփանաւանի խումբերը շահեցան առաջնութիւնը վալէյպոլի մրցումներուն մէջ. Հայաստանի 14 շրջաններու կարգին Ստեփանաւան գրաւեց առաջին տեղը: Թեթեւ աթլէթիզմի կարգ մը մարդախաղերուն մէջ, (հեռաւորութիւն ցատկէլ, բարձրութիւն ցատկէլ, սկաւառակ նետել եւն.) աչկէլ, բարձրէին Ստեփանաւանի շրջանի մարդիկներուն քի կը զարնէին Ստեփանաւանի շրջանի մարդիկներուն, յաջողութիւնները, մասնաւորաբար Սամուէլ Սարգսեան, Տիգրան Ամբարջանեան, Պօղոս Նիկողոսեան: Այս վերջինը 17 մէթր հեռու նետեց գունդը եւ սահմանեց Անդրկովկասեան մրցանիշը:

Կարեւոր թերութիւնն այն է շրջանին մէջ, որ մարդախաղերու համար հրապարակ չկայ, ոչ ալ սրահներ:

ԱՄՐՈՑԻ ՄԵ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ

Հայաստանի մէջ սկսած են վերականգնել Տրդատի ամրոցը, որ Ներոնի օրով Հռոմի տիրապետութեան շրջ-

ջանի ամենահին ամբողջն է: Պոնտոսի թագաւորը Միհրդատ իր զօրքերով հոն պահուած է ատեն մը:

Վերականգնումի աշխատանքին ղեկավարն է փրոֆ. Բունեսաթեան:

«ԽԱՆՃԵԱՆ ՍԱԽԱՌՆԱԿԸ»

Լենինկրատէն Երեւան հասած է «Պանճեան» 500 ձիու ուժով սաւառնակը, որուն ծախքը հոգացուած է հանգանակութեամբ: Սաւառնակը չուտով կը սկսի բանիլ:

ՈՌՈԳՄԱՆ ՄԵԾ ԾՐԱԳԻՐ

«Գրոհ» կը գրէ. — Հայաստանի կառավարութիւնը նախագծել է մշակելի դարձնել Ղարասու-Ձանգիրասարի շրջանի ճահճային եւ անպէտք հողերը: Նախագծի համաձայն, Ղարասու գետի երկարութեամբ, 2էյվա գելլի մօտ կառուցուելու է ամբարտակ, որի աջ եւ ձախ կողմերը բացուելու են ջրանցքներ: Աջ ջրանցքը հասնելու է մինչեւ Արաքս գետը, իսկ ձախ ջրանցքը Ղաղախ եւ Ձանգու գետերու վրայով՝ մինչեւ երկաթուղադէիծը եւ կեդրոնական Ղուերը:

Այդ շրջանի 14,305 հէքթար տարածութենէն 11,406 հէքթարը պէտք է օգտագործուի գիւղատնտեսական արտադրութեամբ մշակոյթներ դարձացնելու համար: Այդ հողերէն պէտք է չորցնել եւ մշակել 12,665 հէքթար հող: Ղարասու Ձանգիրասարի շրջանի ճահճային հողերու չորացումը վերջ կուտայ մալարիային, որ այդ շրջանին մէջ մեծ չափով տարածուած է:

Ղարասու-Ձանգիրասարի խնդրին իրագործումը այդ անպէտք հողերուն մէջ կը ստեղծէ մեքենացուած խոշոր համայնական տնտեսութիւն:

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՍՊԱՆԴԱՆՈՅԸ

Լենինականէն կը հաղորդեն թէ տեղին մեծ սպանդանոցը օգոստոս 5-ին սկսած է գործել եւ խոշոր անա-

տուններ մորթել: Իւրաքանչիւր անասուն կը մորթուի 4 վայրկեանէն, նախապէս ելեքտրական հոսանքով թմրեցուելէ ետք, 45 վայրկեանէն ալ բոլոր գործողութիւնները կը վերջանան եւ պատրաստ միսը կը փոխադրուի սառցարան:

Մոսկուայէն ճարտարագէտ Լիփէրման ներկայ դրուելու է բացման հանդէսին եւ կարգ մը դիտողութիւններ ըրած է: Լենինականի սպանդանոցը հինգերորդն է ամբողջ Ռուսիոյ մէջ:

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

1930 թուէն սկսած Երեւանի Պետ. երաժշտանոցին մէջ գոյութիւն ունեցած է ստեղծագործական դասարան: Այն բոլոր երիտասարդ ստեղծագործները, որոնք այսօր կը սովորին խորհրդային Միութեան զանազան քաղաքներուն մէջ, շատ քիչ բացառութեամբ Պետական երաժշտանոցի ստեղծագործական դասարանի ուսանողներ են:

Այս վերջին 3-4 տարիներուն ստեղծագործական բաժինը տուած է բաւական շնորհալի ուժեր — Յովհաննէսեան, Աւետիսեան, Վարդանեան, Տիգրանեան, Շիշեան եւ ուրիշներ: Այս դասարանի համար մեծ աշխատանք կատարած է Կարօ Ստեփանեանը: Ստեղծագործական դասարանի ղեկավարներն են փրոֆ. Բարխուժարեանը եւ Տալեանը:

ՄԵՐ ԼԵԶՈՒԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ԵՕԹԸ ԲԱՌԱՐԱՆՆԵՐ

Հ. Թուրքեան Խ. Հայաստանի յուլիս 8 թիւին մէջ կը խօսի գլխաւորաբար հայերէն լեզուի վրայ աւելցած ուղմական, արհեստագիտական, իրաւաբանական, առեւտրմական, արհեստագիտական, բժշկագիտական եւ այլ բառերու յաւելման մասին, թուելով հրատարակուած հետեւեալ

բառարանները, որոնք անհրաժեշտ դարձած էին Հայաստանի համար.—

«Փրոֆ. Մ. Աբեղեանի կազմած ռուս-հայերէն ռազմական բառարանը, որ կը պարունակէ աւելի քան 7000 բառ ու արտայայտութիւն:

ՀՄԽՀ Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէի Օրէնդադրական Յանձնաժողովի կազմած ռուս-հայերէն իրաւաբանական բառարանը՝ շուրջ 3000 բառ պարունակող:

Հաշուապահական աշխատողներու ընկերակցութեան հաւանութիւնը ստացած Մ. Տէր Յովակիմեանի առեւտրա-հաշուապահական տերմիններու համառօտ ռուս-հայերէն բառարանը՝ շուրջ 2000 բառ պարունակող:

Փրոֆ. Աճառեանի, Զարգարեանի, Կրոֆ. Տոնեանի, Քաջազնունիի եւ Յակոբջանեանի կազմած շինարարական կառուցուածքներու ռուս-հայերէն բառարանը, որը ունի 3500 բառ եւ նոյնքան արտայայտութիւն:

Փրոֆ. Վ. Արծրունիի կազմած ռուս-լատին հայ բըժշկագիտական բառարանը՝ աւելի քան 10,000 բառով:

Ստեփան Մալխասեանի երկաթուղային բառարանը:

Վ. Փոթէեանի աշխատանքային բառարանը:

«Այս 7, միանգամայն նոր բառապաշարով, բառարաններու թուարկումը եւ այն, որ բազմաթիւ ձեռնարկներու կցուած կան գիտութեան ու տեխնիկայի տարբեր բնագաւառներուն վերաբերող բառատեսեր, ինչպէս օրինակ փրոֆ. Ա. Տոնեանի կազմած քիմիական տերմիններու ցանկը — կցուած Օպպենհայմերի դրքի թարգմանութեան (մօտ 1500 տերմին, որոնք հաւանութեան արժանացած են Պետ. Համալսարանի համապատասխան բաժնի կողմէ) եւ ատո զործի ձեռնարկի վերջը Ա. Գրիգորեանի կազմած համապատասխան բառատեսը (մօտ 300 բառ), կուգան ըսելու որ գրեթէ կրկնապատկուած է մեր աշխարհաբարի բառապաշարը»:

ՆՈՐԱՊԱԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏՆԵՐԸ ԵՐՈՒՍԱՂԵՍԻ ՄԷՋ

Երուսաղէմէն հետեւեալը կը գրեն.—

«Օգոստոս 2 ուրբաթ, շաբաթ եւ կիրակի ձեռնադրութեանց շրջալ մը եղաւ: Ուրբաթ իրիկուն, նորեկ ժառանգաւորները, թիւով տասը, Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ դպրութեան աստիճանները ստացան, Ս. Յակոբեանց Մայր տաճարին մէջ: Յատուկ արարողութեամբ, Ս. Պատրիարքը նախ Սաղմոս տուաւ. որով պաշտօնապէս փոխասացութիւն պիտի կրնային ընել: Յետոյ, Ս. Յակոբեանց տաճարին աւագ դրան բանալին, որով պիտի կրնային տաճարին դուռը բանալ գոցել. անգամ մըն ալ կրնային տաճարին դուռը գլխով գլխով տուաւ, որով պիտի փորձ կատարեցին: Ապա ծաղու գլխով տուաւ, որով պիտի կրնային եկեղեցիին մէջ ծաղու գլխով կարգաւ: Յետոյ Մաշտոցը տուաւ, որով պիտի կրնային զեւերը իտոյ Մաշտոցը տուաւ, որով պիտի կրնային զեւերը իտոյ կարգաւ: Յետոյ, պարապ սրուակը տուաւ, որով պիտի կրնային զինիին շիշ տանիլ ու բերել: Յետոյ ջահ վառեցին, որով պաշտօնապէս մոմակալութիւն պիտի կրնային ընել: Նոյնպէս իրենց մաղերէն մէջմէկ մաս կտրեց:

Այդ իրիկունը, լրացուցիչ կարգէն հինգ ժառանգաւորներ կիսասարկաւագ ձեռնադրուեցան, եւ հետեւեալ օրը՝ սարկաւագ: Անոնցմէ յետոյ, երկու աւագ սարկաւագներ արեղայ ձեռնադրուեցան եւ կոչուեցան Տ. Շնորհ եւ Տ. Արթուր:

Ժառանգաւորաց ուսանողութիւնը օգափոխութեան գնաց:»

ՀԱՅ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1886-ին եւ 1887-ին

Հստ վիճակագրութեան մը՝ 1886-ին հայ աշխարհը տպագրած է 62 հրատարակութիւններ, որոնց 30ը Պոլիս,

15-ը Թիֆլիս, մնացեալը ալ եւ ալ քաղաքներու մէջ տպուած են: Իսկ 1887-ին հրատարակուած են 58 զիրքեր կամ հանդէսներ, որոնց 20-ը Պոլիս, 12-ը Թիֆլիս եւ մնացեալը ալ երկիրներու մէջ լոյս տեսած են:

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՄԸ

Միացեալ Նահանգներու գիտական շրջանակներու մէջ ուշադրաւ տեղ մը կը գրաւէ միջատաբան պ. Սենեքերիմ Տօղանեան: Երկար ատեն աշխատած է Մատրիտի ամերիկեան աշխատանոցը: Ալֆոնս Թազաւոր երբեմն կ'այցեւէր անոր:

Ամերիկեան գիտական հանդէս մը զայն կ'անուանէ «Ամերիկայի ուշադրութեան արժանի գիտական անձնաւորութիւններէն մէկը»: Անգամ է բազմաթիւ գիտական միութեանց:

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՄԸ ՌՈՒՄԷՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԻՆ ՄԷՁ

Յուլիսի սկիզբը տեղի ունեցած է հիմնադրութիւնը Ռումէն Բժշկական Ակադեմիին: Ակադեմիականներուն մէջ կայ հայազգի աղանաւոր վերաբուժ փրօֆեսոր Եաքովուիչ, որ առաջին տարուան համար քարտուղար ընտրուած է Ակադեմիին: Նախագահ ընտրուած է կրթական նախարար փրօֆ. տոքթ. Անճէլէսքու:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՄՐՅԱՆԻՇ

Երեւանցի երիտասարդ ծանր աթլետ Մանուկեանը ձախ ձեռքով պոկելու մէջ արձանագրած է համամիութեանական նոր մրցանիշ, քաշելով 86½ քիլոկրամ ծանրութիւն եւ գերազանցելով Մոսկուայի աթլետ Սպարէյը, որ 1925-էն ի վեր կը պահէր այս մրցման առաջնութիւնը:

Հնագիտական

ՍՈՒՄԵՐԻՈՅ ՄԱՐԻ ՔԱՆԱՔԸ

Մարի քաղաքին աւերակներուն մէջ գտնուած է մեծ պալատ մը, որուն կէսը դեռ հողին տակ է: Երեւան հանուած են 60 սրահներ, բնակութեան սենեակներ, ընդունելութեան դահլիճ, դրասեղաններով վարժարաններ: Թաղաւորին յարկաբաժնին պատերը նկարազարդ են եւ անաղարտ մնացած: Տաճար մը, խոշոր սանդուղ մը, նաեւ չքեղ դուռ մը գտնուած են:

Մարի քաղաքը 3000 տարի առաջ եղած է մայրաքաղաքը Սումէրիոյ: Նաեւ գտնուած է արձանը Իշթուպ-հումի: Իշթարի տաճարէն ալ կնոջ արձանիկներ եւ եղն-զաքարէ դոհարեղէններ հանուած են:

ՀԻԹԻԹԱԿԱՆ ԴՂԵԱԿ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆՈՒԱՏ

Հիւսիսային Սիւրիոյ Թալ Հարիրի շրջանին մէջ կատարուած պեղումներու միջոցին Հիթթական Թաղաւորներու շրջանէն մնացած գեղեցիկ դղեակ մը երեւան հանուած է:

Կը կարծուի թէ այս դղեակը որ անվնաս մնացած է ցարդ, կառուցուած է Քրիստոսէ 2500 տարի առաջ:

Պեղումները կատարող քանի մը պատմագէտներ հաւատացած են թէ գտնուած դղեակը կարեւոր լոյս կը սփռէ Հիթթական քաղաքակրթութեան վրայ:

Հնութեանց պահպանման վարչութիւնը պաշտօնեաներ զրկած է պեղումներու վայրը, ճշգրիտ քննութեան մը ենթարկելու համար պեղումներու վայրը:

*** Եւրոպայի մէջ հովանոցը ծանօթ էր Թ. րդ դարէն ի վեր, սակայն որպէս ժողովրդական գործածութեան առարկայ սովորական կ'ըլլայ միայն Ժ. րդ դարէն սկսած:

եալ: Առաջին հովանոց գործածող եւրոպացիին կ'ըլլայ անգլիացի Զան Հանգվայ, որը 1712-ին Լոնտոնի փողոցներու մէջ հովանոցով կը պտտի, սակայն որու հովանոցը փոխանակ անձրեւի կամ ջուրի դէմ պաշտպան ըլլալու իրեն որպէս վահան կը ծառայէ ժողովրդի կողմէն տեղացող գետնախնձորի, լոլիկի եւ այլ կանանչեղէններու համար: Պէտք կար որ երեսուն տարիներ եւս անցնէին, որպէսզի հովանոցի գործածութիւնը այլեւս սովորական դառնար:

*** Սուէդի ընկերութիւնը ցարդ ջրանցքը անցած իտալական նաւերէն տուրք դանձած է 80 միլիոն ֆր. ֆրանք:

*** Մօրուքի աւանդական հայրենիքը Ֆրանսան կը հաշուուի, ուր ամենէն առաջ քահանաներ ու վարդապետներ գործածած են, յետոյ ռազմիկներ եւ այսպէս աստիճանաբար:

*** Վիեննայի տարածութեան հարիւրին 25-ը հրապարակներ են, Լոնտոնի՝ 20-8-ը, Պերլինի՝ 20-5-ը, Պրիւքսէլի՝ 20-3-ը, Փարիզի՝ 12-ը, Պուէնոս Այրէսի՝ հազիւ 5 տոկոսը:

Զանգաւն

ԿՈՅՐԵՐՈՒ ՔԱՂԱՔԸ

Մեքսիկոյի մէջ Թիւղթեփէք գիւղաքաղաք մը կայ, որուն բնակիչները բոլորն ալ կոյր են: Նոր ծնած երախաներուն կէսը կոյր կը ծնի, մնացեալներն ալ քանի մը ամիսէն կը կուրանան: Դուրսէն գացողներ ալ, եթէ հոն երկար բնակին, նոյն բախտին կ'արժանանան:

Այս տարօրինակ երեւոյթին պատճառներու մասին զանազան ենթադրութիւններ կ'ըլլային: Տեղական հընդիկները կ'ըսէին, որ կուրութիւնը յառաջ կը բերէ «վերգունեցա» կոչուած թոյնը:

Ամերիկացի լաւագոյն ակնաբոյժներէ կազմուած

յանձնաժողով մը վերջերս տեղւոյն վրայ քննեց հիւանդութիւնը եւ «վերագունեցա» բոյսը: Ան գտաւ որ այդ բոյսը բոլորովին անվնաս ծաղիկ մըն է: Անշուշտ դոյուլիւն ունին բոյսեր, որոնց ծաղիկներու փոշին եթէ աչքին մէջ իյնայ՝ կը կուրցնէ, բայց «վերագունեցա»ն անոնց տեսակին չի պատկանիր:

Ամերիկացի ակնաբոյժները հակած են այն կարծիքին, թէ ընդհանուր կուրութեան պատճառը մասնաւոր միջատի մը թրթուրն է, որ չատ փոքր է եւ ան է որ աչքը մտնելով կը խաւարեցնէ դայն:

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԻՏԱՐԱՆԸ

Մ. Նահանգներու Լայնլայդ քաղաքին մէջ կառուցուած է աշխարհիս ամենամեծ դիտարանը:

Ծովուն մակերեսէն 2000 մէթր բարձրութեան վրայ կը գտնուի, չինուած ծառախիտ բլուրի մը վրայ:

Դիտարանի մեքենաները արժած են 5 միլ. տոլար:

Շէնքը ունի 3000 պատուհաններ օժտուած զանազան գիտակներով ու լուսանկարի մեքենաներով:

ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐՈՒ ՔԱՂԱՔ

Պոտամպիւտի մէջ 100,000-ի կը հասնի մուրացկաններու թիւը: Պաշտօնական վիճակագրութեան մը համաձայն, կառավարութիւնը 1000 մուրացկաններու կ'օգնէ: Մնացեալները փողոցներու, վաճառատանց, զբօսարաններու մէջ հրապարակաւ կը մուրան, ու զբօսաշրջիկները կը նեղեն: Կառավարութիւնը որոշած է մուրացկաններու թէմի մը չինել:

ՓՈԹՈՐԻԿԱՆԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Ֆլորիտայի մէջ վերջերս տեղի ունեցած ուրականին առթիւ օդերեւութաբանները (meteorologists) փոթորիկի տեսակները կը բաժնեն երեք գլխաւոր դասերու.

Կիկլոնները (ամբուր, թաթառ) ամենէն նուազ սաստիկն են մթնոլորտային խանգարումներէն: Անոնց

տրամադրիծը կը տարածուի քանի մը հարիւր մղոնէն մինչեւ աւելի քան 2000 մղոն: Ասոնք են որ կ'արտադրեն մեր տարեկան բնականոն անձրեւները եւ ձիւնափոթորիկները բարեխառն դօտիններու մէջ:

Ուրականները (hurricanes) արեւադարձային կիկլոնեան խանգարումներ են, որոնք կը կազմուին միայն ուկիտանոսին վրայ: Անոնց ամենամեծ սաստկութիւնը կը տարածուի 200 մղոն տրամադրիծով շրջանակի մը վրայ: Քամիի արագութիւնը ժամական 100 մղոնի կը հասնի: Թայֆունը (Typhoon) Ծայր. Արեւելքի մէջ ուրականի տրուած անունն է: Ուրական եւ Թայֆուն նոյնն են:

Փոքորկախովներ (tornadoes, թաթառ, թաթիռ) ցամաքի լայնօրէն տափարակ տարածութեան վրայ տեղի ունեցող մթնոլորտային խանգարումներ են: Անոնց ամենամեծ սաստկութիւնը կը կեդրոնանայ քանի մը հարիւր եարտա տրամադրիծով շրջանակի մը վրայ, որուն կեդրոնը ծայրաստիճան արագութեամբ հովեր կը գործեն:

Սովորական ամպրոպները մաս կը կազմեն կիկլոնի ընդհանուր երեւոյթին եւ սովորաբար տեղի կ'ունենան այս խանգարումներու հարաւ արեւելեան քառորդ բոլորակին մէջ:

*** Լուսինը ամէն մէկ ժամուն 4000 քիլոմէթր կը դառնայ մեր շուրջ:

ԶԱՆԱԶԱՆՔ ԵՒ ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆՔ

ԿԱՐՄԻՐ ՄԻՋԱՏՆԵՐՈՎ ԿՂԶԻՆ

Հավայեան կղզիներու մէջտեղը փոքր կղզեակ մը կայ, որ լեցուն է կարմիր միջատներով: Մինչեւ այսօր, ոչ մէկը չէ կրցած հասկնալ թէ ուրիշ⁶ առաջ կողբայ այն կարմիր հիւթը, որ կը շրջապատէ միջատներու մարմինը:

Բայց բոլորն ալ գիտեն որ այդ նիւթը թունաւոր է. կղզիին բնակիչները զայն կը գործածեն թունաւորելու ի-

րենց նիդակները եւ զայն կը խմցեն իրենց թշնամիներէն ունէ մէկուն, որմէ վրէժ լուծել կ'ուզեն:

ԺԱՄԱՅՈՅՑ ԶԱՅՆԱԳԻՐԸ

Զուիցերիոյ մէջ, էր. Զահէր անուն ժամադործ մը հնարած էր ժամացոյց-ձայնադիր մը:

Բոլորն ալ կը կարծէին թէ այս մարդը ձայնադիրն վրայ ժամացոյց մը պիտի գետեղէր, եւ պիտի հրամցընէր իբր գիւտ:

Բայց ոչ, այդպէս չէ: Գրպանի ժամացոյցի մը մէջ գետեղեց փոքր տիւք մը, որը որոշեալ ժամուն կը դառնայ, նման դարթեցուցիչ ժամացոյցի մը, եւ կը նուագէ գեղեցիկ եղանակ մը: Եւ որովհետեւ ժամացոյցը միայն մէկ տիւք կը պարունակէ, զայն կը փոխէ երբ ձանձրանայ նուագուած եղանակէն, եւ անոր տեղը նոր մը կը դետեղէ:

ՍՈՒՐՃԸ ՕԴԱԶԱՓ Է

Ահաւասիկ պարզ կերպ մը՝ օդին փոփոխութիւնները հասկնալու համար:

Առէք ձեր սուրճի դաւաթը, նախ շաքարը դրէք առանց խառնելու հեղուկին. թողէք որ շաքարը ինքն իրեն հալի. շաքարին մէջ գտնուող օդին գնդիկները երեսը պիտի բարձրանան: Եթէ սպունգանման դաւաթին կեդրոնը ժողովուն, պարզ օդի նշան է, եթէ դաւաթին չորս բոթողովուն, պարզ մը ձեւացնեն, սաստիկ անձրեւի նշան է, իսկ լորը պսակ մը ձեւացնեն, սաստիկ անձրեւի նշան է, իսկ եթէ չստուգուի մէկը կամ միւսը, օդը փոփոխական է:

*** Հիւս. Ամերիկայի կարգ մը քաղաքներուն մէջ որոշած են ձմրան ամիսներուն ելեքտրական խողովակներով տաքցնել նաեւ փողոցները:

*** Նիւ Եորքի մէջ մարտ 14-ին ամերիկացի մը օթոյի արկած կ'ունենայ եւ ոտքին ոսկորը կը կոտրէ. ոստիկանին հեռախօսային հրաւերով մէկ ըսպէն օգնու-

Թեան կը հասնի Կ. Խաչը, արագօրէն արկածեալը վերաբոյժին կը տանի, այս վերջինը շտապ անհրաժեշտ գործողութիւնը կը կատարէ եւ հիւանդը իր տունը կը տեղափոխէ: Այս բոլոր գործողութիւնները կը տեւեն ընդամէնը... 16 րոպէ: Արկածէն 16 րոպէ վերջ հիւանդը վերաբուժական գործողութեան ենթարկուած ոտքով արդէն իր տունը պառկած էր:

ԱՊՈՂՈՆ ՄԸ ՊԻՏԻ ԸՆՏՐՈՒԻ

Քանի մը տարիներէ ի վեր սովորութիւն դարձած է աշխարհի գեղեցկութեան թագուհի ընտրել: Իւրաքանչիւր ազգի կողմէ նշանակուած գեղեցկուհիներու մէջէն:

Կ'երեւի այս բանը նախանձը գրգռած է այրերուն, որոնք կ'ուզեն իրենք ալ փայլիլ իբր արքայ:

Ահա այս տարուան համար Փարիզեան «Օդոյ» թերթը կադմակերպած է մրցում մը, ընտրելու համար գեղեցկութեան թագաւորը:

Անտարակոյս մրցումը պիտի կատարուի «Ժիւռի»ի մը առջեւ, որուն մեծամասնութիւնը կիներէ բաղկացած պիտի ըլլայ, քանի որ կիներու գեղեցկութիւնը սահմանողը այրերն են: Տարակոյս չկայ նաեւ որ ընտրուած թագաւորը պիտի ստանայ հազարաւոր խնդրանքներ ամուսնութեան, բեմերու վրայ կամ շարժանկարի մէջ երենալու, փառք ու հարստութիւն գիղելու:

Ոչինչ կայ զարմանալի: Եթէ Ապոլոն մը իրաւունք ունի Աստղիկ մը ընտրելու, նոյն իրաւունքը ունի եւ Աստղիկը՝ Ապոլոն մը ընտրելու:

*** Յուլիս 7-ին Հիւս. Ամերիկայի առաջին մեծահարուստը՝ Ռոքֆէլլըր՝ լրացուցած ըլլալով իր 96 տարին, ապահովագրական ընկերութենէն ստացած է իր ապահովագրական լրիւ դումարը 5 միլիոն տոլար: Իր տարեկիցին՝ Ռոքֆէլլըր 96 մոմ վառած է: Բժիշկները կը վկայեն որ ծերունին՝ բաղդատմամբ վերջին տարիներ

րուն՝ այսօր աւելի առողջ է: Ռոքֆէլլըր նպատակ ունի լրիւ հարիւր տարի ապրելու:

ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ ԾՆԱԾՆԵՐԸ

Նափոյէոն ծնած էր օգոստոսին, Աստուածածնի տունին օրը: Բայց քիչ անգամ կրցաւ իր ծննդեան տարեդարձը կատարել, ինչպէս կ'ընեն սովորական մահկանացուները: Միշտ օգոստոս 15-ին բացակայ եղած է Փարիզէն: 1811-ին միայն տօնեց, իսկ յաջորդ տարին ուսական ուղամադաշտն էր: 1813-ին ստիպուած ըլլալով դաշնակից բանակին ճակատելու, ամուսն 10-ին տօնեց իր 45-ամեակը: 1814-ին դայն տօնեց իշպայի աքսորաւայրին մէջ, իսկ 1815-ին արդէն Սէնթ-Հելէն ճամբայ ելած էր...:

Օգոստոսի մէջ ծնած են նաեւ երեք ուրիշ նշանաւոր զօրականներ, Մեծն Ալեքսանդր, Կեսար եւ... Մուսոլինի:

ՔՍԱՆ ՓԱՌԻՆՏ ՃԱՇ ՈՒՏՈՂԸ

Ֆրիատելֆիայի մէջ օգոստոս 26-ին, Տոնի Լօրենթիս անուն սափրիչ-«փափկաճաշակը» իրիկուան ճաշային ցուցահանդէսի մը առեն աւելի քան 20 փառնոտ անունդ ուտելէ եւ խմելէ ետք, դնաց պառկելու հանդիստ, քնացաւ հանդարտութեամբ եւ 27-ի առտուն արթնցաւ խաղաղութեամբ:

Ճաշը, որ կրնար փոքր որբանոցի մը բաւարարել, հայթայթած էր խաւացի ճաշարանատէր մը:

Թոնի այն անձն է որ ժամանակ մը առաջ 240 խնճոր կերած էր մէկ ժամ եւ 56 վայրկեանի մէջ:

Այսպէս ճաշարանատէր Ֆրէնի Փալումպօ օգոստոս 26-ի իրիկունը հրաւիրեց լրագրողներ եւ թերահաւատներ, որ տեսնեն Թոնիի շտապկերութիւնը:

Սափրիչը նախ իր կոկորդը մաքրեց կէլըն մը գինի խմելով:

Յետոյ, արդէն թարմացած, կերաւ չորս փառնոտ սփրկեթթի՝ թոմաթէսի համեմով եւ պանիրով:

Ասոր յաջորդեց կանոնաւորապէս տասներկու վառեակ, երկու խոշոր սիրիլոյին սթէյք, խորոված միս եւ վրան ալ կէլըն մը դարեջուր:

Յետոյ երբ կշռուեցաւ, Թոնին մէկ նստելուն 20 փառնոտ աւելցած էր:

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԵՆԵՆ ՀԱՐՈՒՍՏ ԴԵՐԱՍԱՆԸ

Հէրըլտ Լօյտ, որ աշխարհի ամենէն հարուստ դերասանն է, ունի բնակարան մը խոշոր պատերով չրջապատուած, 30 արտավարնոց տարածութեան մը վրայ:

Հէրըլտ Լօյտի այցելութիւն մը աւելի դժուար է, քան Անգլիոյ թագաւորին հանդիպումը: Պէտք է անցնիլ քննութենէ մը հաստատելու համար ձեր ինքնութիւնը:

Ասոր տան մուտքի ընդարձակ մարդադետինը տեւահանօրէն կը ջրուի արծաթեայ ցնցուղներով: Ձախ կողմը կայ արուեստական լճակ մը, չքեղազարդ նաւակով մը եւ 20 մէթր խոր սահանքով ջրվէժ մը:

Որքան մօտենաք բնակարանին, մացառներու ու թուփերու մէջէն կը բարձրանան կաքաւներու երամներ, նաեւ կը լսուին սոխակներու գեղգեղանքը եւ հաւազեաց ճլուլտուքը:

Աւելի անդին՝ շուներ իրենց տեսակներով: Բնակարանը չրջապատուած է դրախտանման ծաղկաստանով: Դրան առջեւ ոսկիէ վանդակի մը մէջ երկու կարմիր թուփակներ կը դիմաւորեն եւ կը բարեւեն:

Ներսը լուսաւոր ու հանգստաւէտ. ճոխ դրաքարան մը. բոլոր սենեակներէն կը տեսնուին հրաշագեղ ծաղկաստանները, որոնք աշխարհի չորս ծագերէն բերուած եւ վարդերով դարգարուած են:

Ընդունելութեան սրահին մէջ ամէն ինչ միագոյն է, ծխատուիէն մինչեւ դաշնակը:

*** Կը հաշուուի որ Սպանիոյ մէջ 5000 դերասաններ

կան, բայց 4500-ը տարուան մեծ մասը անդործութեամբ կ'անցնէ: Ասոնցմէ 1000-ը «Դերասաններու Սինդիկատին» անդամ են, 1000-ը ուրիշ ընկերվարական արհեստակցական միութեան մը, իսկ մնացած 3000-ը բոլորովին անկախ են, ու որեւէ միութեան մը չեն պատկանիր: Թատերական եղանակներուն կ'աշխատին ոչ աւելի քան 60 խումբեր ամէն մէկը մօտաւորապէս 18 դերասաններէ կազմուած: Նախ քան պատերազմը այս թիւը 115-ի կը հասնէր: 1933-ին բեմադրուած է 450 նոր թատերական դործեր մեծ մասամբ քոմէտիներ, իսկ այս տարուան առաջին վեցամսեային խաղացուած են 234 նորութիւններ:

*** Ռուսիոյ մէջ կը հրատարակուին 2,005 պարբերականներ (որոնցմէ 367 ոչ ռուսերէն լեզուով) եւ 12,669 թերթեր (3,794 ոչ ռուսերէն լեզուով): Ռուսիոյ մէջ 53 տարբեր լեզուներով թերթեր կը հրատարակուին:

Ե. ՍԵՔՆԵՐԻԱՆՈՍ ԵԴԵՍԱՑԻ

ՎԱՍՆ ԱՆՊԱՏՈՒՄ ԱՍՏՈՒԱԾԵՂԷՆ ԲՆՈՒԹԵԱՆ

Անճառ է Աստուած եւ անպատում, որում ոչ միտք հասանեն եւ ո՛չ խորհուրդք բաւեն, ո՛չ լեզուաւ պատմի եւ ո՛չ բերանով ճառի:

Ոչ միայն ըստ մարդկան գիտութիւն անցանէ, այլ եւ ոչ երկինք բաւեն, որ լուսով վառեալ՝ եւ զԱստուծոյ գուշակեն եւ ոչ ամենայն արարածք, որ ի միասին օրհնեն եւ միանգամայն վրիպեալ գտանին:

Ոչ արեգակն ծագեալ, եւ ոչ լուսին՝ փոփոխեալ եւ զանփոփոխն քարոզեալ, եւ ոչ պարտքն աստեղացն յօրինական կայանիւքն զյօրինիչն:

Ոչ տիւ ընդ գիշեր փոխանակեալ, եւ ոչ ծով ընդ ցամաք չմարտուցեալ, որ եւ մարտուցեալ՝ նահանջի: Ոչ երկրաւոր կենդանիքս՝ զկենդանին, եւ ոչ ծովական կայտառք զպարգեւիչն, եւ ոչ թեւականք՝ օդոյս կոտորիչ:

Եւ զի՞ եւս յաճախեցից վերեւելեացս ճառել, ուր ոչ հրեշտակք եւ ոչ հրեշտակապետք կարեն տալ զԱստուծոյ զհանգամանս, բայց միայն հոգին քննէ զխորս Աստուծոյ, ըստ այնմ զոր երանելի առաքեալն ասէ, թէ ոչ ոք գիտէ զմարդոյն, որ ինչ ի մարդն է. բայց միայն հոգի մարդոյն՝ որ ի նմայն է, նոյնպէս եւ ոչ Աստուծոյն ոչ գիտէ, եթէ ոչ հոգին սուրբ:

Մտադիւրութեամբ սկսանեմ ճառել, ախորժելով՝ եւ դուք արժանի արարէք լսել:

Սկիզբն ամենայնի Աստուած է, եւ ինքն եւ ոչ ի միոջէ սկզբանէ եղեալ: Մի է սկիզբն ամենեցուն, աղբիւր ամենայնի, աղբիւր՝ ոչ բխեալ յիւրմէ վտակս, այլ ինքն կացեալ մնացեալ որպէս էրն, եւ զայլսն արար կազմեալ արարչութեամբն:

Մին միայն է ճշմարիտ թագաւոր, ոչ ի նմանեաց յառաջագոյն դտեալ, եւ ոչ ի հանգիստապատուաց աղնւր՝ ւազոյն երեւեալ: Ոչ կարօտ սպասաւորօք, քանզի ոչ ի նորա պէտս ինչ են պաշտօնեայքն, այլ ամենեցուն օգնէ, եւ ամենեցուն բաւական է. եւ զնա՝ ինչ ոչ տանի, քանզի ինքն անբաւ բնութիւն է, անփոփոխական հաստատութիւն, անայլալական պատու. ոչ ի խոնարհ նուազեալ գտանի, եւ ոչ ի վեր զարգացեալ եւ աճեցեալ, քանզի կատարելոց՝ եւ աճելն նուազութիւն է:

Մի է՝ յիւրմէ ինքնակաց, եւ ոչ ինչ յումեքէ ընկալեալ: Ոչ ընդ ծրով անկանի, կամ փակեալ եւ սահմանեալ, ոչ փոխառեալ յումեքէ՝ թէ հատուցանիցէ, ոչ այլովք եւ այլովք ի մի ինչ կատարեալ, եւ ոչ ի բազում իրաց ի մի ինչ բովանդակեալ, քանզի եւ ոչ ինչ յառաջ քան զնա:

Անմարմնական եւ պարզական, զատեալ եւ մեկնեալ յամենայն ի մարմնական յօդուածոց, որոշեալ եւ զատեալ յամենայն կարեաց: Այլ մարմին տկարութեամբ վրիպեալ գտանի, եւ ոչ տրտմի թէ ընդէ՛ր վրիպեցաւ, քանզի փառաւորի ամենազօրն յաղթող:

Եւ քանզի շնորեաց մեզ, բանս եւ խօսս, տացուք պըտուղ պարգեւատուին՝ յորոց մեզս պարգեւեաց:

Օրհնեսցուք որչափ եւ կարող իցեմք, եւ ճառեսցուք չափով զանճառէն, եւ պատմեսցուք կշռով զանպատում զօրութենէն, զի հասանել կարացուք:

Եւ զայս համարեսցուք մեզ հասանել, գիտել զԱստուծոյ՝ թէ անհատական է: Եւ թէ պարտեալատշաճ ինչ իցէ բերել սմա օրինակ յերեւելեացս. յորժամ ոք ընդ զնական արեգականս նայիցի. պշնելով եւ չնճարելովն ճանաչէ զպայծառութիւն լուսաւորութեանն, եւ ոչ զի ետինս՝ ի տես, այլ զի ոչ ստէպ պշեալ՝ իմացաւ:

Այլ չէ անպատիժս այսպիսի օրինակս ի մէջ բերել վասն Աստուծոյ, քանզի մարմնական արեգականս՝ թէպէտ եւ լուսաւորագոյնն է, մարմին լուսաւոր է եւ ոչ Աստուած անմարմնական:

Այլ թէպէտ եւ առնուցումք ի պէտս իբրեւ օրինակ, այլ մի յայսպիսի ինձ իրս իջուցանել զանհասականն, քանզի ի վեր է Աստուած քան զամենայն օրինակս, եւ ոչ ինչ է նման նմա կամ հանդոյն, ոչ համեմատ եւ ոչ հաւասար, ոչ կարծիք եւ ոչ կշիռ:

Եւ արդ զիա՞րդ լռեսցուք, եւ ո՞չ ճառեսցուք, եւ ո՞ւր երեւեսցի մեր մտերմութիւնն: Այլ ի ճառելն նշանակեսցուք, թէ չիմք բաւական ասել, զի յաւելոյ անտի՝ աստուածութիւնն յայտնեսցի, եւ յոչ բաւական լինելոյ զսքանչելական փառան քարոզեսցուք:

Անսկիզբն է Աստուած, անճառ եւ անհասական, անհանդուրժական, անպատում, որ ոչ տեղեօք սահմանի եւ ոչ վայրօք բովանդակի, զատական յամենայնի, որ զամենայն ունի, եւ ամենեցուն առաջնորդէ:

Ոչ վաղվազակի յետ իւր զերեւելի եւ զղննական եւ զգիտնական հաստատեաց կացոյց, նաեւ ոչ զգորսն երկնաւորս իսկ եւ իսկ, այլ յառաջ քան զամենայն եւ զբնաւ յաւիտեանս՝ ծնաւ Անծինն զծնունդն իւր հանգունակ:

Եւ զոր օրինակ ոչ գոյ այլ հայր՝ բայց միայն ի միոյն, նոյնպէս եւ ոչ այլ որդի բայց ի միոյն, եւ ոչ այլ հոգի հանգունակից՝ բայց յԱստուծոյ հոգւոյն:

Էր հայր՝ հայր ճշմարիտ, եւ որդի՝ որդի հաւաստեալ, եւ ամենայն սուրբ հոգին՝ ստոյգ հոգի Աստուծոյ:

Ծնաւ Աստուած առանց չարչարանաց, առանց հատուածոյ, առանց կարեաց, քանզի չէ հնար հասանիլ անհատականին, կամ բաժանել անբաժանականին:

ՅՈՎՀ. ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ

ԹԵ ԸՆԴԵԼԱՅՈՒՑԱՆԵԼ ՊԱՐՏ Է ԶԱՆՁՆ
ԸՆԴ ՀՈԳԵԻՈՐ ԲԱՆՍ

Ի թշնամեաց եւ ի բամբասանց եւ ի խառն խօսութեանէ սրբին բերանք, յորժամ ընդ հոգեւոր բանս ընդելնուցումք, եւ զիւաց ահագինք երեւեսցուք, եթէ վառիցեմք զլեզուս մեր այսպիսի բանիւք, եւ զԱստուծոյ շնորհսն ի մեզ կորզեսցուք, եւ քաջատես եւ սուրակն լինիցիմք:

Քանզի եւ աչս եւ բերան եւ լսելիս վասն այնորիկ ետ մեզ Աստուած, զի բնաւին ամենայն անդամքն նմա ծառայեսցեն, զի զնորայսն խօսեսցուք, եւ զնորինսն աւանդեսցեն, զի հանապազորդ օրհնութիւնս երգեսցուք նմա, զի գոհութիւնս առաքեսցուք, եւ այնու ամենայնիւ պարզեսցուք զխիղճն ի մտաց:

Զոր օրինակ մարմնոյ ի սուրբ օղ վայելեալ՝ առողջադոյն լինի, նոյնպէս ողին՝ զգաստագոյն, յորժամ այսպիսի զբօսանօք բուժանիցի:

Զտեսանե՞ս եւ զմարմնոյ իսկ զաչս, յորժամ հանապաղ ընդ ծուխ գայցեն, արտօսր բերեն, եւ յորժամ ի խաղ օղս եւ ի մարգս եւ յաղբիւրս եւ ի դրախտս զբօսնուցուն, առողջադոյնք եւ քաջարեօք: Նոյնպէս եւ մտացն ակն եթէ յեզտիւրս հոգեւոր բանի՞ցս ճարակիցի, սուրբ՝ յստակ եւ քաջատես լինի. իսկ եթէ ընդ ծուխ ինչ աշխարհի իրացս գայցէ, բժարբեր արտօսրալից լինիցի եւ զազգի ազգի լալիւնս լայցէ եւ աստ ե՛ւ անդ:

Քանզի ծխոյ իսկ նման են ամենայն իրք մարդկօրէնք, վասն որոյ եւ ոմն ուրեմն ասէր. «Պակասեցին իբրեւ զծուխ աւուրք իմ»: Նա զկարճն եւ զանկայ ժամանակն ողբայր. բայց ես ոչ միայն առ այն ասեմ, այլ եւ ի խոռվութեան ինչ իրս պատշաճ համարեմ առնուլ զասցեալսն

Ձիք ինչ որ այնպէս տրամեցուցանէ զակն ոգւոյն եւ պղտորէ, որպէս աշխարհական հոգոց բազմութիւնք եւ չարեաց ցանկութեանցն յաճախութիւնք:

Քանզի այնպիսի փայտի է ծուխն, որպէս եւ հուր՝ յորժամ զգէջ եւ զշալար անտառօք վարիցի, ծուխ յոլովէ, նոյնպէս եւ ցանկութիւնն յայնժամ սաստիկ մըրկի, յորժամ ի գէջ եւ ի լոյծ ոգիւն բորբոքիցի, քանզի եւ նա յաճախ ծնանի զծուխն: Վասն այսորիկ ստէպ պէտք են հոգեւոր ցօղոյն եւ խաղաղ օդոց, զի զհուրն չիջուցանիցէ եւ զծուխն պարզիցէ, եւ թուշուն զմիտան գործիցէ:

Քանզի չէ եւ չիք իսկ հնար՝ այնչափ չարեօք ծանրանալ եւ ընդ երկինս թռչել, այլ պարտ եւ պատշաճ է զմէջս պնդել, ժրանալ, հարանել անցանել զայն ճանապարհս, մանաւանդ եթէ ոչ զհոգւոյն թեւս ստայցեմք:

Իսկ եթէ մտաց երազութեան եւ հոգեւոր շնորհաց պէտք իցին երանելոյ յայնպիսի բարձունս, յորժամ ոչ այնպիսի ինչ իցէ, այլ ամենայն հակառակ, եւ սատանայական ծանրութիւն. ո՞չ ապաքէն ի խոնարհ սողիցեմք, զիւրդ կարիցեմք ի վեր թռանել՝ ուր այնչափ ծանրութիւն ի վայր ձգիցէ:

Եթէ ոք յարգար կշիռս առնոյր զմեր բանս կշռել, ի բիւր տաղանդս աշխարհականաց բանից՝ հազիւ թէ գըտանէր հարիւր դահեկան զհոգեւոր բանիցն, մանաւանդ թէ ոչ որսան դանդ:

Եւ այդ չիցէ՞ ամօթ եւ յետին ծաղր՝ ծառայ ստանալ եւ բազում պէտս կարեւորս վճարել նովաւ, եւ բերան ունել եւ ոչ իբրեւ ծառայիւն վճարել նովաւ պէտս ինչ, որ եւ հաստատեալ իսկ կայ ի մերում անդամս, այլ յետ ընդդէմ, զի յանօգուտ եւ յանպատշաճ իրս վարեմք:

Եւ երանի թէ յանօգուտ միայն, նա աւանիկ զնորին հակառակն եւ ի վնասակարս եւս՝ որ բնաւ չիցէ մեզ պիտոյ, եւ թէ զմեր պիտոյսն խօսէաք, ապա եւ Աստուծոյ սիրելի էին բանքն:

Նա աւանիկ զոր ինձ սատանայ դրդէ՝ զայն խօսիմք, մերթ ծիծաղիմք, մերթ խեղկատակեմք, մերթ անիծեմք եւ թշնամանեմք, մերթ երզնումք եւ ստեմք, մերթ հայհոյեմք, մերթ շաղկապիեմք, եւ եւս չար քան զպառաւունս՝ զառանցելոց բանս խօսեմք, որ ինչ չէ մեզ հարկ՝ զայնպիսի ճառս ի մէջ բերեմք:

Աղէ ասա, ո՞ք ի ձէնջ՝ որ այժմ աստ իցէք, պահանջիցի սաղմոս մի ասել եւ կարիցէ ասել, եւ կամ սակաւ ինչ բանս յաստուածեղէն գրոց:

Ձիք ոք՝ չիք ուրեք, եւ ոչ այն միայն չարիք են, այլ զի եւ առ հոգեւորսն իբրեւ զհուր սաստկագոյնք:

Ի ՔէՆ ՀԱՅՅԵՄՔ

Ի քէն հայցեմք, Քրիստոս որդի Աստուծոյ
անոխակալ եւ բարեգութ, դթա՛ ըո արարչա-
կան սիրովդ՝ ի հոգիս հանգուցեալ ծառայից,
մանաւանդ յիշեա՛ զհոգիս երջանկայիշատակ
ծառայի ըո, Կոմիտաս Վարդապետ Սողոմոն-
եանի, զհոգիս նահատակաց մերոց եւ համօրէն
հաւատացեալ ննջեցելոցն ազգիս հայոց:

Գթած եւ մարդասէր Աստուած՝ յիշեա՛
յաւուր մեծի զալստեան ըո, եւ արժանի արա
խաչին լուսոյն, Գաբրիէլեան փողոյն երանա-
ւէտ ձայնին, աստուածային տեսոյն, անթա-
ռամ պսակին, անմատոյց խորանին, լուսեղէն
առաքաւորին: Դասաւորեալ պայծառացո՛ւ ընդ
սուրբս ըո եւ ընդ սիրելիս:

Զի դու ես Տէր եւ Արարիչ ամենեցուն,
դատաւոր կենդանեաց եւ մեռելոց եւ Քեզ վա-
յելէ փառք յաւիտեանս ամէն:

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՎԱՍԻՃԱՆԱԾ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 21, 1935

ՓԱՐԻԶԻ ՎԻԼ ԺԻԻԻՖ ՀԻԻԱՆԴԱՆՈՅԸ

Շիջա՛ւ վերջապէս խորհրդալի հանճարին հալ ու
մաշ լապտերը՝ վերանալու համար աստղերու մէջ,



ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

փալիլելու համար աստղերուն հետ:

Կոմիտա՛ս... անուն փարելի առանց այլ եւ այլի.
անուն՝ խնկելի ու պաշտելի համազգային ու համատա-
րած. անուն՝ աննմա՛ն, մեծ զաւակը ցեղին ու մեծ տա-
ռապեալը ցեղին:

Հայութեան սեւազոյն ճակատադրի զոհերու կար-
գին, մորմոքեցուցիչ, խորին է ցաւը: Վարդապետն ալ
կը յանձնուի յաւիտենականութեան ծոցը, եւ ինչո՞ւ չէ,
յաւերթութեան գիրկը լուսաշող:

* * *

Հայոց եկեղեցական պատմութիւնը Լուսաւորիչ կո-
չումներ է նուիրած: Ս. Թադէոսին եւ Բարթոլոմէոսին՝

կրօնի լուսաւորիչ, Ս. Գրիգորի՝ հաւատքի լուսաւորիչ։
Ս. Սահակի ու Մեսրոպի մշակոյթի լուսաւորիչ։ Եւ այս
երրորդութեան հետ, Կոմիտասով կը կանգնի չորրորդ
սեղանը, լուսաւորիչը՝ ազգային երաժշտութեան։

Արժան եւ ընտիր է այս դասաւորումը։

ՀՈԳԵԼՈՅՍ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆԻ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ծնած է 1869 թուի սեպտեմբեր 26-ին, Փոքր Ասիոյ
Կոլտինա կամ Քէօթահիա քաղաքը։

Հայրը Գէորգ Սողոմոնեան, Քէօթահեացի, իսկ
մայրը՝ Թադուհի (ծնեալ) Յովհաննէսեան, Պուրսացի։

1880-ին աւարտած է Քէօթահիոյ վարժարանը։ 1881-
82-ին ընտրուած է սան Գէորգեան ձեմարանին, ուրկէ ըն-
թացաւարտ եղած է 1892-93-ին։

1896 թուին Ալեքսանդր Մանթաշեանի օժանդակու-
թեամբ կ'երթայ Պերլինի Ռիխարդ Շմիդթի երաժշտանո-
ցը, ուր կը մնայ երեք տարի։ Կ'աւարտէ տեսական եւ
մանաւանդ գործնական երաժշտութեան ամբողջ դասըն-
թացքը։ Նոյն տարին իսկական ուսանող կը գրուի Պերլինի
Փըրիգրիխ-Վիլհելմ համալսարանին եւ կը լրացնէ նաեւ
փիլիսոփայական պատմական դասընթացքը։

1889 թուին կը մտնէ Ս. Էջմիածնայ Միաբանութեան
շարքը։ 1890 թուի յունիս 8-ին կը ձեռնադրուի սարկա-
ւադ, 1893-ի սեպտեմբեր 11-ին՝ արեղայ, 1895 թուի
փետրուար 26-ին վարդապետ։

ԾԱՆՕԹ. — Այս կենսագրական գիծերը քաղուած են
Վարդապետին ինքնակենսագրութենէն, որուն ամբող-
ջութիւնը պիտի տամք գալ տարի։

ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ ՄԱՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՅՈՒՆՈՒՍԻ, 1935

Անուն եւ մականուն	Ծննդավայր	Մահավայր
Կարապետ Խօլիկեան	Հիւսէյնիկ	Փրովիտենս
Մկրտիչ Խորէնեան	—	Պոսթըն
Համբարձում Մկրտիչեան	—	Հօլպրուք
Բենիամին Գուլումճեան	Գոնիա	Փրովիտենս
Մանճըրի Նանեան, փոքրիկ	—	Ճըմէյքա Փլէյն

ՓԵՏՐՈՒՍ

Մարիցա Տէրտէրեան	Հիւսէյնիկ	Փրովիտենս
Գալուստ Զիրքինեան	—	Բէյսին
Սուքիաս Տէրտէրեան	Բրաբերդ	Փրովիտենս
Լուսի Խանոյեան	Խարբերդ	Բօլլինտէյլ
Մարթա Կիրակոսեան	Մօրենիկ	Ուստըր
Մարթա Արօնեան	Խուլլու	Բաքսպըրի
Գէորգ Եաղճեան	Բալու	Փրովիտենս
Աղաւնի Մ. Նաճարեան	Մեղրէ	Աթլպօրօ
Սմբատ Տ. Յակոբեան	Հիւսէյնիկ	Նիւպրիփօրթ
Խոսրովուհի Մարտիրոսեան	Կեսարիա	Էվէրէթ
Կատարինէ Սեղբոսեան	—	Նիւ Եորք
Մարտուկ Ալեքսանեան	Խարբերդ	Ուստըր
Կարապետ Քէչէճեան	—	Հայտ Փարք

Մ Ա Ր Տ

Կարապետ Դերձակեան	—	Էջրըն
Մարգրիտ Աղամանեան	—	Փրովիտենս
Յովհաննէս Արսլանեան	Քէսրիկ	Ուստըր
Մարտիրոս Նահիկեան	Հիւսէյնիկ	Մըմըրլի
Վարսենիկ Եալուղճեան	—	Ֆիլատելֆիա
Աւետիս Արխանեան	Բաբերդ	Հուսյթինսփիլ

Գէորգ Ժամկոչեան	Խորսանա	Ինտ. Օրչըրտ
Յակոբ Գալուստեան	Մեղրէ	Էճվուտ
Առաքել Մարտիրոսեան	Հիւսէյնիկ	Վոթրթառն
Միքայէլ Մենծօեան	Քէսիրիկ	Մէտֆըրտ
Բողի Տէրտէրեան	Սեբաստիա	Ուստըր
Պետրոս Զաքոեան	—	Շիքակօ
Պայծառ Ղաղարեան	—	Պրիճիորթ
Բենիամին Վարժապետեան	Խարբերդ	Ուստըր

Ա Պ Ր Ի Լ

Վիգթորիա Փարմազեան	—	Վոթրթառն
Յակոբ Կարապետեան	Բաղմաչէն	Հուսայթինավիլ
Կիրակոս Թամամեան	Մեղրէ	Փութաքէթ
Պետրոս Մարգարեան	Քէսիրիկ	Ուստըր
Համբարձում Առաքելեան	Տրապիզոն	Կրովլէնտ
Մուշեղ Փերիկեան	Քէսիրիկ	Նիւ Պրիթէյն
Գրիգոր Ս. Խանոյեան	Խոյլու	Փրովիտենս
Զարդուհի Գրիգորեան	Զմշկաձագ	Ուստըր
Աւետիս Յարութիւնեան	Պիթլիս	Նիւ Եորք

Մ Ա Յ Ի Ս

Նշան Թաչճեան	Սեբաստիա	Նիւ Եորք
Եղիա Մ. Սամուէլեան	Մեղրէ	Տորչէսթըր
Սամուէլ Կարապետեան	Ատանա	Վոթրթառն
Պետրոս Մալխասեան	—	Հուսայթինավիլ
Ճուլիա Ահարոնեան	—	Ֆիլատելֆիա
Յովհ. Բարադամեան	—	Լօրէնս
Տիկ. Աննա Յովսէփեան	Սեբաստիա	Պոսթըն
Յարութիւն Նահիկեան	Հիւսէյնիկ	Պոսթըն

Յ Ո Ի Ն Ի Ս

Վարդան Մարտիրիկեան	Օղնուտ	Հովուէլ
Արփենիկ Միհրանեան	—	Նիւ Հէմքըր
Մարիամ Մովսէսեան	Մուշ	Էքըրն
Յակոբ Մանուկեան	Սեբաստիա	Քէյմպրիճ

Մուշեղ Անսրիկեան	Քէսիրիկ	Էվէրէթ
Կարապետ Թովմասեան	Դատեմ	Փորթլէնտ
Աննա Սողոյեան	—	Հովուէլ
Մարգրիտ Դրիգորեան	—	Քէյմպրիճ

Յ Ո Ի Լ Ի Ս

Արիստ. Էտտար Մկրեան	Եօղլատ	Լիւն
Նեկտար Օվոյեան	Քղի	Ուստըր
Պաղտասար Պարսամեան	Մօրենիկ	Փրովիտենս

ՕԳՈՍՏՈՍ

Կարապետ Եղսիկեան	Քէսիրիկ	Փրովիտենս
Տիրուհի Մոմեան	Տարտանէլ	Չըլսի
Ալպէրթ Լէօ Գրիգորեան	—	Ճըմէյքա Փլէյն
Աղապապ Պողիկեան	Հիւսէյնիկ	Նիւ Եորք
Գրիգոր Տարաղճեան	—	Վոթրթառն
Յարութիւն Տէտէեան	Պանտըրմա	Լէնքէսթըր

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Հայրապետ Փօլօճճեան	Բալու	Նիւ Եորք
Արշալոյս Օղկասեան	—	Փրովիտենս
Մովսէս Յակոբեան	Վան	Նիակարաֆոլս
Սրբուհի Արամեան	—	Նիւ Եորք
Գէորգ Մուրատեան	Բաղմաչէն	Հուսայթինս
Հրանուշ Պալիկեան	—	Փրովիտենս
Ալիսա Հաջագործեան	Քղի	Վոթրթառն

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Ճէմիլէ Խարաճեան	—	Նիւ Ճըրդի
Ասատուր Հայթայեան	Քէսիրիկ	Պոսթըն
Վիգթորիա Յարութիւնեան	—	Ուստըր
Վահրամ Յակոբեան	Զմշկաձագ	Ուստըր
Սարգիս Բալուցեան	Եղէզցի	Ուստըր
Ճան Յովհ. Շահպէկեան	—	Ուստըր
Վարդան Պատօեան	Ատիշ	Քէյմպրիճ
Աբէլ Յակոբեան	—	Նիւ Եորք
Ասատուր Ներսէսեան	Մեղրէ	Պելմոնթ

Մարիամ Դանիէլեան	Քէսիրիկ	Փրովիտենս
Վարդան Գայլեան	Խոսկոս	Փրովիտենս
Անահիտ Փիլիպպոսեան	_____	Բոքսպլըի
Սարգիս Տ. Մանուէլեան	_____	Փրովիտենս

ՆՈՅՆՄԻՆՐ

Զմրուխտ Դաւիթեան	Թէքիրտաղ	Թրոյ
Մանուկ Գարսարվանեան	Զարա	Փութաքէթ
Խաչատուր Առաքելեան	Բազմաշէն	Հուայթիսմիլ
Թըրվանտա Ուրֆալեան	Մեղիրէ	Քէյմպլիճ
Աննա Աղայեան	Այնթապ	Վոստլէնտ
Միքայէլ Կէմէրէկեան	_____	Վոթրթաուն
Ղազար Դազէսեան	Մեղիրէ	Ուստըր

ԽԱՂՈՂԸ ԻՔՐԵՒԻ ԴԵՂ

Խաղողի առատութեան այս շրջանին կ'արժէ քանի մը տող գրել, այդ պատուական պտուղի բուծիչ յատկութեանց մասին:

Բացի չաքարախտ ունեցողներէն, խաղողը բոլորին համար խիստ օգտակար է եւ սննդաբար: Սակայն կարգ մը հիւանդութեանց համար խաղողը միեւնոյն ժամանակ դեղ է: Որովհետեւ մէջը կը շատցնէ, աղիքներուն մեղմութիւն եւ հանդարտութիւն կը պարգեւէ, կը պակսեցնէ անոնց խմորումները, լեարդը գործի կը մղէ, ախորժակը կը բանայ եւ կը դիւրացնէ մարսողութիւնը:

Իր այս յատկութեանց համար խաղողը որպէս դեղ կարելի է նկատել լեարդի, աղիքներու եւ երիկամունքի հիւանդութեանց համար: Մանաւանդ իրենց լեարդին մէջ աւազ ունեցողները եւ անոր ցաւէն տառապողները մեծապէս կ'օգտուին խաղողէն: Խաղողը յանձնարարուած պտուղ մըն է նաեւ թոքախտաւորներուն համար:

Ժամանակին խաղողաբուծութիւնը շատ ընդհանրացաւ եւ գործածական դարձաւ: Վերջը, սակայն զանազան դեղերու գործածութիւնը պակսեցուց հետաքրքրութիւնը խաղողաբուծութեան հանդէպ: Այնուամենայնիւ ոչ մէկ բժիշկ կրնայ մոռնալ կամ ուրանալ անոր փրկարար դերը:

Խաղողաբուծութեան շրջանը երեք շաբաթէն մինչեւ վեց շաբաթ կը շարունակուի: Առաջին օրը կէս քիլոյէն սկսելով կամաց կամաց կը բարձրանայ երկու քիլոյի: Նոյնիսկ օրական 3-4 քիլո թոյլատրող բժիշկներ ալ կան: Սակայն պէտք է զգուշանալ չափազանցութենէ: Որովհետեւ խաղողի ջուրին մէկ չորրորդը շաքար է. չորս քիլո խաղող ուտող մէկը մէկ քիլո շաքար կերած կ'ըլլայ:

Օրական երկու քիլո խաղող ուտող մարդ մը, անոր մէկ երրորդը պէտք է առտուան նախաճաշէն առաջ ուտէ, այսինքն առտուն կանուխէն, առնուազն կէս ժամուան

ընթացքին: Բոլորը մէկ ուտելը վնաս կրնայ պատճառել: Մնացածը ճաշէն եւ ընթրիքէն մէկ մէկ ժամ առաջ պէտք է ուտել: Այս ձեւը դարմանումի լաւագոյն կերպն է:

Խաղողի կեղեւն ու կուտը պէտք է հանել: Անոնք ոչ մէկ օգտակարութիւն ունին. ընդհակառակը կուտերը շատ կերուած պարագային, կրնան թունաւորում պատճառել:

Ուշադրութիւն պէտք է ընել նաեւ ուրիշ մէկ կէտի: Շատեր առանց ախորժակ ունենալու կ'ուտեն խաղողը եւ քիչ վերջ ստամոքսի ցաւ կը զգան: Բնական է այդ արդիւնքը: Առանց ախորժակի բան պէտք չէ ուտել: Այդ պարագային կարելի է խաղողին ջուրը քամել խմել: Գուցէ աւելի թեթեւ ախորժակի ըլլայ:

ԿԱՐՄՐԱԼԱՆՋԸ

(ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՀԵՔԵԱԹ)

Շատ, շատ տարիներ առաջ, հիւսիսային երկրի մը մէջ, ուր գրեթէ ամբողջ տարին ցուրտ կ'ընէ, կ'ապրէր որսորդ մը՝ իր փոքրիկ տղուն հետ: Հոն կար միայն կըրակ մը, ու անոնք ցերեկ գիշեր դայն կը պահպանէին, որպէսզի չմարի, այլապէս մարդիկ ցրտահար պիտի մեռնէին:

Օրին մէկը որսորդը կը հիւանդանայ եւ կ'ըսէ տղուն.

— Ինչ որ ալ պատահի ինձի, դուն պէտք է գիշեր ցերեկ կրակը պահես: Ուշադիր եղիւր, որովհետեւ ճերմակ արջը ներս կը մտնէ եւ դայն կը մարէ:

Ու այսպէս, համարձակ, անդադար եւ անքուն կը հսկէր կրակին վրայ: Ան կը հաւաքէր չոր ձիւղեր, կրակին վրայ կը դետեղէր ու երջանիկ էր տեսնելով թէ ինչպէս բոցերը կը դալարուէին դէպի բարձունք: Բայց, շատ

օրերէ ու գիշերներէ յետոյ, խեղճ տղան կը յոգնի, չի կրնար այլեւս աչքերը բաց պահել ու շուտով գետին կ'իյնայ ու կը քնանայ:

Ճերմակ արջը, որ մօտիկը պահուրտած էր եւ կրակին մարելուն կը սպասէր, կը մօտենայ խրճիթին, բայց կը վախնայ ներս մտնել:

Երբ կը տեսնէ որ տղան քնացած է, ինքնիրեն կ'ըսէ.

— Հո'ս, այլեւս կրակ ու տաքութիւն պիտի չըլլայ:

Ու իր խոնաւ, ձիւնի պէս ճերմակ թաթերով կը սկսի զարնել ածուխներուն, մինչեւ որ բոլորը մոխիր կը դառնան:

Խրճիթին առջեւ, խառի մը չոր ձիւղին վրայ, թառած էր փոքրիկ թխագոյն թռչնիկ մը: Երբ կը տեսնէ արջը, կը սկսի ճռուողել:

— Ասիկա չի կրնար ըլլալ. պիտի փորձեմ կրակը արծարծել:

Ու ցածէն կը թռչտի եւ իր փայլուն աչքերովը կը նշմարէ որ փոքրիկ կայծ մը կը պլպլար մոխիրին մէջ: Իր թեւերը իրար զարնելով կը թռչկոտի մոխիրին վրայ, մինչեւ որ փոքրիկ կայծը կը բոցավառի: Բոցերը կ'աճին միշտ բարձր եւ աւելի բարձր ու կը հպին փոքրիկ թռչնիկի կուրծքին, ուրկէ կը սկսի արեւն հոսիլ:

Երբ կրակը ուրախութեամբ կը ճարճատէր, տղան կ'արթննայ, իսկ թխորակ թռչունը կը թռչի հեռուները: Հոն, հողին վրայէն, ուր արեան կաթիլներ էին ինկած, կրակի լեզուներ կը բարձրանային հիմա:

Անօգնական՝ ճերմակ արջը կը սկսի մոնչել, գոռալ ու կանչել: Անոր ծրագիրը ձախողած էր. կրակը ոչ միայն չէր մարած, այլեւ նոր կրակներ երեւան եկած էին հողին վրայ: Ան հեռու, հիւսիսային կողմերը կը հեռանայ, ուր հսկայ սառնակոյտերուն մէջ կը կառուցանէ իր բնակարանը:

Խ Ա Զ

Խաչը հին ատեններուն մահապարտները պատժելու անարդ ու սարսափելի գործի մըն էր, բայց Քրիստոսի խաչելութենէն ետք, ոչ միայն հայոց, այլ եւ քրիստոնէից համար՝ հաւատքի ու բարեպաշտութեան զգացումներուն նշանը եւ մարմնացումը եղաւ։ Այդ իսկ պատճառաւ ա՛լ, սկսեալ եկեղեցւոյ հիմնաքարերէն, եկեղեցական ամէն անօթ եւ սպաս կ'օծուին խաչին նշանով, եւ յետ այնու կը սրբազործուին գործածուելու համար ծիսական կարգ ու սարքին համաձայն։

Քրիստոնէութեան առաջին տարիներուն եւ նոյն իսկ բաւական ատեններ, գործածուած եւ կիրարկուած խաչի ձեւերը Քրիստոսի խաչափայտի ձեւն ունէին։ Բայց ժամանակի ընթացքին, այդ խաչափայտի ձեւը փոփոխուեցաւ եւ այս փոփոխումէն առաջ եկան յունական, լատինական եւ հայկական կոչումները։

Յունական խաչին չորս թեւերը իրարու հաւասար են։

Լատինական խաչին երեք թեւերը հաւասար են, իսկ վարի թեւը — բունը աւելի երկար է։

Հայկական խաչին չորս թեւերը իրարու հաւասար են։ Այս հաւասար չորս անկիւններուն մէջ կը զետեղուին ճառագայթներ. այս ճառագայթաձեւ խաչերու կիրարկումին մեկնութիւնը կը վերագրուի Վարադայ Լեւան մէջ զետեղուած Քրիստոսի խաչափայտի նշխարին, որ յայտնուեցաւ Թողիկ անուն ճգնաւորի մը տեսլեամբ։ Ան սեռականաձեւ ճառագայթներով փայլեցաւ Վարադի վրան եւ արեգակին պէս լուսաւորեց աշխարհը։ Այս վկայութիւնը նկարագրուած է սրբազան քերթողութեամբ մը Շարակնոցին մէջ։

«Ընդ յայտնել սրբոյ խաչին, սեռականաձեւ քառաթե-

ւին, որ զաշխարհս լուսաւորեաց արեգնակերպ ճառագայթիւք»։

Հայաստանեայց եկեղեցւոյ գործածած խաչերն են. —

Ա. Ձեռաց խաչ, որ, կոչումէն իսկ յայտնի է, արարողութեան պահուն եկեղեցական պաշտօնէից գործածած խաչն է, որ եւ եղած է միշտ սեռականաձեւ։

Ձեռաց խաչերու վրայ խաչելութեան, յարութեան եւ այլ պատկերներ պէտք չէ դնուին։ Շատ վերջերն է, որ սեռականաձեւ խաչին մէջտեղ զետեղուեցաւ Մասունք, Ս. Նշխարը ունէ Սուրբի։

Բ. Բազմոցի խաչեր, որոնք կը գործածուին տօներու եւ այլ հանդիսութեանց ատեն Ս. Սեղանի վրայ։

Բազմոցի խաչերն ա՛լ, ըստ նախնեաց սովորութեան, էին սեռականաձեւ, բայց յետոյ բազմոցի խաչերը կորուսած են քառաթեւի հաւասարութիւնը եւ ա՛լ էական սեպուած է Ս. Պատարագ մատուցուելիք սեղանի խաչը ունենալ, խաչին վրայ խաչելութեան պատկերով։ Թէեւ այս էական համարումը եւ իր ճշդումը կարելի չէ մեկնել մեր ծիսական դասաւորմամբ։ Միայն կարելի է յաւելուլ թէ նուիրատուներու անդիտակցութենէն եւ անշուշտ՝ նուէրընկալներու ա՛լ անուշադիր վրիպումէն առաջացած ըլլալ կը թուի։ Այս այժմեան պատկերաւոր եւ անհաւասար անկիւն խաչերը, ձեռքի եւ սեղանի, աւելի լատինական են։

Գ. Խաչափայտ. Քրիստոսի Ս. Մարմինը կրող խաչափայտին մէկ մանր կտորը կամ փշրանքը որ յատկապէս կը զետեղուի փալիլուն օծուած անօթի մը մէջ, որու շուրջն է ճաճանչարձակ սեռականաձեւ եւ կ'ունենայ լայնանիստ կոթը որ կը դրուի սեղանին վրայ։ Խաչափայտի որոշեալ օրերուն եւ մանաւանդ հաւատացելոց ցանկութեան համեմատ կը կատարուին խաչահանգիստ կամ խաչալուան, երեք անգամ ընկղմելով ջուրին մէջ եւ կը կոչուի Օրհնեալ ջուր, Ս. Խաչ ջուր, զոր հաւատաց-

եալներ ուխտով կը խմեն ու կը տանին իրենց տուները, ի բժշկութիւն հիւանդաց, յօրհնութիւն եւ յաջողութիւն տան եւ աշխատանաց :

Դ. Խաչ վառ. մեծ խաչ մըն է ձողի վրայ բարձրացուած. եկեղեցական թափօրներու, ինչպէս նաեւ յուղարկաւորութեանց եւ տեղական սովորութեանց համաձայն կը կիրարկուի :

Ե. Խաչկալ. կը կոչուի տաճարի խորանին ճակատը զետեղուած խաչելութեան եւ այլ գունաւոր պատկերներու քով, որոնք օրուան հանդիսութեանց համաձայն կը փոխուին :

Շատ վերջին ատեններն է որ տաճարներու դմբէթները — կաթողիկէ — կցուեցան խաչկալներու եւ բաւական դժուարին է թուականը ճշդել, բայց արդար է հաւատալ թէ այս կցումը շատ հին է եւ շնորհալի :

Ձ. Խաչալէմ. հանդիսութեանց պահուն թափօրներու առջեւէն տարուող խաչի պանծացումի նշանն է. ասեղնագործուած կամ ոսկեճամուկ պատկերներ դրուած են խաչի ցօղին վրայ : Խաչալէմները թափօրի պահուն զոյգ մը եւ կամ աւելին կիրարկելի եղած է :

Է. Լանջախաչ. կոչումէն իսկ յայտնի է սա՛ կուրծքէն կախուելու խաչ մըն է, որ կը շնորհուի եկեղեցականներուն. աւելի չքանչան մը կամ պատուանչան մըն է ի խընդիր բարեօք ծառայութեան :

Լանջախաչերու ձեւը երկու է. քահանայական եւ վարդապետական : Քահանայականը կ'ըլլայ արծաթէ եւ ոսկեղօծ եւ շղթայ մը ոսկեղօծ՝ վզէն կախուելու համար :

Վարդապետականը, որ քահանայից լանջախաչէն աւելի մեծ կ'ըլլայ եւ մէջտեղը կը գտնուի խաչելութեան պատկեր մը եւ երբեմն ալ գոյնզգոյն թանգ քարերով զարդարուած կ'ըլլայ : Լանջախաչերը կը գործածուին հանդիսաւոր օրերուն թէ՛ եկեղեցին եւ թէ՛ դուրսը :

Լանջախաչերու կիրառութիւնը շատ հին չէ մեր եկեղեցական պատմութեան մէջ : Աւելի ուշ եկեղեցւոյ կարգ ու սարքէն իւրացուած է : Լանջախաչեր կրելու ար-

տօնութիւնը կը պատկանէր Ս. Հայրապետաց, բայց վերջին տարիներուն՝ լանջախաչ կրելու արտօնութիւն կը շնորհուի Ս. Եպիսկոպոսներու կողմէ ալ :

ԽԱՉԸ ԵՒ ԻՐ ՄԱՍԵՐԸ

Ս. Եկեղեցւոյ մէջ կիրարկուած խաչերը ընդհանրապէս կը շինուին արծաթէ եւ պղնձէ, որպէսզի կարենան երկար տարիներ դիմանալ եւ գործածելի ամէն խաչ ըստ օրինի պէտք է օծուին :

Խաչին մասերը ըստ օծման կարգին. —

Ա. Ակն խաչի. ճիշդ կեդրոնական մասը, ուր կը դետեղուին Ս. նշխարներ եւ կամ խաչափայտի մասնիկ :

Բ. Թագ խաչին. վերի մասը որ եւ կ'ըլլայ նաեւ թագածեւ :

Գ. Բուն խաչը, որու տակ կը մխացուին պատուանդան մը խաչը կեցնելու ուղիղ :

Դ. Աջ քեւն խաչին :

Ե. Ձախ քեւն խաչին :

ԱԶԳԱՅԻՆ-ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ-ԹԵՄԱԿԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ 1935-ԻՆ

Հայոց ազգային բարոյական մեծ հիմնարկութեան չուրջ պիտի դառնան մեր դեգերումները, գուցէ լրիւ չըլլայ ան, բայց պիտի ջանանք գլխաւոր կէտերուն մէջ ամփոփել ազգային-եկեղեցական-թեմական կեանքի կարեւոր իրադարձութիւնները :

Նախորդ տարիներու պառակտեալ եւ խռովեալ վիճակը դեռ կը շարունակուի : Հայաստան հոգեւոր բարոյական կեանքէ զրկուած, գաղթաշխարհը՝ անտէր անտիրական՝ դեռ սթափումի նշանները չունի :

Աստուածաշունչի հայերէն թարգմանութեան 1500-ամեակի տօնակատարութիւնները կարելի է նկատել սոփարար երեւոյթ, որուն համազգային արժէք չընծայուեցաւ, շնորհիւ հայ կեանքի աններդաշնակ եւ ան-

միաբան վիճակին, սկսեալ Մայր Աթոռէն մինչեւ հեռաւոր Հարաւային Ամերիկան:

Այս կացութեան դարմանումին համար դեռ մինչեւ այսօր ոչ մէկ լուրջ աշխատանք կատարուած է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ.— Արարատեան դաշտի եւ բովանդակ Կովկասի մէջ հազիւ թէ հինգ եկեղեցիներ գոյութիւն ունին այսօր եւ հազարի հասնող հայ հոգեւորականութիւնը այժմ իջած է 10-15-ի:

Էջմիածնի միաբանութիւնը ունի 20 անդամներ, ծերութեան դռներուն մօտ կեցող երկոտասնեակ եպիսկոպոսներէ եւ վարդապետներէ բաղկացած:

Հայաստան բոլոր այցելողները ո՛չ մէկ ստոյգ տեղեկութիւն կուտան հայ հոգեւոր բարոյական կեանքի մասին:

Ամենայն հայոց հայրապետը կայ ու կը մնայ Էջմիածնի մէջ՝ առանց եկեղեցիներու եւ թեմերու, եւ կը հանդուրժուի քաղաքական փրփրականտի շարժառիթներով:

Փաստօրէն Հայրապետ եւ Գեր. Հոգեւոր Խորհուրդ գոյութիւն չունին: Անոնց արարքներն ու կարգադրութիւնները չեն առաջնորդուիր հայ եկեղեցւոյ բարձրագոյն շահերէն: Միայն Երեւանը կը հրամայէ անոնց:

Էջմիածին 1935-ին քանի մը ձախող դործեր կատարեց, որոնք Մայր Աթոռի տարեգրութեանց մէջ անջնջելի պիտի մնան: Ան Պաղտատի Առաջնորդական պաշտօնին մէջ վերահաստատեց Ռուբէն եպ. Մանասեանը, որ այդ քաղաքէն երկու տարի առաջ ճամբու դրուած էր անփառունակ կերպով եւ դեռ վերջերս մերժուած էր Հարաւային Ամերիկայի դադութէն, որուն Առաջնորդ կարգուած էր:

Էջմիածին՝ Գալիֆորնիոյ թեմէն այնքան սիրուած եւ յարգուած բարձրաստիճան հոգեւորական Գարեգին եպ. Խաչատուրեանի հեռացման պատճառ եղաւ: Անոր յաջորդող Տ. Գեղամ վարդ. ի նախապէս հաստատած տեղա-

պահութեան պաշտօնը ետ առնելով, տեղը շատ ողորմելի եւ կասկածելի խեղճ քահանայ մը տեղապահ հաստատեց: Այս վերջին կարգադրութիւնը դադութէն բոլորովին մերժուած է արդէն:

Էջմիածին՝ Ամերիկայէն դացող բոլորովին անարժան եւ ապիկար վարդապետ Մամբրէ Գալֆայեանը եպիսկոպոսութեան բարձրացուց:

Վերջապէս Էջմիածին՝ աւելի քան տարիէ մը ի վեր արտասահման գտնուող իր լիազօր պատուիրակը անզօրութեան դատապարտեց:

Այսպէս բացի Ս. Գրոց հայերէն թարգմանութեան 1500-ամեակի յորելինական հանդիսութիւններէն, որոնք բնաւ չտօնուեցան Էջմիածնի եւ Հայաստանի մէջ, ուրիշ ոչ մէկ լուսաւոր երեւոյթ կրնանք արձանագրել:

«Պատմութեան մէջ գեղար է ցոյց տալ մի ուրիշ չրջան երբ հայոց եկեղեցին ա՛յնքան իրաւազրկուած ու նուաստացուած ըլլայ եւ Էջմիածնի հոգեւորականութիւնը ա՛յնքան անպատիւ եւ անարի եղած ըլլայ որքան այսօր Խորէն Ա. Կաթողիկոսի օրով»:

ԹՈՒՐԿԻԱ.— Կ. Պոլսոյ պատրիարքութիւնը որոշ շեղումներով կը պահէ իր գոյութիւնը:

Մերթ ընդ մերթ կալուածական խնդիրներ, դպրոցական հարցեր ներքին դաւառներէն եկող զիմումնադրեր, տարազներու հարցի նման եւ աննշան խնդիրներ կ'արձանագրուին:

Անաչառ ըլլալու համար հոս պէտք է արձանագրել որ քեմալական թուրք իշխանութեան ներքեւ գտնուող հայութիւնը աւելի շատ թիւով եկեղեցիներ եւ եկեղեցականներ ունի քան Հայաստանի խորհրդային հայ իշխանութեան տակ ապրող հայութիւնը:

Թուրքիոյ մեր եկեղեցական իշխանութիւններն ալ Էջմիածնի նման ատեն ատեն պէտք կը տեսնեն օրուան իշխանութեան հանդէպ խնկարկութիւն ընելու:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.— Այս դադութի ազգային եկեղեցա-

կան կեանքը դեռ հանդարտած չէ, չնայելով որ անցեալ տարի հեղին իշխանութիւնները ուղեցին երկրէն վտարել Տ. Կարապետ Մաղլըմեանը որպէս խռովարար եւ անբաղձալի, բայց զանազան դիմումներու, խոստումներու եւ խնդրանքներու չնորհիւ դեռ յիշեալ եկեղեցականը կը մնայ: Նոր դէպքեր եւ ցնցումներ չկան. երանի թէ ժամանակի հետ զաղութն ալ դտնէ իր խաղաղութիւնը:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Համեմատաբար խաղաղ է այս դաղութը: Առաջնորդ Տ. Եր. Արք. Փերտահճեան առիթ չի տար վէճերու եւ դժուարութիւններու:

Մեսրոպեան ձեմարանը այժմ եղած է համազգային ձեմարան ամերիկահայ Կ. Խաչի Կ. Վարչութեան հովանիին տակ:

ՌՈՒՄԱՆԻԱ.— Այս դաղութը այս տարի թեմական եկեղեցական հարցերու շուրջ բաւական ուշադրութիւն չբաւեց:

Պուրէշի թաղային տնտեսութեան շուրջ մեծ պայքար մղուեցաւ երկու հակընդդէմ տարրերու միջեւ:

Ընտրութիւնը առաջին անգամ բեկանուեցաւ եւ երկրորդ անգամին կրկին աղղային ժողովրդական ցուցակը չահելով, ընտրութիւնը վաւերական նկատուեցաւ թէ աղղային եւ թէ ուղմէն իշխանութեանց կողմէ:

Տ. Յուսիկ Արք. Զոհրապեան առաջնորդ է այդ թեմին եւ վերջերս որոշ տրամադրութիւններ ցոյց կուտայ դաղութը եւ եկեղեցին բաղձալի խաղաղութեան մէջ պահելու:

ՅՐԱՆՍԱ.— Փարիզը թեմական եկեղեցական վէճեր եւ խնդիրներ չունի: Ծերունազարդ Քիպարեան Արքեպիսկոպոս առաջնորդն է եւ հովիւը Փարիզի:

Այս տարի հայութիւնը կորսնցուց հայ երաժշտութեան մեծանուն եւ տաղանդաւոր վարպետը Տ. Կոմիտաս Վարդապետ, որ վախճանեցաւ Փարիզի հիւանդանոցներէ:

րէն մէկուն մէջ: Համազգային յարգանք մատուցուեցաւ այդ մեծ հայու կորստեան առիթ:

ՄԱՐՍԷՅԱ.— Այս դաղութը որ Եւրոպայի ամենէն բաղձալատ հայութիւնը կը պարունակէ, ունի իր եկեղեցական դժուարութիւնները: Անցեալ տարի Եւրոպա հասած հայրապետական լիազօր Տ. Գարեգին Արք. Յովսէփեան փորձեց կարգադրել այդ թեմին խնդիրները, բայց ինչպէս կ'երեւի նուիրակ սրբազանն այնքան ալ վարժ էր տեսնելու եւ ընմբռնելու ժողովրդական մտածումները: Նախ ժխտեց Մարսէյի անջատ թեմ ըլլալու իրաւունքը. յետոյ կողմնակի եւ անարդար միջոցներով ուղեց հարցը լուծել, բայց արդիւնք չունեցաւ, մինչեւ որ Մարսիլիահայ դաղութին կողմէ առաջնորդ հրաւիրուած անձը, Խաչատուրեան Եպ. Տրապիզոնի, Սմերիկայէն զնաց Յրանսա, տեսնուեցաւ պատուիրակին հետ ու փոխադարձ համաձայնութեամբ ստանձնեց թեմին գործերը վարելու պաշտօնը առաջնորդական իրաւասութիւններով:

Տարուան վերջը Մարսէյի համար եղած այս կարգադրութիւնը իբր գոհացուցիչ երեւոյթ կ'արձանագրէրենք:

ԱՆԳԼԻԱ.— Հայութիւնը մեծ թիւ չի կազմեր Անգլիոյ մէջ: Մանչեսթըր եւ Լոնտոն ունինք փոքրիկ դաղութներ: Ո՛չ մէկ դժուարութիւն ունին անոնք, եւ ո՛չ մէկ նշանակելի երեւոյթ:

ԿԻՊՐՈՍ.— Այս դաղութին մէջ այս տարի փորձադատ մը տեղի ունեցաւ: Աղղային Սահմանադրութիւնը անդլիական դատարանի մէջ մեկնաբանութեան դրուեցաւ: Ժողովրդական իրաւունքներ եւ եկեղեցական իրաւասութիւններ խնդրոյ առարկայ դարձան, բայց մինչեւ օրս դժբախտաբար հաստատ տեղեկութիւններ չունեցանք այդ դատի ելքի մասին:

Եկեղեցական սահմանադրութեան վերաքննութեան հարցը կայ ու կը մնայ: Երանի համազգային ժողով մը դար ու լրացնէր այդ վերաքննութիւնը:

ՊԱՐՍՅԱՍՏԱՆ. — Պատմական հայրենիքի մօտ այս հիւրընկալ երկրին մէջ հայութիւնը կը հասնի չուրջ 100 հազարի: Գլխաւոր կեդրոններն են՝ Թէհրան եւ Թավրիզ: Այս վերջինը կը կոչուի Ատրպատականի թեմ:

Ըստ Մայր Աթոռի, թափուր է այս թեմը: Ըստ իրողութեան լոյսին՝ այս թեմը ունի հայ եկեղեցականութեան ամենալուսապայծառ մէկ ներկայացուցիչը, յանձին Տ. Ներսէս Արք. Մելիքթանգեանի: Ժամանակակից հայց. եկեղեցւոյ ՄԵԾ ՆԵՐՍԷՍ-ը:

Գաղութը եւ թեմը խաղաղ են: Էջմիածինը անցեալ տարիներուն մէջ փորձեր կատարած է միջամտելու գաղութի ներքին վարչական գործերուն, բայց չէ յաջողած:

ԻՐԱԳ-ՊԱՂՏԱՏ. — Երկու տարիներէ ի վեր հանդարտած ըլլալ կը թուէր այս գաղութը, բայց ահա այս տարի կրկին խռովութիւններ եւ իրարանցում: Մանասեան Ռուբէն Եպիսկոպոսը կրկին առաջնորդ կը հռչակուի անպատասխանատու կերպով, եւ Էջմիածնի վաւերացմամբ գաղութի կեանքը կը սկսի խռովիլ: Երանի կերպ մը եւ ձեւ մը գտնուի ազատելու հայ եկեղեցին անարժան եւ խռովարար հոգեւորականներէ:

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄ. — Տ. Թորգոմ Պատրիարք կացութեան տէրն է եւ արթուն հսկիչը բաղմադարեան հոգեւոր այս հաստատութեան:

Վերջին տարուան մէջ մէկ քանի աններդաշնակ ձայներ լսուեցան ու մարեցան բարեբախտաբար:

Ս. Յակովբայ տպարանը իր «Սիօն» պաշտօնաթերթով կը շարունակէ իր գործը:

Ժառանգաւորաց վարժարանը տարուէ տարի նոր չըջանաւարտներ կը հասցնէ: Փափաքելի էր որ անոնք զրկուէին կարեւոր չըջաններ քարոզութեան: Այսպիսի ծրագիր մըն ալ կայ:

Քանի Էջմիածինը կը հիւծէ խորհրդային լուծի տակ, Երուսաղէմին մեծ դեր մը վերապահուած է: Պէտք է ուժ տալ Տ. Թորգոմ Սրբազանին:

ՍՈՒՐԻԱ. — Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ենթակայ են այս թեմերը եւ այնքան ալ խորհրդային եւ հակա-խորհրդային թեքումներ չունին եւ այդ պատճառով ալ աւելի խաղաղ են:

Հալէպ եւ Պէյրութ կան երկու սիրուած եւ յարգուած Արքեպիսկոպոսներ, որոնք ոգի ի բռին կ'աշխատին իրենց խնամքին յանձնուած հօտին կրօնական պէտքերուն բաւարարել:

Անթիլիասի մէջն է Կիլիկիոյ Շնորհազարդ Հայրապետը եւ իր աթոռակիցը: Անթիլիասի դպրեվանքը այս տարի տուաւ իր առաջին հունձքը, բայց աւաղ տեսուչ Տ. Շահէ Արք. Գասպարեան իր ճամբուն վրայ Հայաստանի մէջ յանկարծամահ եղաւ:

ԵԳԻՊՏՈՍ. — Առաջնորդանիստ քաղաքը Աղէքսանդրիա է եւ ամէն հինգ տարին անգամ մը թեմականի ընտրութիւնները բաւական եռուզեռ կը ստեղծեն այս գաղութին մէջ:

1935-ի սեպտեմբերին Աղէքսանդրիոյ մէջ կատարուեցան թեմականի ընտրութիւնները:

Ամիսներ տեւող պատրաստութիւններ, պայքարներ եւ թռուցիկներ բաւական տգեղ պատկեր պարզեցին եւ սակայն ընտրութիւնը կատարուեցաւ օրինաւոր կերպով ու վերջացաւ ազգային ժողովրդական հոսանքի թեկնածուներու յաղթանակով:

Եզիպտոսի առաջնորդն է Տ. Մամբրէ Եպիս. Սիրունեան:

ՀԱՐ. ԱՄԵՐԻԿԱ. — Նոր է այս գաղութը երիտասարդ եւ կենսունակ:

Պուէնոս Այրէսի Հոգաբարձութիւնը ունի իր պաշտօնաթերթը «Հայ Կեդրոն» անունով. թեմը կապուած է Հիւս. Ամերիկայի օրինաւոր Ազգ. Կեդր. Վարչութեան հետ:

Էջմիածնի ոտնձգութիւնը՝ Ռուբէն Եպիսկոպոս Մանասեանը այս գաղութին լիազօր կարգելու համար, Հար.

Ամերիկայի ազգային իշխանութեան կողմէ բուռն ընդդիմութեան հանդիպեցաւ:

«Արմենիա» շաբաթաթերթը միակ եւ կանոնաւոր օտկանն է դաղութիւն որուն էջերէն կը տեղեկանանք, որ այդ դաղութի կըթական վիճակն ալ գոհացուցիչ է:

ՔԱՒԻՖՈՐՆԻՈՅ ԹԵՄԸ.— Տ. Գարեգին Եպ. խաչատուրեան ի սէր եկեղեցւոյ միասնականութեան արդէն մեկնած է. իր յաջորդը Տ. Գեղամ Վարդապետ Փասիմեան կը պահէ իր իրաւական եւ փաստական տեղապահի պաշտօնը:

Էջմիածինը թէեւ ուրիշ քահանայ մը հաստատած է տեղապահութեան պաշտօնին, բայց այդ կարգադրութիւնը թուղթի վրայ միայն մնացած է մինչեւ այսօր:

ՀԻԻՍ. ԱՄԵՐԻԿԱ.— Բաժանումը դեռ կը շարունակուի եւ կարծէք օր ըստ օրէ աւելի կը հիմնաւորուի եւ կը խորանայ:

1933-ի Երեսփոխանական Ժողովէն վերջ, հերձուած առաջացնող եւ անկարգապահ հոսանքը երկու տարի է որ արդէն կը ղեկավարուի նշանակովի եւ ապօրէն տեղապահով մը եւ համարատու չէ ամերիկահայ դաղութին:

Ազգային օրինաւոր Վարչութիւնը Տ. Նշան Տ. քհնյ. Փափաղեանի տեղապահութեամբ կը վարէ թեմի ազգային եկեղեցական գործերը, միշտ բարեացակամ եւ անխնայ րական ոգով, միշտ պատրաստ ընդառաջ երթալու որեւէ բանաւոր եւ օրինաւոր կերպով լուծելու ամերիկահայ թեմական թնճուկը:

Այս նպատակով ճամբայ ելլող լիազօր նուիրակը դեռ հասած չէ. տարաբախտ Դուրեանի կողմնակիցներ եւ համայնավար տարրեր չեն փափաքիր խաղաղութեան: Այդ երբեք ձեռնտու չի թուիր իրենց եւ ոչ ալ ուղղակի, դաղտնի, հաւասար Ժողովրդային ընտրութեան կողմնակից են:

Ամերիկա դռնուող երկու բարձրաստիճան հոգեւորականներ՝ Տ. Տիրայր Արք. Տ. Յովհաննէսեան դեռ կէս

հիւանդ վիճակ մը ունի ու տրամադիր չ'երեւիր այս դաղութին օգնութեան ձեռք երկարելու: Յովսէփ Եպ. Կաթաղեոսեան նոյնպէս կը մնայ անպաշտօն՝ սպասելով դէպքերու դարգացումին, կրքերու խաղաղման եւ լիազօր պատուիրակի դալստեան:

Աղդ. Կեդր. Վարչութիւնը կը շարունակէ հրատարակել իր պաշտօնաթերթ «Կանթեղ»ը որ միանգամայն կոչուած է բովանդակ դաղթաշխարհի իրաւադրկուած թեմերու իրաւունքներու պաշտպանութեան օտկանն հանդիսանալու:

Այս տարի վերակազմուեցաւ Ամերիկահայ Ազգային Ուսումնական Խորհուրդը:

Դպրոցական դասագրքերու թիւը շատցաւ այս տարի: «Արփի» մանկական ամսաթերթի տնօրէն տոքթ. Արմենակ Բարսեղեան այս տարի լոյս ընծայեց Արփի Դասագրքերու առաջին հատորը, բոլորովին նոր մեթոտով եւ մեծ խնամքով պատրաստուած:

Ժողովրդական զանգուածներու մէջ նախկին հակառակութիւնները իրենց թափը կորսնցուցած ըլլալ կը թուին: Անբնական, հակազգային եւ հակահայկական այս երեւոյթները անշուշտ օր մը պիտի մարին եւ պէտք է մարին, իսկ անոր հեղինակներն ու դերակատարները այս դաղութի տարեգրութեան գրքի մէջ պիտի դամուին աւարդանքի սիւնին:

Մ. ՀՐԱՏ

Տարագիր եւ հալածական հայութիւնը խաղաղութեան պէտք ունի եւ 1936-ը մաղթենք որ ճամբայ բանայ դէպի այդ բաղձացուած խաղաղութիւնը:

Պոսթ-ըն

Անցեալ մարտին Փրովիտենսի մէջ մահափորձ մը տեղի ունեցաւ Գեր. Հ. Ղեւոնդ վրդ. Մարդուկէսեանի վրայ, բայց զնդակները չհասան իրենց նպատակին:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱՄՍԱԳԻՐ ԵՒ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

13-15 Shawmut St., Boston, Mass.

«ԱՍՊԱՐԷԶ»

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

P. O. Box 865, Fresno, Calif.

«Ա Ր Փ Ի»

ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆԸ
Խմբագիր՝ ԴՈԿՏ. Ա. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ
1307 Commonwealth Ave., Boston, Mass.

«ԿԱՆԹԵՂ»

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՕՌԿԱՆ ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
121 Berkeley St., Boston, Mass.

«ՀՐԱԶԴԱՆ»

ԴԱՍԱԳԻՐՔ

Ա. ԵՒ Բ. ՏԱՐԻ
Պատրաստեցին՝ Վ. ԵՒ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ
HAIRENIK ASS'N, Inc.
13-15 Shawmut St., Boston, Mass.

«Ա Ր Փ Ի»

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Ա. ՏԱՐԻ
Պատրաստեց՝ ԴՈԿՏ. Ա. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ
"ARPI" PUBLISHING CO.
275 Broadway, Boston, Mass.
Կամ
HAIRENIK ASS'N, Inc.
13-15 Shawmut St., Boston, Mass.

ՊԱՇՏՈՆԱԳԻՐ

Հոգաբարձուքինս Եւ Եկեղեցաւոր Տիկնանց Միութիւնս սիրով ու գոհունակութեամբ կը յայտնենք թէ՝

ՎՋԱԿ Տարեցոյցի Բ. Տարին, տեղւոյս Արժ. հոգեւոր հովիւին՝ ՏԱՐԵՑՈՅՑԻ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ յօժարութեամբ, պիտի վաճառուի մեր կողմէ Եւ հասոյքը պիտի յատկացուի տեղւոյս Ս. Երրորդութիւն Ազգ. Առաք. Եկեղեցւոյ բարեգարդութեան:

Ուստի, յատկապէս կը խնդրուի Արժ. Հովիւներէն, Պատ. Հոգաբարձութիւններէն Եւ Ազնուազարմ Տիկնանց Միութիւններէն, որ բարեհաճին տալ ամէն փոյթ ու ջանք, սպառելու համար իրենց զրկուած Տարեցոյցները, ինչպէս որ մենք, ցա՛րդ տարած ենք ամէն ջանք ու փոյթ՝ եղած բոլոր դիմումներուն:

ԵԿԵՂԵՑԱՍԻՐԱՅ ՏԻԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ Եւ
ՈՒՍՏՐԻ ՀԱՅ ԱԶԳ. ԱՌԱՔ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՀՈԳԱԲԱՐՉՈՒԹԻՒՆ



